

Slova pravdy 1896 ročník 6.

- č. 1 - Rolník sobě! Kopal Petr, 1896
- č. 2 - Zde se prodává cholera! Vaněček, František Xaver, 1896
- č. 3-4 - Spořivost zlatá cesta mezi marnotratností a lakotou. Wetzel Franz Xaver, Náhlovský František Xaver + Drobné zprávy. Burian Josef, 1896
- č. 5 - Církev a klerikalismus. Odpověď na hanopis „Zrcadlo klerikálů“. n, Burian Josef, 1896
- č. 6 - Hrrr na klerikály! Pokrokářům na uváženou. Burian Josef, 1896
- č. 7 - Pryč s konkubinátem! Hoffmann Antonín, 1896
- č. 8 - Rodina opilcova. Vaněček František Xaver, 1896
- č. 9 - Vědík a Věřík. Upomínka na povodeň r. 1890. Kopal Petr, 1896
- č. 10 - Pravda o pokrokářích. Všem lidem dobré vůle na uváženou. n, Burian Josef, 1896
- č. 11 - Epištoly k dělníkům. III. Bohatí a chudí. Kameš Vojtěch (dle 11. vydání francouzské knížky pro dělníky), 1896
- č. 12 - Socha Panny Marie na Staroměstském náměstí v Praze a moderní Husité. n, Burian Josef, 1896
- č. 13 - Socialní demokraté dle slov a dle skutků. Obrázek s humorem i pravdou. Dostál Alois, 1896
- č. 14 - Koho voliti? (Slovo pravdy voličům V. kurie.) Kopal Petr, 1896
- č. 15 - Kdy byl český národ šťastnější, zda v dobách náboženského rozkvětu anebo úpadku? (Na I. sjezdu katolíků česko-budějovické diecése v Táboře dne 9. t. m.) Braniš Josef, 1896
- č. 16 - Koho volit? Ani lišku, ani vlka, ani hraboše (časové čtení). Kopal Petr, 1896
- č. 17 - Liberalismus. Freund Georg, 1896
- č. 18 - Kdo volí v páté kurii? Burian Josef, 1896

Ročník VI. Cena 4 kr. Číslo 3. a 4.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. **Josef Burian**,
předseda Jednoty katolických Tovarůů.

Spořivost zlatá ~~česla~~
mezi marnotratností ~~katolickou~~.

Dle německého spisku Fr. X. ~~česla~~
upravil
Fr. X. Náhlovský.

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovarůů v Praze.

V Praze, 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).
Nákladem vlastním.

PŘEDMLUVA.

»Mysli na chudobu v čase nadbytku a na potíže nouze ve dnech bohatství. Čas se změní od rána do večera a tak děje se vše rychle před zrakem Božím. Muž moudrý jest ve všem opatrným« (Sir. 18. 25 27.)

Lépe nemohu tyto řádky o spořivosti začít než slovy (těmito) věčné Pravdy; Bůh sám nás nabádá tu ke spořivosti.

Nejednou k tomu poukázal Ten, jenž při zázračném nasycení pravil: »Seberte drobty zbylé, ať nezhytnou,« zajisté ve spořivosti se cvičil již jako dítě v domě nazaretském. Zajisté že v dílně svého pěstouna šetrně dříví řezával a odpadlé kusy a třísky sbíral ku potřebě

Matku tohoto pacholete nemůžeme si jinak představit, než jako vzor spořivé a obezřelé hospodyně, která jak mohla, výdělků využívala.

Sv. Josef byl ve spolku třetí. Ježíš, Maria a Josef jsou nejkrásnějšími vzory spořivosti.

Neříkej nikdo: nemohu spořít, neb jsem na hotový krejcar živ, jsem rád, mám-li pořád, co nejnutněji potřebuji. Ovšem, kdo má jen nej-

nutnější a nic více, kdo by hlady umřel, kdyby se mu poslední sousto vzalo, ten nemůže spořiti. Avšak jak mnoho, čili lépe: jak málo je docela chudých! Většina by mohla spořiti, jen kdyby chtěla; to patrno z toho, že spoří, když musí. Myslím, že směle mohu říci: V dobách méně krutých mohou lidé z veliké části si uložit něco pro dny zlé.

Ať tudíž tuto knížku bez čtení nikdo neodkládá. Každý může z ní mít nějaký užitek. Spořivost je především dneš velice významnou. »Jest základem hmotného blaha; rodinu staví na nohy; jest ctností, vítězstvím nad lehkomyšlností a vášní. Spořivost otvírá oko pro budoucnost; udílí dobrodiní; pomáhá v čas pravý; kam zavítá, pojišťuje mír a radost; i do chatrče chudých přináší jistou posvátnost a spokojenost.« (Arbeiterwohl: Hitze 1883.)

I.

Proč třeba spořiti?

Kdo by si nepřál býti bohatým? Bohatstvím poskytují se člověku prostředky učiniti si život příjemným. A přece skrývá bohatství opět veliká nebezpečí v sobě. »Kdo chtějí býti bohatými,« tak v knize knih, »padají do pokušení, tenat ďábelských a do nicotných žádostivostí, jež člověka mohou uvrhnouti do záhuby.«

Spisovatel lidový Alban Stolz pravil: »Máš-li málo peněz, jsi nad nimi pánem; máš-li však mnoho, pak stanou se peníze pánem nad tebou.« A tak jest chudý štědrým, bohatý pak lakomým. Pravím-li: »Kdo spoří, bohatne,« nemíním tím na prvním místě poklady pozemské, nýbrž především statky duševní, bohatství ctností, ač i bytí pozemské při spoření utváří se mnohem lépe. Jaký jest tudíž užitek ze spořivosti?

1. Spořivost činí zámožným.

»Kdo šetří, má za tři.« Tisíce lidí by rádi něco měli, nechtějí však ničeho činiti. Snad si myslí, že jim pečení ptáci přiletí do úst, anebo

hledají štěstí v loterii. Jednou a možná brzy, přece vyhrátí musím, říkají; zatím stávají se čím dál chudšími. Jiní počítají, že budou děditi po bohatém strýci v Americe. Ale strýc nechce ještě umřítí, a tak není s dědictvím také nic. Jen je d n a jest cesta, chceš-li něco míti: musíš si u s p o ř i t i. Poohlédni se, milý čtenáři, po domech lidí zámožných a dej si vyprávěti, jak dospěli ku svému blahobytu. Snad nalezneš toho neb onoho, že své jmění zdědil; než mnohem více najdeš takých, kteří začali ničím, ale něčeho si vydobyli rozumným spořením.

Sedlářský učenník bral se do ciziny. Chudí rodiče nemohli mu ničeho dáti na cestu, než požehnání a nějaké spasitelné naučení. Jedno znělo: »Nevydávej halíře jediného zbytečně«.

Hodný hoch si pamatoval toto poučení. Jakmile našel práci, přistoupil ku spolku katolických tovaryšův, a každou neděli přinesl předsedovi úspory minulého téhodné, by je uložil na úrok. V několika letech měl značnou částku 1600 zl. (3200 kor.)

S úsporou peněz odebral se zpátky domů, kde se usadil jako mistr a začal své řemeslo. Že byl spořivým a k tomu spořivou dívku si vzal za ženu, vedlo se mu pořáde lépe — někdejší chudý učenník jest dnes z nejzámožnějších a nejváženějších mužů v rodné obci. Žije dosud a, ač je 70 let, pracuje dosud ještě ve své dílně.

Co jsem právě vypravoval, opakuje se tisíc a tisíckrát na tom milém světě. Většina, kdo co má, nabyla toho spořivostí; a skorem všichni, kdo nic nemají, neumějí spořiti. Zním mnoho lidí, kteří mají pěkný výdělek; ale co vydělají, to utratí. Jí a pije se lépe a více, než třeba je; dovolí se mnohá rozkoš, kterou si spořiví lidé odeprou; pije se i když není žízeň, oděv musí býti dle nejnovější mody — a tak jsi i s největším výdělkem hotov a máš to smutné potěšení, že v málo zlých časech třeš nouzi. Třebas jsi spořením nedospěl k velikému bohatství — ostatně by to bylo pro tvou spásu nebezpečno — máš aspoň slušné zaopatření; jsi neodvislý; v čase nemoci neb neštěstí máš aspoň podporu pohotově.

2. Spořivost upevňuje charakter.

Jest patrné, že i nejchudší člověk může míti velmi rozhodný a pevný charakter. Jsou mnozí docela žebráci, jež církev svatá uctívá. — Jest též pravda, že jsou boháči, nemající pevného charakteru, kteří před knězem se staví velmi zbožně, ale před svobodáři si činí z duchovenstva posměch, nebo aspoň mlčí, mluví-li se kdes posměšně o náboženství a o kněžích. Přes to nelze upříti, že chudý spíše je v nebezpečí státi se bezkarakterním. Nemaje ničeho, jest závislým od jiných; musí plátniti úroky, dlužiti se peníze, na dluh kupovati zboží. Jak veliké tu nebezpečí, že ubohý člověk

si osvojí smýšlení toho, od něhož závisí, zvláště vyzývá-li jej přímo: Musíš tak jednati, nesmíš pořád do kostela choditi. Ó jak těžko tu bývá chudému člověku rozhodně postaviti se proti vlivu boháčův a mocných, jako to učinila jedna chudá žena v Belgii. Ta dostala podporu státní, ale jen za tou podmínkou, bude-li děti posílati do školy beznáboženské. Statečná žena ale řekla: Raději ať mé děti hladem zemrou, než abych jednala proti svému svědomí. Zajisté chybuje, mluví-li anebo jedná-li kdo proti svému svědomí. Avšak neukvapujme se v úsudku tvrdém, budme shovívavými. Vždyť jsou to často lidé velmi chudí a závislí, kteří mluví a jednají proti svému svědomí jen z bázně před těmi, na něž jsou poukázáni. Kdyby byli samostatnými a nezávislymi, jednali by jinak.

Jak důležité jest tudíž, abys spořil, abys stál na vlastních nohou, bys nebyl od někoho závislým, abys mohl říci: »Nebojím se nikoho, jen Boha.« Víte, proč stav selský dosud nejpevněji trval na svém náboženském přesvědčení. Poněvadž byl sedlák nezávislým, poněvadž mohl s Angličanem zvolati: »Můj dům jest mým hradem«. Bohužel ztrácí se vždy víc a více nezávislost rolníkova jednak špatnými lety, jednak lácí výrobkův a hověním židovsko-svobodářským zásadám, a tak trpí tím samostatnost, oddanost k víře otecké a charakter.

Buď tedy spořivým, milý příteli, bys byl co možná nejneodvislejším, neb spořivost podporuje mocně pevnost charakteru.

3. Spořivost činí jednoduchým a spokojeným.

V jednom francouzském městě utvořil se spolek velmi bohatých a vznešených paní — počtem as dvaceti, které se zavázaly k největší jednoduchosti v oděvu. Za to odvádějí biskupu oné diecése 30—40 tisíc zl. na dobré a zbožné účely ročně.

Kéž najdou tyto paní hojně následovnic! Co jest jednoduché, jest vždycky nejkrásnější. Kdyby všechny paní a panny věděly, jak na vážnosti získaly jednoduchým, skromným oděvem u lidí rozumných, jistě by si hleděly největší jednoduchosti a uspořily by při tom též značné částky peněz.

Spořivost činí jednoduchým v požívání a v zařízení domácím. Není třeba býti velikým počtářem, aby se zjistilo, mnoho-li stojí v domě nádhera a přepych. Mnozí chtějí víc se zdáti, než jsou; chtějí pokládání býti za bohaté. Proto ty drahé věci v pokoji; nejkrásnější a největší pokoj slouží za salon, který snad dvakráte v roce bývá navštíven; vysoká zrcadla s nádhernými rámy kráší stěny, a drahocenné koberce kryjí podlahu a schody. Co tu peněz zbytečně se vyhazuje! Každá nádhera, která převyšuje prostředky příjmů jest nesprávnou a hříšnou. Proto jest svatou povinností srdnatě a pevně odporovati proudu pošetilosti a zkaženosti, ať již svět si o nás myslí cokoliv. Jednoduchost — buď naším heslem: bez jednoduchosti není spořivosti.

Spořivý jest konečně vždy spokojen.

Kdo by byl neslyšel již o sociálních demokratech? Jsou to nespokojení lidé, kteří obyčejně ničím nejsou, ničeho nemají, než prázdné kapsy, mnoho žízně, drzé čelo a hroznou hubu. Proto popichují mírné dělníky proti bohatým a zámožným, proti duchovní i světské vrchnosti; vyzývají dělníky usouzené proti boháčům, aby je vypudili ze země. A až by vše vyklidili, pak by se tito rozšafní (?) dobrodinečkové posadili na prázdná sedadla; peníze, které patří jiným lidem, chtějí strčiti do svých prázdných kapes a dobře se míti po velikých činech, jež vykonali ku blahu lidu. To jsou sociální demokraté! Je mnoho mezi nimi docela nevěřících; vezmou lidem naději na nebe a slíbí jim ráj na světě, *nedají jim však ničeho*. Jest patrné, kdo něco má, že tak snadno nejde k sociálním demokratům. Kdo si něčeho uspořil těžkou prací a potom, chce to podržeti, chce si to schovati pro dny nemoci a stáří. Avšak nechce to dáti těm a se s nimi dělit, kteří to provejskají, kteří rádi dobře a mnoho jedí a pijí a nic nechtějí dělati. *Proto spořivý dělník nikdy k sociálním demokratům nepůjde, a jde-li k nim přece, pak jest sveden a vrátí se opět ku spořivosti a klidné práci, jakmile prohlédne bezbožné a nemožné záměry sociálních demokratů.*

4. Spořivost činí čestným a pracovitým.

Povolání kněze s sebou přináší, že často v trestnicích a polepšovnicích musí činiti návštěvy. Slyší tu mnohé věci, doví se nejednu příčinu, která nešťastníka zavedla až v síně pochmurného vězení. Co bývá nezřídka příčinou, že člověk sahá po cizím majetku? Marnotratnost! Kdyby byl spořil, byl by nikdy v ta místa nepřišel. Nebo jací jsou to obyčejně lidé, kteří to s mým a tvým nebrali tak vážně? Jsou to lidé spořiví? Nikoli, jsou to obyčejně lidé, kteří znamenitě jedli a pili, kteří se šatili nádherně a mysli, že každou novou modu musí prodělati, že musí býti při všech radovánkách, plesech, koncertech a výletech; jsou to lidé, které bylo lze každý večer v hostinci spatřiti, kteří i ve dne v hospodě seděli místo v dílně. Není tomu tak? Marnotratnost, rozkošnictví a požitkářství, fintění a velikášství jsou namnoze prameny krádeží a podvodů, kdežto naopak spořivost jest matkou poctivosti a počestnosti.

Než i pracovitým pomáhá spořivost.

V malém městě žil s četnou rodinou prostý úředník. Ač byl s počátku beze všeho majetku, přivedl to tak daleko, že si mohl v pozdějších letech zakoupiti velmi slušný dům. Na otázku, kterak k takovému jmění přišel, odpověděl starý pán: Ten dům jsem si zasloužil, když moji spolupracovníci byli pohřženi v tvrdém spánku. Pak vyprávěl, jak již od několika let každé ráno časně vstal, aby malým obchodníkům prohlédl knížky.

Při tom obdržel měsíčně někdy více jak 30 zl. a ty si uložil. »Když po několika letech tyto vklady nevelké vzrostly v jistinu značnou, koupil jsem dům, a nyní jest bez dluhů.«

Spořivost pobádá k pracovitosti.

Jak mnoho lidí vede lenivý a pohodlný život a dělá jen nejnútnejší práce, poněvadž jim schází smysl pro spořivost! Koncem r. 1884 počítalo se ve Francii 426.000 nezaměstnaných dělníků. Roku 1883—84 uveřejnila úřadovna v Genfu zprávu, kde bylo lze mezi jiným čísti: 1. Z 20 osob, kterým jsme udali adresu dílny, kde mohli obdržeti na několik dní práci, dostavilo se jen 5. 2. Někteří obchodníci se zavázali, že každá osoba, která se ohlásí u dobročinné úřadovny bez zřetele na schopnosti 3 dny zaměstnána bude a že obdrží mzdu 1 zl 60 kr. Z 300 osob, které se přihlásily a které byly pozvány na druhý den, přišlo jich jen 150 a když viděly, že v tom není žertu, obrátilo se jich na naznačené adresy 60. 15 jich žádalo 80 kr. za půl dne a pak se nedaly spátřiti. Druhého dne přišlo jich 35, a jen 15 (z 300) svou práci dokonalo a 8 z nich bylo definitivně ustanoveno. — V Liverpoolu (Anglie) založil chudšas jakýsi žebráckou školu. Učí se tam umění, jak by se obecnstvo obměkčilo, při tom jak se má obličej tvářiti, jak se padoucnice napodobuje atd. Kéž by se mohli tito lidé pro spořivost získati, jak by to vypadalo jinak! Zahálka jest všech neřestí počátek. Bez práce není možno ničeho na-byti, ani co kdo má, zachovati.

5. Spořivost činí střízlivým.

»Dělník«, praví Písmo sv, »který jest oddán pití, nikdy nezbohatne«. Počítejte jen, muži, co vás to pití stojí, a nemáte li vy dosti, pomohou vám ženy Pijete-li několik sklenic piva a kouříte li několik doutníků, je koruna ta tam. V chudobinci jisté malé osady zemřel muž u věku 77 let. Nebyl pijanem, vydal však přece denně přes 25 kr. za pití a kouření. Počítáno, kolik by byl ten muž za 60 let jisté uspořil a shledáno, že těch 25 kr. s úroky z úroků by činilo za 60 let přes 14 tisíc zl. A nyní uvažte, pije-li někdo přílišně, jde-li z hospody do hospody a tam vyseď kolik hodin, co as ten utratí! Co by mohl uspořiti, kdyby chtěl! Ovšem, musil by střízlivě žíti; nesměl by denně do hospody choditi, zvláště dopoledne, neb to bylo záhubou pro mnohého; nesměl by též mnoho píti. Tak činí spořivost střízlivým, jest výborným prostředkem proti obžerství.

Nešťastná žena opilce jakéhoš přišla v poledne do hostince, kde seděl její muž, a pravila: »Muži, přinesla jsem ti oběd, protože nemáš asi času přijíti domů.« Pak postavila mísu přikrytou na stůl a odešla. Muž pobídnul své společníky nuceně se usmívaje k jídlu. Sotva že mísu odkryl, nenalezl ničeho, jen kousek papíru se slovy: »Přeji ti chuti k jídlu; zrovna to má doma tvá rodina«.

Není to obrázek nescíslných rodin, které nespoří?

A nyní opak toho. Muž od rána pil; pracoval málo, až byl skoro pořád v hospodě. Najednou dostane se mu do ruky knížka o spoření. Čte ji, čte ji ještě jednou. Zní mu stále v uších: »Pijane, co peněz tě to pití stojí.« Počítal, co ho to stojí denně, co týdně. Byl jako v ohni, jako opařený. I umínil si, že bude živ střizlivě, pracovati a spořiti. Úmyslu svému dostal a za 10 let měl pěkný dům a znamenitý obchod. A často v životě, sešel-li se s opilci, opakoval jim slova, jež ho zachránila před úpadkem: »Pijane, co peněz tě to pití stojí.« Spořivost činí střizlivým.

6. Spořivost činí štědrým.

Kdo ničeho nemá, nemůže ničeho dáti. Kdo však nespoří, nemá ničeho. I ten, kdo veliké jmění zdědil, brzy dohospodaří, není-li spořivý. Byli jsme často svědky, že bohatí lidé stali se žebráky a bídne zemřeli. Jak mohli tak klesnouti? Poněvadž nespořili, poněvadž nepočítali, poněvadž marnotratně živi byli. Proto pravda jest: Kdo nespoří, nemá ničeho, a nemůže ničeho dáti. Kdo naopak jest spořivým, něco si zahospodaří, třeba to nebylo právě veliké jmění, má přece tolik, že čestně a poctivě se živí; ano zůstane vždy také něco pro chudé. Není podivuhodným, (jak žijící svědkové dosvědčují), že nejvíce na missie (obrácení pohanů) chudí dávají? Není podivuhodným, že chudí dělníci a čeládka,

kteří pečlivě uloží každý halíř, často prvními jsou, aby něco dali na dobrou věc? Před nedávnem sdělil duchovní osadníkům, že se musí nutně stavěti v osadě kostel, aby tudíž dle možnosti přispěli k dílu tomu krásnému. Kdo byl as prvním, jenž panu faráři přinesl příspěvek? — Chudý čeledín; přinesl 60 zl. a doložil: »To jsem uspořil, že jsem nekouřil.« — Jiný kněz chtěl opatřiti kostel rouchy, neb stará roucha byla již nejvyš chatrná. Žádal tudíž osadníky o milodary. Kdo byl první? — Děvečka. »Chtěla jsem,« pravila, »koupiti si na neděli šaty, ale tak je lépe s penězy naloženo; staré jsou též ještě pěkné.« Těmi slovy podala dívka duchovnímu 40 zl.

Kdo spoří, má něco a může dáti almužnu. A skutečně, kdo spoří, (ne kdo lakotí), také dá almužnu. Spořivost at se rozeznává od lakoty. Lakomec věsí své srdce na mamon; peníze jsou mu nejmilejší myšlénkou a největší starostí; peníze jsou mu bohem, jemuž se koří. Spořivý si peníze uloží, by mohl býti slušně živ, jemu jsou prostředkem k cíli, nelpí na nich. Lakomý jest tvrdým a bezcitným pro nuzné; laje na věčné žebrání, jakmile ho kdo o něco prosí, a dá-li něco, dá proto, aby se zbavil žebráka. Spořivý jest milosrdný, dá rád ze svých úspor; často si sám odepře, by mohl dáti almužnu větší. Lakomý chce míti pořád více, nemá dosti nikdy. Spořivý jest spokojen, jen když slušně vyjde. Nadělí-li mu Pán Bůh více, popřeje-li mu bohatství, za to vděčným a tím více koná dobro-

činných skutků. Veliký rozdíl jest tudíž mezi spořivými a lakomými. Kdo je spořivým, má něco a může dáti almužnu; neb na křesťanské spořivosti spočívá Boží požehnání: komu se nelení, tomu se zelení.

Jindřich IV, král francouzský, pravil prý jednou, že neustane, až v jeho říši sedlák své kuře bude mít v hrnci. Přáli bychom si, aby všichni, chudí i bohatí, malí i velcí, hodně spořili. Pak by nesmírně mnoho bídy zmizelo se světa, každý by měl třeba ne kuře, aspoň tolik v hrnci, aby mohl sebe a rodinu uživit. Ano spořivost přináší mnohem větší užitek; upevňuje charakter, ona činí nezávislým; činí jednoduchým a spokojeným, poctivým a pracovitým; činí střízlivým a štedrým.

Spořivost činí bohatým, bohatým na statky pozemské i nadzemské. Spořivost jest tudíž pilířem hlavním lidského štěstí a lidského blaha; jest ctností a matkou mnoha jiných ctností; jest nutnou zvláště nyní, kdy boj o bytí tak těžkým jest pro člověka. Nikoli vrtochy sociálních demokratů, nikoli podvratné záměry ruských nihilistů přinesou lidstvu spásu, nýbrž toliko: moudrá spořivost a bázeň Boží. »Pána Boha jest země a co ji naplňuje, okrslek a všichni, kteří na něm bydlí.«

II.

Jak se má spořiti?

Kdo spoří, bohatne. Co jest spořiti? Spořiti neznamená odepřiti sobě a svým i nejnnutnější, to by byla lakota; neznamená bez účelu mamoniti a skrbeliti, nýbrž znamená upotřebiti příležitosti, by se něco zachovalo pro čas nouze. Nelze pustiti se do tisíců různých případů, které poskytují příležitost ku spoření. Uvádíme několik osvědčených pravidel.

1. Chceš-li spořiti, šetři a dle sil zachovej svůj majetek.

Když přišel obchodník Pourtales v Neuenburku jednou večer domů, zastihl ve dvoře dva bratry z kláštera sv. Bernharda. Přišli sbírat dobrovolné dary pro klášter, který hostí bezplatně cestující. Na temných schodech nebylo světla, a Pourtales musil bratry vésti. Zavolal služku, aby rozsvítila. Ta se nahne přes krb, vezme sirku, ale zahodí ji, že nechce chytit. Pourtales praví: »Co děláš? Na té sirce je ještě síra.« Zdvihne ji, rozsvítí a jde. Oba bratří se

na sebe podívají, jako by chtěli říci: »To je skrbník, to toho klášter dostane.« Jaké bylo však jejich překvapení, když pán přišel s těžkým měšcem peněz, v němž bylo 500 zl. »To jest můj dar klášteru,« obrátil se k nim. Podivením a hanbou nemohli ani náležitě poděkovati. »Rozumím vám,« pravil Pourtales, nemůžete si chování mé vysvětliti. Avšak proto, že od jakživa jsem i sirky dobře uměl upotřebiti, mohu dnes pro klášter dáti tento měšec peněz.«

Jakýs pán hledal učenníka do závodu a skoro 50 se jich hlásilo. Ač jich bylo mnoho, přece jednoho hned si vyhlídnul. »Rád bych věděl,« tázal se ho přítel jeho, jenž k němu právě přišel, »proč jsi právě toho si vyhlídnul. Vždyť neměl docela žádného doporučení.« »Mýlíš se velice,« odpověděl pán, měl jich docela několik. Očistil si obuv, když vstoupil, dvéře za sebou tiše zavřel: to jest známka, že jest spořádaným a mravným. Udělal starému slabému muži hned místo, by si sedl; to jest známka přívětivosti a dobroty. Smekl, když vstoupil a odpovídal na otázky hbitě, avšak skromně a šetrně; známka uctivosti. Zdvihl knihu, kterou jsem zúmyslně nechal padnouti, položil ji na stůl, kdežto ostatní přes ni klopytali a na stranu ji odstrkovali; to značí pozornost a pečlivost. Též čekal klidně, až na něho došlo a nepředháněl se; to je skromnost. Když jsem s ním mluvil, pozoroval jsem, že šaty jeho jsou pečlivě vyprášeny, vlasy učesány, zuby bílé jako sníh. Když psal své jméno, viděl jsem, že

ruce jeho byly čisty a ne umazány, jako ruce tam toho jinak uhlazeného hochy v modré ka-
zajce. Nejsou to doporučení? Aspoň já to mám
za doporučení, a co mohu svýma očima na chlapci
čísti, když ho 10 minut pozoruji, platí mi více,
než psaní sebe krásnější, jež s sebou přinese.»

Tak se má se vším i s nejmenší věcí šetřiti
a čehos nabytí, udržeti. Jest zbožný zvyk, že se
člověk ostýchá šlápnouti na kousek chleba na
zemi . . . Boží dar se nemá nohama šlapati. Po-
dobně se má nakládati se vším, co může prospí-
vati člověku i živočišstvu: s peřinami i se šat-
stvem, s dřívím a s uhlím, s náradím domácím
i řemeslnickým, s pitím i s jídlem dle slov: »Se-
bežte zbývající drobtý, by ničeho nezhyulo.»

Nespočívá v těchto slovech důrazné napome-
nutí ku spořivosti, ku šetření a zachování ma-
jetku? Pozorujte některé lidi, jak zacházejí se
svým majetkem, se svými šaty, nábytkem, s ná-
radím řemeslnickým. Sotva že oblékli nový šat
a nosili jej krátký čas, jest hned zničen a roze-
drán. Co spořivým hospodářům 10 let vydrželo,
zničí jiní jedním rokem. Chcete-li spořiti, šetřete
a udržujte především dle možnosti svůj majetek,
pečujte o šatstvo, o nábytek a řemeslnické ná-
radí. Opravte hned, co jest chybné, neboť víte:
Hřebík, jenž vypadl a nebyl jiným nahrazen, měl
za následek nejdříve ztrátu podkovy, pak ochro-
mnutí a konečně pád koně.

Zvláště jest důležité, aby hospodyně šetřila
v kuchyni. Některá spotřebuje dvakrát tolik, a

strava je přece mizerná, jiná potřebuje málo a přece jsou pokrmy dobré a chutné. Tato rozumí vaření, ona se nikdy vaření nenaučila. Umí snad hrát na piano a tančiti, rozumí snad i francouzsky, přečetla mnoho románů; onemocní-li však služka, neumí paní ani kávu uvařit. Někdy jsou i dívky z dělnického stavu v domácnosti k ničemu. Jak vyšly ze školy, chodily do továrny, brzy se vdaly, vařit, šít a spravovati se však nenaučily. Ký div, že takové hospodyně domácnosti nerozumějí! Samy jsou vinny, že jejich muži jdou do hospody, nepředloží-li se jim v poledne a večer nic pořádného. Tím však blahobyť klesá, a chudoba a bída do domu s nespokojeností přikvapí. Proto necht dívky, ať chudé neb bohaté, dříve se naučí vařit, šít a spravovati a pak teprve ať si zařizují domácnost.

2. Zaplat hned, co koupíš.

Každý chudý, i ze středního stavu, jenž si zvyká vše hned zapraviti a pak se řídí tímto heslem, aspoň osmý díl svých vydání uspoří a nežije při tom ani o vlas hůře. Čím to je, že upadají mnozí nepozorovaně i proti své vůli do dluhů, které pak nemohou zaplatiti? To jest tím, že vše berou na křídou: u pekaře, u řezníka, u kupce atd. Tu se ovšem vesele jí a pije, nepočítá, a když se má platiti, nedostává se peněz. Není tomu tak? Nepřichází takto veliké množství

do dluhův a do neštěstí? Proto pryč s tím brátí na knížku! Plaťte každý bochník chleba a každé kilo masa hotově, pak se uchráníte dluhů, vydáte mnohem méně a obdržíte lepší zboží; kdo běře na dluh, dostane nezřídka chatrné a drahé zboží.

Jen tímto způsobem bude většině možno něco uspořiti.

»Jak jste nabyl svého jmění, tázal jsem se jednou mistra truhláře, jenž mi ukazoval ve spořitelní knížce pěknou částku 2500 zl.« »To je tak,« odpověděl řemeslník, »15 let jsem ženat. Prvních 5 let jsme vše brali na účet, a nepřišli jsme nikam; v jednom roce jsme měli docela dluh. Na Nový rok jsem slyšel kázání o spořivosti. Deset let platíme vše hned a můžeme každého dne 30 krejcarů uložit. Denní úspora 30 krejcarů činí však s úroky z úroků na 3 procenta v 10 letech ne méně než 2500 zl.«

Však i ten ať zmužile započne, kdo jen 5 kr. neb 1 kr. denně může zachovati. Kdo jednou započal šetřiti i s málem, tomu bude spořivost milým zvykem, jenž nikomu nepřinesl škody, provádí-li se moudře, nýbrž tisícům nejhojnější požehnání.

3. Obrat krejcar dvakrát až třikrát, než jej vydáš.

Při vydáních se taž: Jest toho a toho nutně potřebí? Můžeš-li tuto otázku dobrým svědomím zodpověděti, pak jednej. Zamítň zbytečné, ne

bude ti chyběti nutné. Nekupuj, čeho nepotřebuješ, neb musíš prodati, co potřebuješ. Uložil-li jsi moudrým spořením pěknou částku, pak si též časem nevinnou radost popřej. Také Bůh stvořil ve své dobrotě mnohou věc, která slouží k našemu požitku a naší radosti.

4. Buď praktickým.

Mám přítele, který praktickým není. Rozčílí-li se, hodí kalamář na zem. To by zrovna býti nemusilo, než jinému se to může státi též. Vylitá čern z podlahy musí pryč. K tomu vezme novou houbu, která bratru stojí zlatku, a je zkažena. — Můj přítel rád si sedne na starou lavici, jejíž hřeby roztrhají mu kalhoty, neb se v nedělních šatech opře o nově natřené dvře, co každý kabát také nesnese. Nový klobouk si vezme, může-li to zrovna býti, ponejprv, když hodně hřmí, a zapomene na deštník. Koupí vždy draze, ne však dobře. Tak to činí můj přítel, jenž mimo chodem řečeno, jest dobrák. Tak to nedělej, nýbrž buď praktickým. Kupuj v obchodě řádném; nehleď jen na láci. Uvažuj a měj ve vážnosti radu a příklady zkušených lidí.

5. Omez své potřeby.

Nelze upříti, že naše doba a naše pokolení zvyklo si potřebám, o nichž nebylo dříve potuchy. Rakovinou povážlivou naší doby jest stře-

štná snaha pořádati velikolepé slavnosti. Každou chvíli nějaká slavnost — brzo slavnost založení spolku, brzo slavnost trvání spolku. Co tu peněz se zabije v pravém slova smyslu! Jak se tu často podporuje ničemnost, odpor k práci, lehkomyšlnost a požitkářství! Kolik lidí tu bývá strženo v kal hříchu a lidé ti jinak by byli zůstali hodnými a spořivými . . .!

V červenci r. 1890 odbývala se zde *) střelecká slavnost, jež trvala několik dní. Vezměme jen den 20. července. Byla neděle a toho dne dostavilo se k slavnosti 60 tisíc lidí, ovšem ne aby se modlili, nýbrž aby pili a dobrý den si udělali. Kolik as bylo z těchto 60 tisíc ráno na mši sv.? Kolik jich náleželo lidu dělnickému? Kolik peněz vydalo jen těch 60 tisíc za jízdné, za jídlo, pití, kouření? Vydal-li průměrně každý jen 20 korun, činí to úhrnem 1 milion 200 tisíc korun. Tedy 1.200.000 korun jen tak se vyhodí při jedné slavnosti za jeden den, která ostatně trvala 6 dní. Není to do nebe volající lehkomyšlnost? Lze se pak diviti, když Pán Bůh takové nedělní plahočily často vyděsí hroznými katastrofami z opojné rozkoše? Věru, musí se poctivý člověk horsiti, vidí-li, jak množství lidí, zvláště mládeže, opouští v sobotu večer domácí krb a se rozejde na všechny strany, aby noc ze soboty na neděli a snad celou neděli — to se rozumí — strávilo, avšak ne podle 3. Božího přikázání.

*) V Tyrolích.

Věru, musí poctivý člověk horšiti se, vidí-li, jak od začátku června neděli jak neděli od rána, není-li počasí deštivé, tisíce a tisíce ženou se za pochybnými radovánkami. Ký div, je-li bída mezi lidem čím dál tím větší? Zajisté, nestane-li se změna, zhyneme slavnostní parádou. Tato změna musí začítí u bohatých a zámožných; tito musí dáti dobrý příklad, musí se slavnostem vyhnouti a pak přejdou slavnosti samy, neb se aspoň obmezí. »Z ů s t a ň t e p ř i j e d n o d u c h o s t i !« Příkladně k potřebám v jídle a pití. V Berlíně a Paříži připadá jedna hospoda na 186 obyvatelů; ve Švýcařích na 45. Německá říše platí ročně 385 milionů marek na vojsko — však mnohem více na spotřebu kořalky totiž 500 milionů marek. V Belgii, která má smutnou slávu, že zaujímá mezi pijáckými národy první místo, obnáší roční průměrná spotřeba pro osobu 13 litrů, počítajíc v to muže, ženy, děti i starce. Statistika učí, že 30% všech na duchu chorých, 50% schudlých, 70% všech zločinců bylo pijanů.

Co by se tu dalo uspořiti! Zlého to není nic, vypiješ-li si sklenici piva, když na ni máš, a promluvíš-li rozumné slovo při tom. Ale zlé a hříšné jest mnoho pítí. V Itálii můžeš neděle a měsíce cestovati a nenalezneš opilého, v Čechách to není již takovou vzácností. Kdežto v jistých státech amerických v neděli a ve svátek všechny hostince jsou zavřeny, u nás jsou v tyto dny Boží do kořán otevřeny: čteně se navštěvují již dopoledne, když je mše sv., jsou plny pozdě do

noci, ano až do rána. Pití stojí však peníze a hodně peněz. Co by se tu dalo uspořiti!

Má-li býti lépe, musí hospod ubývati a nikoliv jich přibývati; pak musí naši hospodáři, chtějí-li jednou v neděli v hospodě sklenici piva píti, brzy se vrátiti k ženě a k dětem, hospodští nesmí podnapilým nalévati; hospody se musí v čas zavíratí dle příkladu statné hostinské, která dosti brzy večer k hostům pravila: »Tak, mužští, ženy vás doma očekávají, dnes toho již necháme«.

Kolik by uspořil člověk, jenž denně 30 kr. za pití a kouření vydal, v 60 letech? 35 tisíc korun. Ó muži! začněte již jednou, obmezte své potřeby a pak mi řekněte, nejste-li zdravějšími, hodnějšími, šťastnějšími, nečiníte-li šťastnější také svoji ženu a své dítky? Zůstaňte při jednoduchosti!

Jednoduchost musí opět se vrátiti v oděvu. Ovšem jest moc ve světě, které se nikdo vyhnouti nemůže, to jest móda. Bohatý a vznešený smí se bohatěji a vznešeněji šatiti. Obracejí-li se však na parádu báječné peníze, stojí-li oděv elegantní dámy tolik, že by chudá rodina za to rok žítí mohla, pak je to hřích. Myslí-li dívky, že smějí každou módu prodělati a nechají-li při tom chudé rodiče hladem mřítí, pak to je hřích. Lékaři, kněží mohou říci, jak bídně to vypadá v domácnostech se stravou, prádlem a peřinami, kde ženy a dcery se shání po parádě. Čistě a slušně a úplně se oblékati jest povinností každého; ale nádherně choditi, k tomu není nikdo zavázán, to jest v mno-

hých případech hříchem Marnivost a zbytečná paráda nejednou byla mnohé dívce na překážku, že se nemohla vdáti. »Co bych si počal s takovou marnivou ženou? Přivedla by mne na mizinu!« Tak rozumuje moudrý hospodář a má pravdu. Co tu spomůže? Tu může pomoci jen jedna věc: hlubší nábožnost a mravní vážnost, která neklade cenu na zevnější věci, nýbrž na vnitřní stav, na ctnost, na zásluhu pro nebe.

Kéz by ženy a dívky si vstípily hluboko v srdce slova Písma a nikdy jich nezapomněly: »Chci, aby se ženy zdobily nikoli pletením vlasů, zlatem a perlami neb drahocenným šatem, nýbrž dobrými skutky.«

Roka 1884 vybídl Šejch-ul-Islam tureckého ministra policie, aby dal na všech silnicích Cařihradských oznámiti, aby se turecké ženy varovaly nositi střevíce s vysokými podpadky a šaty nahoře příliš vystřižené, a obličej průhledným závojem zahalovati; dále ať policie nejpřísněji dbá, by všickni věřící veřejné místnosti opustili a do mešity šli, a tam pobožnost konali — až hlasatel dá znamení k modlitbě.

Jest ještě mnoho potřeb, které si člověk sám dělá, o nichž se dříve nevědělo; osvojili jsme si potřeby ty, ale nyní hlodají jako rakovina na zdraví a blahobytu lidu. Kdo by při tom nemyslel na kouření? Kouření jest proti přirozenosti. Plíce jsou k tomu, aby přijímali vzduch, nikoli kouř. Jak škodí mladým, nevyvinutým lidem, netřeba zde uváděti; rovněž známo jest, že jsou

silní a zdraví lidé, kteří nevydrží v místnosti, kde se kouří, kteří nemohou pro kouř do společnosti choditi. To vše jest dosti známo a přece doutník znetvořuje téměř ústa každého, i při práci se kouří; každý kouří, starý i mladý, bohatý i chudý. Chlapci sotva škoie odrostlí mají peníze na doutníky. Co tu peněz vyhodí se ročně za kouř, a nepřinášejí jiného užitku, než že ten neb onen své dny o značný počet zkrátí. V císařství Rakouském prodalo se 1085 milionů doutníků, 15 milionů se jich as přepašovalo. Počítejme jen po 5 kr, můžeme říci, že v naší milé říši se v kouř obrátilo 55 milionů korun.

Americký statistik ujišťuje, že s ličidlem, jehož užívají americké dámy, mohlo by se ročně 37 tisíc domů natřítí.

Červenost falešná i bledost,
falešné zuby i vlasy — — —
posléz má hrobník tu hrdost,
jemu že náleží bídné ty krásy.

Pohoršením jsou též nádherní psi, kteří v zimě v hedvábných a vlněných pláštících se vodí na procházku. Pokud zůstane tolik lidské bídy bez pomoci, je taková komedie se zvířaty výsměch trpící lidské společnosti. —

Úžasně peníze, které se k tomu upotřebí, aby se angažovala zpěvačka, herečka neb tanečnice pro jeden večer, jest luxus hříšný, uvážím-li, že v tisících případech stát i obce prohlašují, že

nemajíce peněz nemohou v neštěstí sebe větším a nouzi sebe větší ničím přispěti.

Před našimi se tráva zelená kostely — —
hercům tamto se lavice lámou;
my hrajeme, jíme, pijem, tančíme se slávou
a jásáme bez umdlení.

Nedospěli bychom ani konce, kdybychom chtěli vypočísti všechny potřeby, které si lidé sami udělali a nyní ohromné peníze pohlcují. Navrat se nestaraje se o svět opět k jednoduchosti a sebezapření v požiticích, v oděvu, v rozkošech, omez své potřeby — pak zmizí množství bídy a nářku z jeviště světového. Štěstí a spokojenost zavítá opět do mnohého domu; mnoho slz usouzených matek a hladem mroucích dětí se osuší; mnoho nemocných a nešťastných se uzdraví a budou šťastni; kus ráje sestoupí na svět. — Pokud svět světem je, bude pořád nouze a bída; avšak z větší části záleží na člověku, chce-li si život moudrým spořením a šlechetným opanováním sebe mnohem krásněji a důstojněji zařídit.

6 Začni se spořením co možná nejdříve.

Rozumní rodiče kupují dětem plechové spořitelničky a dávají jim, zaslouží-li si, sem tam několik krejcarů. Někdy dostane se jim též peněz stříbrných od strýce neb kmotra. Vše padne do pokladničky, k níž rodiče mají klíček. Při každém

výdeji jsou děti nuceny s otcem a matkou se poraditi a poprositi, smějí-li něco utratiti. — Belgický právník Laurent napsal spisek »o šetrnosti ve škole« a obdržel cenu 20 tisíc korun, kterou částku bohatý Belgičan tomu odkázal, kdo by našel způsob, jak by se hmotné postavení chudé třídy zlepšilo.

Jest veliké důležitosti, by si mládež školní záhy zvykla moudré spořivosti a rozumnému hospodářství; tím se podporuje vychování a mravní postavení v životě; koho přivedeš ku spořivosti, ten se nebude štítiti práce.

Neodporučovalo by se snad, aby již ve škole dávaly se praktické početní úkoly ze života? k. p.: Jinoch nějaký počne kouřiti a do hospody choditi u věku 20 let. Týdně prokouří průměrně 30 kr. a v hospodě utratí 1 zl. 50 kr.

Jaké jmění by byl mohl uspořiti za 30 let, kdyby se toho vystříhal?

Počet: Kouření týdně 30 kr.

Ročně $52 \times 30 = 1560$ kr.

v 30 letech $1560 \times 30 = 46800$ kr.

Pití týdně 1 zl. 50 kr.

Ročně $150 \times 52 = 7800$ kr.

v 30 letech $7800 \times 30 = 234000$ kr.

Úhrnem 280800 kr.

Dejme tomu, že ten muž se kouření a hospody nadobro nevystříhá, nýbrž spotřebuje týdně 1 korunu. Kolik uspořít? Týdně korunu, ročně

52 korun, v 30 letech 1560 korun = 780 zl. Odečtíme tuto částku od 2808 (— 780) zbude přece 2028 zl. To jest bez úroků!

Jak mnohému člověku a mnohé rodině by se pomohlo touto částkou z bídy! Tak má vše, domov i škola, k tomu přispívati, by se děti naučily spořiti.

Spoření počíná ovšem vlastním výdělkem. Kéž bychom všem mladým lidem mohli dáti do ruky knížku spořitelní. Začátek spoření jest těžký. Mladému hochu, nezvyklému na množství peněz, takřka z rukou mizí; nutí se ke kouření, to prý dodává vážnosti; přebere rád při pití, vždyť má peníze a vydělá nové; zvyká si na potřeby, které stojí čím dál tím více; ale příjmy stejnou měrou nerostou. Jak mnohý toho politoval, že všecky své peníze probil za mladých let. Kdyby i chtěl později spořiti, nejde to. Časná svatba, snad i lehkovážná — — a bída je hotova.

Jak úctyhodnější jest střízlivý, zdržlivý jinoch, jenž v mužných letech pečuje o nejistou budoucnost. Toho žádá pevnost povahy, v určitý čas své úspory ukládati v spořitelně. Tato pevnost schází bohužel mnohým. Člověk se jako dítě ne naučil ničeho si odříci a proto jest též později k sebezapření neschopným. Proto rodiče vychovávejte již své nejmenší děti ku spořivosti; vedte je k tomu, aby všemi předměty pozorně zacházely, šatů, školních věcí šetřily, každý krejcar do spořitelničky si dávaly; učte je sebezapírání a odpřejte jim sem tam i dovolené vyražení — pak pečujte o pozdější štěstí svých dítek.

DODATEK.

Učitel v blízkém větším městě měl katechesi o snech Faraonových, o úrodných a neúrodných letech; u příležitosti té vybídnul žáky ke spořivosti. »Vidíte,« milé dívky, pravil, »jak jest dobře v dobrých časech na budoucí špatné mysliti a nějaký halíř si uložit. Byl by se byl stal Josef vysvoboditelem celé veliké země a své rodiny? Zdaž nemuseli otec i bratří jeho hladem zemřít, když nastala leta neúrodná? Vy to pochopujete dobře! — Učte se tedy býti spořivými a žádný halíř zbytečně nevydávejte.« — Tento výklad působil na žáky dosti mocně. Děvčátko jedno, sotva že domů přišlo, ihned vše otci vyprávělo. »Není li pravda, tatínku, vy šetříte také, abychom ve dnech bídy neumřeli hladem?« Otec i matka byli touto otázkou nemálo zaraženi.

Po nějakém čase klepal kdosi na dvěře učitelovy. Prostý muž prosil za odpuštění, že vyrušuje. Muž ten byl otec onoho děvčátka. »Přicházím, pravil s velikým pohnutím, abych vám vzdal nejsrdečnější díky.«

»Zač?«

»Před nějakým časem jste na mé dítě a tímto na můj vlastní směr života tak rozhodně působil, že považuji za svou povinnost, vám upřímně poděkovati.«

Učitel žasnul a žádal za vysvětlení.

»Vypravování vaše,« pravil cizí muž, »o spořivém Josefovi naučilo mne ctnosti, které jsem

nikdy nedbal. Nikdy jsem na to nemyslel ze svých příjmů něco pro sebe a děti uložit. Vypravováním dítěte jsem byl v nitru tak dojat, že jsem si ihned umínil jinou domácnost zavést. Zde máte důkaz.“

Po těchto slovech vyňal z kapsy spořitelní knížku a v té bylo zapsáno 375 zl. 93 kr.

Kéž tyto řádky docílí něčeho podobného! Kéž mnohé čtenáře povzbudí ku spořivosti! Pravda, i spořivost může jít daleko, může vybočiti v lakotu, a ta vede k podvodu a lichvě. Než lakota jest za našich dnů řídká, za to však panuje velká marnotratnost. Jako je těžko plouti proti proudu, tak je těžko, aby člověk nebyl stržen požitkářstvím. Ale s Boží pomocí zmůže se vše. Kdo se cítí slabým, ten ať prosí Boha za milost. Bez sebe zapření a střídmosti není možná spořivost. Proto kdo dosud utrácel, ten ať začne hned spořiti. Nevěřte svůdcům, kteří ve zlých dobách popouzejí k nespokojenosti a ku zášti proti majetným. Osvobodte se od nich a dejte se na stranu majetných spořením a zapíráním sebe. Pravda, jest těžko dospěti touto cestou k malému jmění, k zajištěnému postavení; než jiné cesty pro chudý a ctnostný lid není. Nečekejte ničeho z loterie, ničeho od náhody. Postavte se rozhodně na vlastní nohy a těšte se, že každý další krok méně namáhavý jest než předcházející. Avšak nespolehejte jen na vlastní sílu, nýbrž spolehejte zvláště na pomoc, jež přichází od Otce s nebes. Proto nezapomí-

nejte na přísloví: »Modli se a pracuj« a na podobné tomu: »Spoř a důvěřuj v Boha«. »Mysli na chudobu v čas nadbytku a na potíže nouze ve dnech bohatství. Čas se změní od rána do večera, a tak děje se vše rychle před zrakovem Božím. Muž moudrý jest ve všem opatrným«.

Drobné zprávy.

„Posel z Budče“ a „Jednota katolických tovaryšů v Praze“. Ušlechtilý ten list vzpomenu také na Jednotu katolických tovaryšů v Praze a jak ze všeho vysvítá, mrzí ho velice, že kroužek některých horlivých členů obral si za účel *odrážeti útoky* fanatických nepřátel církve a víry. *Odrážení útoku* nazývá štváním a uštěpačně dí, »že prý to zajisté šlechetný účel a ryze křesťanský«.

Milý »Posle z Budče«, ano — to jest *vskutku šlechetný účel a ryze křesťanský*. Či není paedagogům z »Posla z Budče« známo, že jest povinností katolického křesťana, *aby víru svou veřejně vyznával a dle potřeby ji i hájil?* A to tito katoličtí členové činí a také nadále činiti budou, neohlížejíce se, je-li to vhod anebo není některému nevěreckému učiteli, bezbožeckému pokrokáři a celému červenému hejnu socialních demokratů. Ano, pánové, již si musíte zvykat, že ten lid z ospalosti se probouzí — — a vaše fráze a vaši prázdnotu prohlíží.

Ročník VI.

Cena 2 kr.

Číslo 5.

Slova pravdy.
Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Církev a klerikalismus.

Odpověď na hanopis

„Zrcadlo klerikálů“.

Napsal n.

Čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Nákladem vlastním.

Úvod.

Tuhle jsme učinili v naší P r a ž s k é J e d -
n o t ě vzácný lov. Nebyl to kapr, ani štika, ani
losos — ale něco jiného. Nějaký dobráček —
aby ho Pán Bůh pozdravil — hodil do skřínky
na psaní, chtěje bezpochyby blikavým světlem
pokrokařských motanic osvítiti náš »zatemnělý«
a »zpátečnický« rozum, — »z r c a d l o«. Ovšem
zrcadlo to bylo jen papírové a pouze pro »kle-
rikály«; nese tudíž název »zrcadlo kle-
rikálů«.

Vzácný ten předmět jsme vytáhli.

Každý byl zvědav na to »z r c a d l o«.

»Přece se podívejme do toho zrcadla! —
nabádali mnozí. Ale nastojte! Sotva že někdo do
»z r c a d l a« nahlédl, ihned zděšeně uskočil.

»Ale tohle jest nějaké divné zrcadlo« — praví
jeden —.

»Vždyť ukazuje všechno černé« — dokládá
druhý —.

»Ano, míní třetí — tohle zrcadlo vše zne-
tvořuje; nemám ani tak veliké hlavy ani těch
pitvorných rysů«.

»Kdo pak to zrcadlo dělal?«

»Nějaký Pravoslav«.

»Haha — smáli se všichni — to zrcadlo ne mohl dělat ani žádný řádný mistr; ten pan Pravoslav bude nějaký nedouk — jak říkáme — fušář«.

»Ba věru, dosvědčovali mnozí, takoví, nedoučení řemeslníci dělají jen řemeslu hanbu. Dílo špatné vydávají za dobré a klamou lid, podávající mu výrobek, jenž nemá ceny žádné. Takovým výrobkem jest »zrcadlo« pana Pravoslava. Ubohý člověk ten! Chtěl vrhnouti jiskru do tmy, urvati šířícímu se reakcionářskému moru to, co se ještě urvati dá a byl by lépe udělal, kdyby byl tu jiskru vrhnul do tmy své hlavy, aby takové slátanice nepodával, jako jest »zrcadlo klerikálů«.

Útoky na církev se opakují.

Od věků byla církev katolická předmětem nejprudších útoků. Hned při jejím vzniku postavilo se vše proti ní: Židé i pohané. Byla to synagoga židovská, byli to filosofové a učenci pohanští, kněží, císařové, vladaři — a obecný lid. Proti tomuto proudu postavilo se dvanáct apoštolů — chudých rybářů — a hle! těch 12 rybářů vyrůstá v obry a úžasnou rychlostí šíří se slovo jejich. Oněmí hlas ptakopravců, s oltářů padají bůžkové — svatyně pohanské jsou prázdné. Hlasatelé nauky Kristovy klesají pod rukou katovou — umírají za své přesvědčení, ale ne-

umírá jejich dílo —, nehyne říše Boží, kterou z rozkazu Syna Božího založili.

Odpor proti církvi neustává.

Během celých 3 století podnikala církev boje tuhé a k nepřátelům vnějším přidali se nepřátelé vnitřní — rozličné sekty.

Ty rozličné sekty, zrozené v lůně církve, zasazovali jí větší a bolestnější rány, než nepřátelé vnější.

A jak z těch bojů vyšla církev? Ona trvá.

A co nepřátel měla ve středověku! Každý chtěl býti reformatorem církve; některým nebylo vhod učení církve, některým se přičila kázeň církevní, jiní uráželi se pohoršením nehodných kněží a špatných křesťanů —. Kde kdo mohl, sápal se, aby kamenem potup a urážek házel na církev. O církvi a o kněžích hanlivé písně a spisy se tiskly a rozdávaly. Již mnozí zvonili církvi katolické umíráčkem.

A výsledek? Církev katolická trvá.

V předešlém století a také za našich dob nepřátelé církve na pomoc vzali vědu a osvětu. •Nesrovnává prý se náuka katolická s výzkumy vědeckými; ona prý houževnatě se drží svých zásad věroučných (dogmat) — a tyto zásady věroučné prý se rozumu naprosto přičí. Víra katolická, jak ji církev podává, prý se přežila«.

Nuže, jaké jsou výsledky vědy? Podává něco určitého? Může ta věda nahraditi víru? To jsou otázky závažné. Ptejme se té vědy: Odkud svět? Řeknou: Od věčnosti. Dobře, ale odkud ta

„Odkud ten pořádek?“ Řeknou náhodou —.

„Odkud ty zákony přírodní?“ Řeknou náhodou.

„Odkud ten pohyb?“ Řeknou náhodou.

„Odkud ta účelnost?“ Řeknou náhodou.

„Odkud ten život?“ Řeknou — nevíme.

Nejsou-liž to všechny věci pro nás důležité?

A hle! Tu ta slavená věda jest v rozporu s naším rozumem. Rozum dí: Kde pořádek, tam pořadatel, kde zákon, tam zákonodárce, kde pohyb, tam příčina pohybu, kde účelnost, tam vůdčí myšlénka. Hmota neživá nikdy ještě svou silou nezmohla se na život. To nám praví rozum. A ještě více. Obyčejný rozum hlásá, že i nejnepatrnější chatrč náhodou se nevystavila, že i jednoduchý stroj sám se nesestavil. Jak teprv ta budova naší země! Jak teprv ta velkolepá budova všemíru! Jak teprv ten velikolepý stroj světů nebeských!

Röntgenův nález o nových neviditelných paprscích naplnil obdivem celý svět. A přece Röntgen uhádnul zase jen jednu myšlénku, jež dosud skryta byla vědomí našemu. A kolik myšlének v přírodě skrytých ještě neznáme! Vyznamenáváme učence, jemuž se jen z malé části podařilo nahlédnouti v tajemství přírody — a toho, jenž světům vyměřil dráhy a ustanovil cíl všemu, což jest — — toho znáti nechceme, věčného Boha popíráme!

Tak zvaná »věda« v nejdůležitějších otázkách určité odpovědi člověku dáti nemůže a nechává ho v pochybnosti.

Věda nedokázala a také dokázati nemůže, že Boha není. Theorie vědecké neuspokojují ani rozum ani srdce.

Za našich dnů více než kdy jindy útočí jednak domnělá věda, jednak rozličné sekty na církve. A co církve? Přijímá vnučený boj s otevřeným hledím.

Kdo zvítězí?

V revoluci francouzské sesadili Boha zákonem světským a pak — — — — — ho zase hledali. Chtěli zničit církve — a hle! ta hanobená církev pomáhala rozviklané základy společenské upevňovati.

Také nyní mnoho slavená věda sesazuje Boha — — — — — bez Boha chtějí mnozí žítí — bez Boha umíratí — — — — — Na základech bezbožeckých chtějí míti ústavu — — — — — Toho se domáhají socialní demokraté. Ale kdekoliv zavedou pořádek bez Boha, všude zahrní se zášť, nenávisť, a výsledek všeho bývá: Ne j v ě t š í n e p o ř á d e k. Socialní demokraté, opírajíce se o theorie nevěrecké vědy, útočí nejvíce na církve a její služebníky. A církve? I tyto útoky snese a přestojí. Trpíť ona vždy, ale vždy také vítězí, to nechť na paměti mají všichni, kdož ji hanobí. Tak se dalo po celý čas, co trvá Samá nebezpečí, samé boje uvnitř i na venek. Sestárla v bojích, ale nese-slábla. Kolem ní vše padalo — klesalo — zanikly mohutné říše — ona *zůstala* a po 19 stech letech čelí touž vytrvalostí nepřátelům vstříc.

Kde jest onen Řím, jehož filosofové se církvi smáli? Kde císařové? Kde sekty? Kde spisovatelé, církve hanobcí? Kde mužové, kteří proti církvi vystoupili? — — Ona rozprostírá rámě ve všech dílech světa, zakládá nové osady v zemích divochů, učí mravům, pozdvihuje slabé. *Trvání církve katolické přes všechny boje, útlaky a hany jest nevyvratným důkazem jejího božského poslání.* Sekty, odtrhnuvši se od církve, rozpadávají se; někteří protestanté vracejí se zpět do lůna církve. Jmenuji zde jen protestantské Dánsko. Zde pastorská nesnášenlivost nechtěla do nedávna ztrpěti katolického kněze, až konečně sám sněm svobodu vyznání zabezpečil.

Před několika lety vrátil se do církve pastor M. Jensen, jenž mezi svými kollegy po vši zemi těšil se nemalé úctě pro svoji učenost, nadání kazatelské a milé obcování. Není divu, že jeho návrat do církve vzrušil nemálo mysle protestantův, zvláště pastorův.

Když Lev XIII. vydal encykliku, volající anglický národ ke spojení s církví, Jensen odebral se do Kodaně, aby konal přednášky na základě encykliky. Jeho klidný přednes beze vsí trpkosti naproti pastorským útočnickům vydobyl mu rázem srdce posluchačů.

Církve slaví triumfy již i tam, kde ji helvetský fanatism pronásledoval co nejkřutěji — totiž v Holandsku. Z Rotterdamu se oznamuje, že se tam návraty vynikajících osob do církve stále množí. Nedávno složil vyznání víry

Des Amorie van der Hoeven, doktor práv a člen státní rady; pak Jonkheer van der Berch van Heemstede, člen komory poslanců; dále Mr. Viringa, slavný spisovatel, známý pod pseudonymem: Jan Holland; pak paní Luisa Stratenus, velmi známá spisovatelka. Tito vesměs odvrátili se od kalvinismu. Zvláštní rozruch v kruzích nejširších způsobil návrat učence Serruiera, ředitele ethnologických a zoologických museí v Leydenách, do lůna církve. Serruier jako učenec neměl soupeře. Nový to důkaz, že mezi pravou vědou a vírou není protivy, že víra i věda se snesou.

Milý katolíku! Útočí-li na tvé přesvědčení nevěra, nenech se zviklati, ale vytrvej! Dotýkají-li se nepřátelé církve tvých nejsvětějších citů, hanobí-li tvé kněžstvo, staví-li tě na pranýř, ponevadž se za svou víru nestydíš — vytrvej! *Církev přečkala vítězně horší doby, přečká vítězně i doby nynější.*

Pan Pravoslav a »zrcadlo klerikálů.«

Předeslal jsem krátkou stať o bojích a protivnostech církve od nejprvnějších dob až na naše časy, aby čtenář aspoň v krátkosti poznal, že církev, vědoma jsouc vznešeného úkolu svého — pevně vždy stála při svých zásadách, od kterých neupustila, byť jí to i stálo odpadnutí celých zemí od víry, jako to bylo za Jindřicha VIII. v Anglii. A zásady katolické po tolika letech právě za našich dob vítězně razí si cestu do

Život katolický utěšeně se zmahá ve všech zemích, čehož hlavní příčinou jsou smutné výsledky liberalní a nevěrecké soustavy vládní. Národové jakoby se probouzeli z tvrdého sna. Rozhlížejí se, vidí jenom bídu svou a nikoliv ty zlaté slibované časy. Chtěli míti nebe na zemi a zatím samý svár — samá hádka — samý nepokoj — samý podvod.

Vědomí katolické konečně ozývá se i u nás v Čechách. Začínáme se hlásiti veřejně k víře svých otců a dle potřeby se jí také zastáváme. Měli jsme začítí dříve! Ale již se stalo Nepřátelé sobě zvykli doby, kdy národ byl sjednocený u víře, pomíjeli mlčením — anebo význam jejich podceňovali. Za to ale do nebe vynášeli doby rozbrojů domácích a velebili muže, kteří se vyznamenávali úhlavním nepřátelstvím proti víře katolické.

Tu jsme si my katolíci řekli: »Zkoumejme minulost svého národa.« Začali jsme. Hledali jsme v archivech a v starých knihách a hle! obraz minulosti národa ukázal se nám poněkud jinak, než jak nám vyličovali naši protestanté. V tom nás utvrdili i spisovatelé jiní, o nichž nelze říci, že jsou našimi stranníky. Prof. Winter v »životě církevním v Čechách« podává tak děsný obraz rozháranosti náboženské v XVI. věku, že až bolestí usedá srdce. A Dr. Řezníček — není to žádný klerikál — strhl záři z těch hrdinů bělohorských, kteří vlast svou přivedli na pokraj záhuby. Chceme pravdu — i tenkrát se jí ne-

Chybiti může každý — i katolík. Nezastáváme chyb nikoho, byť i to byl kněz anebo kdokoliv jiný. Ale proč se také nemluví o životě tak zvaných reformátorů? O životě Luthra, Kalvina, Zvingliho? Proti nepravdám nám vytýkaným musíme se postavit se vši rozhodností. A že se hájíme, že chceme, aby život katolický se rozproudil mezi námi katolíky, aj, tu již jest zle. Toť prý klerikalismus, toť prý snaha náboženské nauky zneužítí k účelům politickým(?), zištným(?) a nespravedlivým.

Odkud to, milý pane Pravoslave, víte? — Jak? My katolíci nesmíme své náboženství vyznávati a dle něho žíti? Vizme evangelíky, vizme židy, jak ti přísně svým náboženstvím se spravují, ač při tom se prohlašují za svobodomyšlné a jenom katolíci nemají výhod svého náboženství uznávati, jen katolíci mají se svému knězi posmívati, ač naši protestantští a židovští spoluobčané dávají jim povšimnutí hodný příklad, jak si také katolík svého duchovního a svého chrámu vážiti má. *) To, co se evangelíkům nevyčítá, co židům plnou měrou se přiznává — to má býti u katolíků chybou? To má býti hanbou? Ó nikoliv! *To jest naší povinností, jest naší ctí.* Hanbou by bylo, kdybychom měli jméno katolíků toliko, ale vskutku kdybychom byli otroky lži-liberalismu, hlásaného nevěrci a židy, hanbou by

*) Viz „Národní zlatodol“. Modré knihovny č. 28, str. 98. Vydává Dr. V. Řezníček. Na spis ten upozorňujeme a jej doporučujeme.

bylo, kdyby nás poučovati chtěli o našich povinnostech lidé jako spisovatel hanopisu «Zrcadlo klerikálů.» Za svou víru věru styděti se nemusíme; jestiť svatá, krásná, vznešená. Ale jest potřebí, aby zaslepený a svedený lid poučen byl o svatosti, kráse a vznešenosti naší víry, aby obrněn byl v mysli i v srdci proti frásím lidí mělkých a polovičatých, aby ozvati se uměl naproti těm, kteří mluví do větru a podstatu věcí neznají, naproti lžím, hanám rozličných Pravoslavů, kteří největší slávu hledají v nadávce a ve lži.

My katolíci chceme, aby vládnul Kristus, a ne liberalismus, aby vládla pravda a ne slátaniny lidí nedospělých, nedoučených a stranických. Rozumíte mi, pane Pravoslave?

Vy pravíte ve svém hanopisu, že skořápka není jádrem ořechu. Člověče, to ví každý, to nemusíte zvláště hlásat. Přirovnáváte živou víru katolickou ke skořápce, které schází jádro. Jak jste troufalým! Kdo přečte Vaši slátanici, přijde k náhledu, že vlastně Vy sám, ubohý člověče, jste k jádru náuk křesťanských nikdy nepřišel, že učení katolické jest Vám španělskou vesnicí, že neznáte dějin toho lidu, z něhož jste vyšel. Jak jste politování hodný! Vy chcete zbalamucenému lidu otevřítí oči — a sám jste slepý — — duševně slepý. Vy vypovídáte boj — ale jak se ten boj skončí? Budete-li bojovati zbraní, kterou jste se proti klerikálům svým »zrcadlem« vytasil, zbraní to nepravd, jedovaté zášti a stran-

nickosti, není pochyby, že konečně spácháte sám na sobě osudné harikiri. Máte snad odvahu tvrditi, že nelžete, že nejste naplněn jedovatou záští proti víře katolické, že nejste strannický?

Nuže poslyšte!

Vy píšete na stránce 6.: »Doby, ve kterých svobody lidu ukládány byly do hrobu, jsou slavnými událostmi vítězství věrných těchto sluhů církve.« To pravíte vy a doznáváte tím, že jste vůbec dějin ani poctivě nestudoval. Protestant Herder k. p. uznává zásluhy papežův a nepokrytě vyznává (l. c. II. str. 517): »Bez římské hierarchie byla by Evropa věrojatně padla v lup despotům, byla by se stala dějištěm nesvornosti, ne-li dokonce pouští mongolskou.« Tolikéž protestant Rühls (Gesch. des Mittelalters str. 310): »Předně vládnoucí hierarchii, která přece již byla založena, když barbarové zmocnili se říše Římské, děkuje nový svět za veškeru svou vzdělanost.«

Jak? Ubohý Pravoslave, neusvědčují vás tyto učení protestanté ze lži? Chcete slyšeti ještě nějakého protestantského učence, (katolického ani neuvádím)? Znáte slavného dějepisce anglického Macaulaye? Neznáte? Nuže povím vám, jak ten se vyslovuje o církvi: »Ani není, ani kdy nebylo na zemi díla lidské politiky, aby zasluhovalo takového rozboru jako církev římsko-katolická. Dějiny této církve spojují dvě velikých dob vzdělanosti, starý věk s novým.«

Hledte, ubohý Pravoslave, jak malým, ma-

linkatým jste proti těmto velikánům! Vy haníte — oni chválí. Kdo má pravdu? — — —

Vy se dovoláváte svatého písma a svatých otců. Kdybyste toho nechal! Rozumíte asi písmu tolik, jako dějinám světským. Pak jest třeba uváděti texty v souvislosti a nikoliv je ze souvislosti vytrhávati a dle své libovůle jimi se dokládati. Ale budiž. Vy se dovoláváte písma a výroku sv. otců. Ale, milý brachu, písmo a výroky svatých otců musí platiti nejen pro přestupníky v církvi katolické, ale také pro vás, také pro všechny hříšníky v církvi evangelické. Kde pak jest psáno, že by církev zbožím světovým vládnouti neměla? Každý majetník může své jmění dáti, komu chce, tedy může své jmění dáti i církvi. Církev nenabyla zboží světského ani krádeží, ani podvodem — ale právem. Vyčítáte církevním hodnostářům jmění; proč pak se nezmiňujete, jak blahodatně toho jmění užívají? Proč pomlčujete, jak podporují chudinu, ústavy, spolky? Kardinál Pražský ku př. na visitačních cestách v každé farnosti větší peněžní obnos zanechá pro chudé. O podporách, které během roku udílí — ani nikdo neví. Vy pravíte, že arcibiskup moravský Kohn má 55.651 hektarů půdy (25% celé Moravy) . . . že arcibiskup Pražský má 11.000 zl. denně. Jak můžete takhle balamutit lidi? Nestydatě lžete, tvrdíte-li něco podobného! A proč pak, když již tím bohatstvím házíte, nepovídáte také o židech, k. p. o Rotschildovi, kolik má milionů? Před sto lety byl praotec Rotschildů

ještě podomkem ve kterém si hostinci frankfurtském; nyní čítá Rotschild jmění na 10.000 milionů franků a procenty z dnešního kapitálu by se uživilo 123.334 lidí. Proč vůbec o tom všem mlčíte? Ci snad jste nějaký zakuklený žid?

Co pan Pravoslav o inkvisici a pálení čarodějnic povídá, to jsme již několikráte četli v rozličných protestantských hanopisech, které již se strany katolické na pravou míru byly uvedeny. Vůbec kdo chce nestranně a správně souditi o těch věcech, musí se ponořiti v právní názory těch dávno minulých dob a nikoliv je porovnávat s názory doby novověké. Čarodějské soudy trvaly déle v zemích protestantských než v katolických a byli to právě kněží katoličtí, kteří se čarodějským soudům opírali.

Hanopis »Zrcadlo klerikálů« všechny války, které se sběhly, hází na krk nenáviděným klerikálům, ohřívá staré bájky, dávno vyvrácené lži o Koperníkovi, Galileovi a jiných. Naproti tomu všechny vzpurníky proti autoritě a všechny revolucionáře beře v ochranu, jakoby byli nevinnými beránky. Při všem jeví úžasnou neznalost poměrů a osob. Tak n. př. praví, že Jungmann byl knězem. Kde tuto »pravdu« sebral, suď Bůh! Neméně pamětihodné jest, co píše na str. 19.: »Nejkrásnější památky naší staré literatury zmařeny loupežnýma rukama Jesuitů...« Jaké by to měly býti »nejkrásnější památky« staré literatury, nikde nepovídá. Stará gradualia, jaká jsme viděli na národopisné výstavě, to jistě ne-

byla, ani missály krásně psané, ani antifonáře a staré bible. To vše nám zbylo z požehnané doby Karla IV. Mařili-li pamflety a urážlivé písně na kněze a církve katolickou, jak si tomu evangelíci v 16. století uvykli, pak konali jen dobrý skutek, protože takovým způsobem se jen vášně lidské rozněcovaly a pokoj se rušil.

Daleko by mne vedlo, kdybych na všechny lži a urážky zevrubně měl odpovědět věcně a dle pravdy. Během času dle příležitosti posvítím v těchto brožurách na mnohou ohřívanou lež, vybranou z pamfletů protestantských. Dnes končím a pravím:

Již z ukázek, které jsem podal, vysvítá, že Pravoslav v »zrcadle klerikálů« pravdu povědět neuměl, anebo nechtěl, anebo i neuměl i nechtěl. *V každém případě ale klame a podvádí lid.* Chce rozžehnouti pochoděň osvěty, slibuje vrhnouti jiskru do tmy — a zatím sám uhasíná *všechno světlo*, aby lid nic neviděl a nic neznal.

Katolíci! *»Budme si vždy vědomi, že nejen žid, který okrádá, je darebák, ale i každý nesvědomitý hanopisec, který vědomě olupuje lid o víru, sám žádné nemaje, a hází blátem potupy a zášti po věrných synech vlasti.«*

Ročník VI.

Cena 2 kr.

Čís. 9.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Vědík a Věřík.

Upomínka na povodeň r. 1890.

Napsal Petr Kopal.

Vychází ke konci každého měsíce o jednom nebo dvou číslech
a čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Šam na Šumavě, z níž Vltava brzy jako střela do dolin letí a brzy zas jako stříbrný had se lučinami provinuje, rozkládá se po obou její březích mezi olšinami útulná víska — nazveme ji třeba Olšino v. Na pravém horním to břehu bylo několik statků, vlastně jen chalup chudších, kdežto na břehu levém více k údolí nachýleném, rozkládalo se několik statků výstavnějších. Na nejnižší části Olšino va zrovna naproti sobě stály usedlosti dvou soků: Vědíka a Věříka, jimžto lidé proto tak přezdívali, protože onen zámožnější čítal se k osvícencům, kteří víry úplně se vzdali; druhý však méně zámožný, držel se té staré víry. — Statek Vědíka stál na levém břehu, statek Věříka na pravém. Pohled jen povrchní přesvědčil každého, že Vědík jest rozhodně zámožnější, nežli Věřík. Statek Vědíkův měl pole značně úrodnější, nežli statek Věříkův, k němuž patřily pole úhrbkovité a kamenité. Statek Vědíkův všecek vystavěný z kamene a cihel o jednom patře vypínal se tam jako malý zámek, kdežto statek Věříkův i co do polností značně menší byl zbudován do polovice z kamene a do polo-

více ze dřeva. Vědík živil šest statných dojníc s párem koňů, kdežto Věřík mohl uživiti pouze čtyři dojnice s párem tažných volů. Oba statky měly hojnost luk, tak že mohly snadno uživiti i hojnost krav.

Oba tito sousedi stali se bezděčně vůdci dvou stran v Olšínově. Vědík potáhl za sebou pokolení mladší, tak zvané svobodáře, kteří na víru mnoho nedrželi, kdežto ti starší drželi se Věříka, který nepřestával svědomitě choditi do kostela a ku sv. zpovědi. Popříti nelze, že strana Vědíkova byla značně četnější, nežli strana Věříkova, která každým rokem vždy více řídla a to proto, že Vědíkovci byli zámožnější.

— Co je platné všecko modlení, — říkali mnozí — když ti, již se modlí, jsou chudí a ti, kteří se nemodlí jsou bohatí. Slunce svítí na pole i těch, kteří se nemodlí a přijde-li liják, splachuje stejně pole modlilů jako nemodlilů. Proč prý Pán Bůh přízeň svou neukazuje větším požehnáním těm, kteří se modlí, chodí na procesí a ku zpovědi. Zdá se, jakoby mu to bylo jedno. Je-li Bůh, pak je příliš velikým pánem, než aby na takové věci dbal.

Podotýkám ještě, že Vědík měl jediného syna a Věřík jedinou dceru, kteráž jakmile nastalo jaro, skoro každého dne čerstvý věneček z nezabudek uvila a jej hned vedle na skalnatý pahrbek na Boží muka nosila, kdež jej na skrář Bohorodičky, držící na svém klíně Tělo svého božského Syna, zavěšovala, vykonávajíc při tom

kratinkou modlitbu. S kříže dolů do údolí byl rozkošný rozhled.

Rozumí se, že mezi Vědíkem a Věříkem, i přes to, že byli blízkými sousedy, zavládl poměr skoro až mrazivý. Když Věřík v neděli bral se nahoru do vsi ke kostelíku, často zaslechl za sebou posupný posměch Vědíka: Jde zase louskat zdrávasky — ten blázen, kdyby si raději za pec lehl. A dokonce když o křížových dnech pan farář přišel s procesím ke kříži nad statkem Věříkovým, tu naproti za řekou stál celý zástup Vědíkovců s pokrytými hlavami zevlujících na klečící zástup s posměšnými posuňky.

— K čemu se modliti za úrodu, — říkal Vědík — úrodu má ten, kdo dobře oře, dobře hnojí, v čas seje, v čas klidí. Kdo nedá dobytčeti do držky, nedostane do dížky. Kdo dobytek drží v čistotě, nemusí se modliti o záchranu před morem. Slunce a déšť musejí se střídati, protože žijeme v ponebí, v němž po dešti musí vysvítiti slunce a po slunci občas musí přicházeti zase déšť.

— A což krupobití a průtrže mračen? — namítali Věříkovci.

— Ha, ha — ha — smál se Vědík. Proti ohni i krupobití jsem pojištěn a proti povodni jsem si vystavěl hráz tolik vysokou ze samých kvádrů, že by ji ani potopa Noemova — byla-li jaká — neodnesla. —

A vskutku, nad Vědíkovým statkem vypínala se vysoká hráz, jako pevnostní násep, a táhla

se kolem hezký kus daleko, až k samým hranicím statku. Slovem Vědíkův statek stál tam jako hrad vzdorující všem bleskům nebes, před nimiž jej ostatně chránilo několik hromosvodů. Kterak chudě naproti němu vyjímal se statek Věříkův bez náspu i bez hromosvodu. Ba mnozí tvrdili, že Vědíkův schválně hráz tolik vysokou postavil, — jen aby v případě povodně vody na Věříkův statek svedl.

Znalci Věříka nabádali, aby toho netrpěl, aby si vedl stížnost u soudu, avšak Věřík jim odpovídal: Se sousedem se soudit? — to neudělám. A pak, vždyť on je právě představeným, má všude známosti. —

— Bohu poručeno! — končil svou řeč, — on staví na hrázi, já na Bohu.

Ba zdálo se, že zvláštní požehnání Boží spočívalo na všem, cokoliv Vědíkův podnikal. Čeho se jen dotkl, přinášelo mu zisk. Jeho štěstí svádělo lidi až k pověře.

— Dotkněte se mi toho, — říkali sousedi — aby to bylo požehnané.

Smutně to vypadalo s Věříkovci, kteří řídli každým rokem, takže z nich nezbývalo nic více, než několik vetchých starců a babek. Pokolení mladší šlo všecko za Vědíkem, t. j. přidalo se k jeho zásadám, že to na světě jde i bez Pána Boha.

Přišel rok 1890. Nebe se zachmuřilo zlověstnými mračny. Noviny každého dne přinášely poplašné zprávy o průtržích mračen. Veliké cvi-

čení vojenské v jižních Čechách, jemuž měl býti přítomen císař pán, muselo býti pro spousty vod odloženo.

Nad Šumavou začaly též se shromažďovati hrozná sivá mračna, jichž se zrak rolníka děsí. Zdálo se, jakoby mraky z celého světa daly si dostaveníčko ku děsnému reji. Nadešla černá noc, v níž nebylo viděti na krok. Před soumrakem bylo ještě viděti, kterak Vědíkův starostlivě obcházel svou ochrannou hráz a když ji obešel, odechl si uspokojivě: Nic se mi státi nemůže. —

Naproti Věřík se svou dcerou, jež opět čerstvý věnec na skrání matky Páně položila, pod křížem se modlil za odvrácení všeho zlého.

Ta noc ze 2. na 3. září 1890. zůstane obyvatelům Olšínským věčně nezapomenutelnou. Na dvě hodiny před západem slunce snesla se nad celým krajem černá noc, každým okamžikem osvětovaná červeně modravými blesky. Hrom duněl z hluboka, jako by zeměkouli chtěl rozpoltiti. Najednou ale dunění jako na povel ustalo a s mraků spustil se liják, jakoby z konve lil. Toto utišení v tetelící se záři blesků bylo tím děsivější.

— Blaženko — pravil Věřík k dceři — pojď a pomoz mi odvázati dobytek a vyvésti nahoru k Božím mukám. Bojím se, aby nepřišla veliká povodeň. Vědíkův si naproti vystavěl vysokou hráz, od níž bude se voda na nás odrážeti. Pánu Bohu budiž vše poručeno! —

Teprv po velikém namahání všech domácích a čeledína a služky, podařilo se ustrašený a třesoucí se dobytek z chlévů v největším lijáku vyvésti nahoru ke kříži a zde ke kolům přivázati. Odtud bylo v záři blesku viděti naproti k Vědíkovům, kterak hospodář se synem Zdeňkem chodí po hrázi a dívá se na přibývání vody.

— Tatínku — pravil syn — podívejte se u Věříků vyvádějí dobytek, — co myslíte? — —

— Nu ovšem, tam to je všecko jako z marcipánu, — odpovídal otec pohrdavě.

— Teď již vynášejí peřiny a šatstvo v uzlích a pokrývají slámou.

— Dobře dělají, my ale nebudeme vynášeti nic, dokud na této hrázi stojíme. —

Průtrž mračen neustávala. Zatím z blízkých hor ozývalo se podezřelé dunění, v němž bylo znáti třeskot dřev.

— Voda dosáhla již klády na panském, určené do Prahy! — rozpoznával Věřík znaleckým duchem. To bude zle. Pán Bůh s námi! Kam se klády oprou, to strhnou i kdyby to byla skála. Odrazí-li se od hráze naproti, je po našem stavení veta. — Pane Bože, jen v tebe důvěru mám ty jediný můžeš nad mým příbytkem postaviti hráz — v tebe jsem vždy doufal, nevrhej mne v zahanbení! — Tak modlil se chvilkami Věřík polohlasně a matka s dcerou hlasitě modlila se Otčenáš a Zdravas. Najednou na hoření konci vsi ozval se hrozný třeskot dřev a hned za ním úpěň-

livý nářek lidský. Klády se hrnuly a oč se opřely, to bořily a jako dravé šelmy odnášely. Povodeň stoupala každou minutou. V záři blesků bylo znáti malé chlívky, pak zbytky stavení. Stodoly nárazem klad padaly jako z karet domky.

— Bože, Bože, — úpěl Věřík — to je soudný den. Třeskot klad mísil se se zoufalým voláním lidí. Naproti u Vědíků pobíhali lidé se svítilnami. Mladý Vědíků vyváděl koně z konírny a děvečky úzkostlivě řvoucí dobytek; starou Vědíkovou v záři luceren bylo znáti, jak lomí rukama. Starý Vědíků stál na hrázi se založenýma rukama v okamžiku, kdy klády s ohlušným třeskotem vrážely do ní. Najednou to pod jeho nohama zadunělo —

— Pro Boha živého! — vydral se zoufalý výkřik z prsou Vědíka — hráz byla prolomena a otvorem jaly se klády útokem hnáti na stavbu z kamene. V okamžiku byl dvůr vodou na sáh vysoko zaplaven. Mladý Vědíků s koňmi zasažen a dolů řekou odnášen — — —

U Vědíků rázem všechny lucerny shasly. Naproti u Věříků slyšeli pouze třeskot klad a rachot prolomené hráze a jednotlivé výkřiky lidí, jež ale vzdalovaly se po vodě vždy níže a níže, kdež na dobro zanikly. Nevýslovný úžas a zároveň soucit zmocnil se všech lidí pod křížem u Věříků.

— Co se jen stalo s mým statkem — tázal se Věřík. Není slyšet nic — pouze pleštění vody o břeh. Žádný praskot — — — bezpochyby, že stavení hned při prvním nárazu klad bylo smeteno. — Bohu budiž poručeno — — jen když

z nás nikdo nezahynul — i ta nemá tvář zachráněna.

Teprv k půl noci průtrž mračen poustala, proměnic se v hustý déšť. A teprv po čtvrté k ránu hvězdy z oblaků prosvítaly na hrozné divadlo. Dlouho upíral Věřík zraky své do temností — nemohl však nic rozpoznati až k hodině páté, kdy začalo se rozednívati. K radostnému úžasu shledal statek svůj na starém místě — a naproti u Vědíků z celé hráze zbývaly jen trosky a z domu pozůstala jen zadní část s komínem. Přední byla kládami rozbita. Stodola a stáje zůstaly sice celé, protože klády bezpochyby od domu odrážely se do prostřed řeky. Kterak se mohlo státi, že hospodářská stavení Věříkova ze dřeva byla zachována?

Zcela jednoduše. Klády prorazivše Vědíkovu hráz braly se přímým směrem a stavení Věříkova se ani netkly.

Věřík s celou rodinou padl pod křížem a s horoucími slzami děkoval Bohu, v něhož doufati nepřestal. Ale sotva že se pomodlil, pravil k čeledínu:

— Pojď Josefe, a hledejme našeho souseda. — Křestanská láska nedala mu klidu.

— Tam naproti — pravil upřev zrak na spoustu u Vědíků — nikdo se nehýbe. Voda sebrala všecko, co tam žilo. —

I vydal se Věřík s čeledínem na cestu podél pravého břehu. Spousta kol kolem byla k nevy-

psání a nemáme zde místa ani slov k vyličení všeho, co všechno za tu osudnou noc se stalo. Popošedše asi hodinu cesty našli starého Vědíka držeti se na nachýlené vrbě na břehu, jenž stál pod vodou.

— Věřiku, pro Boha pomozte mi! — volal na něho Vědíka.

— Proto přicházíme, — odpovídal Věřík — abychom vám pomohli — a kde máte manželku a syna? —

— Sám Bůh ví, kam se poděli. Zdeněk odjel s koňmi — žena s děvečkami zmizela taktéž.

Věřík byl dobrým plavcem. Svléknuv se, doplavil k vrbě, s níž Vědíkovi pomohl a dovedl ho do nejbližšího stavení. Byl nejen všecek na těle skřehlý, ale ještě více na duchu zmučený ohromným neštěstím.

— Co se stalo s mým statkem? tázal se Věříka.

— Poručte to Pánu Bohu, — odpovídal mu Věřík. Kéž by jen vaši lidé byli na živu! —

Odpověď tato Vědíkovi dostačila, aby poznal, že ztraceno je všechno.

— A jak je u vás? — tázal se.

— Ani jedna lat, ani jeden šindel se střechy nebyl mi odnesen.

Vědíka na Věříka vytřeštil oči a mlčel. Hluboký povzdech vyrval se mu z prsou, a horké slzy vytryskly mu z očí. —

Oba někdejší sokové dívali se na sebe mlčky.

— Všecko ztraceno — i mé hotové peníze —
bědoval Vědík.

Věřík uznal za vhodné, ponechati jej v němé
bolesti.

— Pojdme raději — pravil k čeledínu —
hledati jeho ženu a syna.

Zdeňka sice našli, ale manželku nenašli. Ztrativ pod sebou koně, jež voda odvedla, doplavav se k nějaké olši na břehu, na níž se zadržel. I obě děvččky s pasákem byly zachráněny. Bylyt mladé a silné a proto mohly déle proti rozvzteklému živlu se brániti. Podařilo se jim zachytiti se za kládu, kteráž s nimi asi půl hodiny cesty níže na protější břeh vrazila; za to ale stará a hořem i tělesně sklíčená Vědíková bezpochyby hned na místě utonula a vněkolika dnech na to asi dvě hodiny cesty daleko na jezu byla nalezena.

Vědík byl ještě více duševně shrocen, nežli tělesně. Zdálo se, jakoby blesky nebes rozbortily jeho ducha. Nechal se bezděčně dovésti do příbytku Věříka a zde na lavici se usadiv, díval se oknem naproti na spoustu na svém statku.

— Všecko tam z kamene a z cihel — opakoval si chvílemi polohlasně, — a přece to voda v několik minutách spláchla — a zde ta rachotina ze dřeva obstála! —

Jakmile Vltava opět do svého lože se navrátila, jal se Zdeněk se vším úsilím na odklizení sřícenin pracovati, při čemž mu Věřík ochotně

pomáhal, ačkoliv sám kolem svého stavení dosti bláta, písku a rumu měl.

— Mohli jsme, alespoň dobytek zachovati — stěžoval si syn, — ale tatínek pořád se jen spoléhal na hráz. A teď nám ze všeho dobytka zbyl jen holubník. —

A vskutku na dvoře pozůstal jen holubník, z něhož holubi stále kolkolem kroužili, jakoby hledali zmizelé střechy. A nenalezše je, usazovali se na holém komíně, což smutný dojem ještě zvyšovalo.

— Ještě včera boháčem, dnes žebrákem! — uvažoval pro sebe starý Vědík. A jindy zase probrav se ze svého dumání, najednou zvolal:

— Co je věda? — Za půl hodiny bylo po vší vědě — — hahaha! — Věřík na to vyzrál lépe.

Veliký vliv na něho dobývala si Blaženka svou roztomilou úslužností. Když měla venku po práci, měla stále kolem něho co šukati.

— Přejete si, pane sousede, — tázala se ho přes tu chvíli — chleba s máslem? — Anebo snad čerstvého mléka? —

— Ano přines chleba, Blaženko, — odpovídal, ale namaž mi ho sama.

A když mu přinesla, říkal: namazala jsi ho moc, kousek si ukroj.

— Přejete si, pane sousede, vajíčko na měkko? —

— Ano, ale udělej si taky sama jedno.

— Já vám přinesu dýmku?

— Ano přines, ale sama ji nacpi a zapal.

A když mu ji nacpanou a zapálenou podala, tu jal se dýmati a oči jeho zaplály radostí.

Jen na nebožku nesměl ho nikdo připomenouti. Tu pokaždé propukal v hlasitý pláč a nechal se dlouho utěšiti.

* * *

Nežli minuly dva měsíce, podařilo se úsilí. Zdeňka a Věřika statek na pozůstalých troskách opět znovu postavití a novým dobyt看em opatřiti, ba i něco ozimu nasíti. Vědíkův úvěr byl dobrý a proto bylo synu jeho snadno stavěti. I starý Vědík se tak dalece zotavil, že mohl při stavbě dozor vésti. Když se ho tázali, co se má dítí se zbytky, kládami protržené hráze, odpověděl se vším důrazem:

Postavíte na místo ni kříž. Proti Bohu všecka věda neostojí! — A ještě téhož podzimu stál zrovna v průlomu hráze vysoký, z klády vytesaný kříž.

Vědík po té brozné ráně jaksi změknul. Ta rána s nebes všecku jeho někdejší troufalost rozdrtila. Vědík později často si opakoval: ach to byla rána z čista jasna do hlavy, to není, ani k vypovědění! —

A bylo též dosti lidí ve vesnici, kteří se z té rány pominuli smysly, někteří to i zaplatili smrtí.

Vědík po té ráně byl jako vyměněn. Avšak do rány té mu někdo každého dne nakapal bal-

šámu. Byla to Blaženka. Děvče to mu zrovna učarovalo.

— Nevěděl jsem, — pravil k manželce Věříkově, jakou to krásnou růžičku máte v domě. Kdykoliv se objevila, oči jeho s nevýslovnou něžností na ní spočívaly.

— Tu já vám zde nenechám, — říkal, — tu si přesadím k nám.

— Co tím ten staroch myslí? — tázala se její matka. Avšak to dělala jen tak na oko, potají ale srdce se jí smálo, neboť věděla dobře, že i Zdeněk rád by byl více u nich, nežli tam za vodou doma.

A postaral se též Zdeněk, aby mohl co nejčastěji k Věříkovům dojíhat. Z trámů povodní zavlčených postavil, když Vltava opět opadla, přes ni lávku. Vltava právě tam, kde ze Šumavy zahýbá se na severovýchod k Budějovicům, je sotva tolik široká, jako Jizera u Turnova. Po lávce té Zdeněk denně přecházel a za ním i otec, jenž s potěšením patřil na poměr, který mezi mladými lidmi vzrůstal.

* * *

Co máme ještě k naší upomínce na velikou potopu r. 1890. dodati? Čtenář sám se domyslí to ostatní, že totiž o masopustě na to pan farář Zdenka a Blaženku jak se říká: s h o d i l s k a z a t e l n y a že o svatbě starý Vědíkův radostí unešen k novomanželům pravil: Co je všechno vědění bez věření? Blahořečím Pánu Bohu za tu ránu,

kterouž mi na hlavu seslal. Z té rány rozbřeskla se mi víra. Ztratil jsem sice manželku, již nepřestanu oplakávat a za ni se modliti, dokud živ budu, ale Pán Bůh mi za ni poslal do domu ženušku jinou.

Tato svatba v celém okolí způsobila veliké překvapení a zároveň uspokojení. Měla především ten dobrý vliv, že strana Vědíkůva v Olšínově přestala na dobro.

— Pán Bůh — smál se starý Vědík sám sobě, dal nám na pravdu: že věda bez víry není ničím, takový pádný důkaz, že proti němu všickni vědatoři ba ani potentáti nesvedou pranic.

O křížových dnech roku následujícího bylo procesí tolik četné, že takového tam nebylo pamětníka a starý Vědík byl na to hrdý, že pan farář u kříže, jež postavil on, se zastavil a modlil se: Od povodně, zemětřesení atd. — — zachovej nás, Pane!

Pan farář při svatbě věstil novomanželům šťastnou budoucnost proto, že Vědíkův syn na pouť vezdejšího života vybral si za věrnou pomocnici Věříkovu dceru. Ne níť prý na světě spojení krásnějšího nad sdružení vědy s vírou.

Ročník VI.

Cena 2 kr.

Číslo 10.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Pravda o pokrokářích.

Všem lidem dobré vůle na uváženou
podává n.

Vychází ke konci každého měsíce o jednom nebo dvou číslech
a čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Po požehnání.

Odpolední služby Boží byly u konce. — —

Ze svatyně chrámové rozléhaly se poslední zvučné akkordy varhan — — — — zbožný lid opouštěl vážným krokem posvátné místo. Před kostelem na chvíli zastavil se ještě známý se známým, druh s druhem, aby pohovořil o běžných týdenních událostech — a věru, těch událostí, které zalétají až do nejodlehlejší dědiny, jest dnes až nazbyt. Bída a politika, toť hlavním jádrem všech rozmluv. Stěžuje dělník, nařiká řemeslník a živnostník, běduje rolník. Dělník málo vydělá, řemeslo hyne, živnost nic nevynáší, obilí neplatí — — — — a přec každý chce býti živ — — — — —

Nejdéle dnes zdržel se v kostele výměnkář Rouček; sedával na choru a kovový jeho hlas rozléhal se při zpěvu kostelem, ač čítal již bez mála sedmdesát let.

»Ten má krásný hlas«, říkali si sousedé — — a Rouček byl na svůj hlas pyšný. A což když byl mladý! Tu hlas jeho vyzníval jako zvon, tu pronikal až do duše, když spustil řeč. A vý-

mluvným byl. Nad Roučka nebylo v celém okolí. Z daleka přicházeli k němu na radu. Rouček dobře poradil každému; byl zkušený, rozvázný a znal příběhy ze starých časů, jak to u nás chodívalo.

Od nějaké doby ale scházel — — — — —
i ten hlas mu selhával — — — — — již nebyl tak
jasný — — — kovový — — — — — oči za-
padlé — — — — —

»Sousedo, sousede — již musíme jít« připomenul starému Roučkovi ředitel kůru. Byl to místní učitel Kučera, muž mladý, ale řádný, požívající všeobecné důvěry. Působil na škole v obci necelých deset let, ale působení jeho bylo požehnané. Vyučoval nejen slovem ale i příkladem.

Učitel Kučera a starý Rouček nemohli se ani rozejít, když se sešli. Zásady jejich se sbíhaly. Obyčejně v neděli odpoledne po požehnání si toho napovídali a byly to běžné události, které dnes hýbají světem.

Na napomenutí učitele zdvihl se Rouček a poznamenav se křížem, opouštěl kostel.

»Ani byste, pane učiteli, nepopřál v tom Božím kostelíčku poodechnout starým údům, domlouval výměnkář; a věřte, ani se mi z toho kostelíčka nechce ven. Beztoho již dlouho sem chodit nebudu. Dozrívám. Za nedlouho mne doprovodíte tam za tu hřbitovní zeď, uložíte do hrobu, rakev přikryjete zemí, a kdo vzpomene na starého Roučka?

Ale díky Bohu! že jsem starý; pro ten nynější svět se více nehodím«.

»Bohužel, povzdechnul si učitel, daleko jsme to přivedli na konci století devatenáctého. Pořádě se lidu namlouvá, jak prý stojíme na výši dosud nevídaného pokroku. Jááku, v čem jsme vlastně pokročili? Snad v poznání Boha? Právě naopak. Bezbožectví a nevěra se prohlašují za největší vymoženost nového věku. Tak zvaná věda snaží se dokázati, že prý ani Boha není, že svět sám sebou povstal bez jakéhokoliv přičinění nejvyšší bytosti. Podala snad »věda« nezvratných důkazů, že Boha není? Nepodala. Vysvětlila nade vší pochybnost, jak povstal svět bez přičinění nejvyšší bytosti? Nevysvětlila. Věda opírá se v tom ohledu toliko o domněnky — — — a ku podivu, někteří lidé pouze na základě těchto domněnek od Boha odstupují a náboženstvím pohrdají. Není to lehkomyšlnost?

U poznání Boha tedy lidstvo nepokročilo.

Snad ale v mravnosti? Zde ještě méně.

Mravní cit hluboko klesl. Náboženství dříve člověka povznášející se udusilo v bahně smyslných žádostí, jež rozpoutaly se v hojně míře, jsouce uspávány lichou domněnkou, že po smrti není ani odplaty ani trestu. Smyslnost a požitek se líčí barvami růžovými v časopisech a v románech a představují se na divadlech — — — — a není divu, že mladší pokolení takovým způ-

sobem odchované libuje si ve výstřednostech, jichž konec bývá osudný. Není více řídkým úkazem, že mladík čtrnácti anebo patnáctiletý jest skrz na skrz zkažený. Svatou pravdu mluvil státní zástupce při nedávném přelíčení s mladistvým úkladným vrahem,*) když řekl: »Máme před sebou svrchovanou mravní zvrhlost a s odporem musí se každý slušný člověk odvrátiti od tohoto případu. Že nyní vlastně již nemáme mládeže ani ve velkém městě ani na venkově, toho podává důkaz včerejší i dnešní případ. Včera stál před tímto soudem sedmnáctiletý mladík, takořka pouhý hoch, jenž oddal se prostopášnosti a aby dále hýřiti mohl, dopustil se krvavé loupeže na bezbranné ženě. Tento obžalovaný oddal se ještě v mladších letech prostopášnému životu, a dnes vidíme, kam až se dostal.**)

Professor Dr. Zucker zabývá se statistikou zločinů. Výsledky svých studií zahrnul v knize nové: *Einige dringende Reformen der Strafrechtspflege.*

V této knize dokazuje statisticky, že počet zločinců mladistvých vzrůstá každým rokem. R. 1891 obnášel počet odsouzených mladistvých (pod 20 let) zločinců 20·3 procent ze všech odsouzených, vzrostl tedy o 8 procent. Tyto číslice ničí nejkrásnější sny nevěrců o státu budoucnosti,

*) Viz porotní přelíčení s patnáctiletým úkladným vrahem Pávem.

**) Viz „Hlas Národa“ ze dne 23. dubna 1896.

zbudovaném na tak zvané »vědě« bezbožecké. Dnes ta věda »bezbožecká« se lidu takměř násilím vtírá, ona sestoupila na ulici. Koho potkáme, dokládá se »vědou«, v časopisech profesorů na vysokých školách samá »věda« — — — v listech socialně-demokratických samá »věda« — — — a tu bychom se domýšleli, Bůh ví jakých pokroků v mravnosti na základě té »vědy« jsme dosáhli a že snad společnost naše každým rokem bude lepší a zločinů stále méně — — — a hle! právě opak toho se ukazuje. Lidstvo v mravnosti při té »bezbožecké vědě« klesá.

Nemůže býti také jináče.

Vždyť mimo Boha a náboženství není žádná pohnutka, která by byla dosti mocnou člověka v těžkém cvičení trpělivosti, sebezapření a ctnosti udržovati. Bůh, náboženství mravnost — — jsou pilíře, na nichž spočívá budova lidské společnosti. Podkopejte pilíře — — budova se sesuje.

Tedy ani v mravnosti lidstvo nepokročilo.

»Pane učiteli, mluvíte mi z duše. Jsem stařec a pamatuji již mnoho — — — nebyli také za mých mladých let všickni lidé hodní, poctiví, svědomití — — — ale aby tou měrou se všeliké nešlechtnosti páchaly jako nyní, toho přece nebylo. Lidé měli víru, která je těšila v těžkých okolnostech života a v pokušeních odvracela od zlého. Nyní tu víru lidem berou a co jim dávají za ni. Nic.

Můj Bože! Což nejsme již jinak zbědovaní, neúpíme-liž dosti pode jhem nesnesitelných poměrů? Zač stojí dnes to plahočení na statku selském? Tu se nadřeme od rána do večera, seženeme sotva na daně a přírážky a sotva že se ošatíme — — — — —

A co dodává nám síly, co vzpružuje nás, když umdlení po denní práci na odpočinek se bereme? Není-li to modlitba, není-liž to vzpomínka na Boha, v nějž důvěru skládáme, že nás neopustí, že práci naší požehná? — — — — —

Vezměte, vy bezbožci, tomu lidu dělnickému a tomu rolníku ze srdce tento poslední osvěžující pramen na poušti života, a co bude pak nepokojné a vyprahlé jeho srdce svlažovati? Ta vaše „věda“? Ten váš pokrok? — — — — —

Mně se vždycky zdá, že to s tím pokrokem zrovna tak dopadá, jako s tou hlásanou »s v o b o d o u«.

Nebylo na světě většího švindlu jako s tou hlásanou »s v o b o d o u«.

Lidem se říkalo: »Lidičky, to se vám dobře povede, ta svoboda vám pomůže na nohy. Ty sedláče, můžeš se svým grutem nakládat, jak chceš. Můžeš jej rozkouskovat, zadlužit, prodat, krátce, máš největší s v o b o d u.«

Ha ha! Jen se podívejte nyní na ty nuzáky!

Tamhle v sousední vesnici již nemáte ani jednoho sedláka — — — samou svobodou vše propili, prohýřili, zadlužili — — — a nyní tou samou svobodou musí se dít — — — — —

Půjde li to tak dále, ta milá svoboda parcelační pohltí všechny sedláky, tak že bude se moci před každou vesnicí na tabulku napsati: »Tady dříve bývali sedláci — ale již nejsou«. —

A pomohla ta »svoboda« řemeslníku na nohy? Povznesla snad živnostníka? Jen poslouchejte, jak naříkají, že stali se obětí kapitalismu, který z nich nadělal otroků — — — Dnes ozývá se všech stran kletba těch, kteří tou »s v o b o d o u« byli napáleni«.

»Inu, milý sousede, tomu všemu musíme dobře rozumět. »P o k r o k« — »s v o b o d a« — to byla jen lesklá hesla, kterými se vnadil lid, aby záměrům některých lidí šel na lep. Bohužel, práce se zdařila ke škodě lidstva. Proti pravému pokroku a pravé svobodě nebyl by zajisté nikdo, ale proti pokroku, jenž cíle hledá v zničení víry, proti svobodě, jež ohrožuje svědomí jiných, musíme se rázně postavit. Ovšem ten »p o k r o k« a ta »s v o b o d a« dnes již tak netáhne; muselo se tudíž nastrčit heslo nové. A víte jaké? K l e r i k a l i s m u s.

Slovo hrozné.

Toto slovíčko v ústech nevěreckých a liberálních žhne a pálí, děsí a straší jako bubák malé děti. Komu se přilípne na prsa tabulka s jménem klerikál — vede se mu zle. Může býti povaha sebe poctivější a ryzejší, nic nevádí — — — jest »klerikál« — — — a už jest odsouzen.

A co hrozného vlastně provádí ten klerikalismus?

Nechce nic jiného, než aby katolík žil jako katolík, cítil jako katolík, jednal jako katolík, krátce, aby náboženství katolické nebylo prázdnou lešklou frází — ale skutkem. Věřím rád, že u vědomělý katolík nenechá se tak snadno do pastě nevěrecké anebo liberální lapit. Odtud ta úzkostlivá snaha nepřátel víry katolické, zamezit vše, čím by se rozproudil život katolický. Neštítí se v příčině té zbraní žádných. Přicházejí mi do ruky některé listy socialně-demokratické; k nim důstojně se řadí listy pokrokařské »Ruch« a »Lid«. Pročítám tyto listy a žasnu, jak vůbec může býti dovoleno soustavně a veřejně haněti a ostouzeti celý stav — míním stav kněžský, který přece státu tolik bezplatných služeb koná, jak se trpí, aby Církev státem uznaná byla napadána ve svých zřízeních a obyčejích. Marně hledám v těchto listech, že by víra židovská a protestantská podobným způsobem stavena byla na pranýř. Abychom takhle my katolíci veřejně a soustavně psali proti židům a protestantům, abychom se dotýkali jejich rabínů a pastorů, abychom si z jejich talmudu a heidberského katechismu tropili smích, ó což by tu bylo křiku, že jsme nesnášenliví, že se tomu musí učiniti konec! Co by tu bylo protestů, deputací k vládě a jinam! Ale katolík mlčí — — — k vůli tomu svatému pokoji — — — nezastane se své víry, svých kněží, nechává je tupiti, jim nadávati — — Není-liž to hanba pro nás? Nesluší-li, aby

se statečně takovým pokrokářským vzdělcům (?) řeklo: »Jděte si mezi své — — — my katolíci vás nepotřebujeme! Vy jste se zřekli víry, proč nám ji tupíte? — — — Vy jste se prohlásili, že jste bez vyznání*) — — — a nás chcete poučovat? — — — Pryč s vámi, hrobové obílení — — — — — nechte nás na pokoji!

Věrný a uvědomělý katolík štváčů proti víře a Církvi neposlechne a lístků jejich neodebírá. Mnohý snad se ještě domnívá, že se těm jistým lidičkám jedná o vzdělání lidu. I toto! Nechtějí nic více a nic méně leč útočiti na Církev a poněvadž jediné tuto na mušce mají, pravdě se podobá, že *stojí buď v službě protestantské anebo židovsko-zednářské.*«

»Také jsem toho náhledu, dotvrzoval Rouček, ale myslím, že právě těmito útoky vzpruží se všichni věrní synové Církve k rázné obraně. Každá věc má dvě stránky — dobrou a zlou — a tak útok na straně jedné vyvolá obranu na straně druhé. Ostatně, až lid sezná, pro koho vlastně pokrokáři pracují, komu za lokaje slouží, s rozhořčením se od nich odvrátí.

Loňského roku sešel jsem se s jedním takovým pokrokářem. Jest to syn sedláka Brázdy

*) Redaktoři „Lidu“ a „Ruchu“ jsou prý *skutečně bez vyznání* — a tito lidé odvažují se poučovat katolický lid!

ze Zlámané Lhoty a dostudoval právě medicínu.

Já řku k němu: »Pane doktore, toho jsem se do vás nenadál, že byste tak příkře se postavil proti víře, v níž jste byl vychován«.

»Nedostačuje mi«, on na to.

»Proč?«

»Jest v ní vše povrchní, samý obřad — ale jádro schází«.

»Nemýlíte se? Nejste vy snad trochu povrchní? Vniknul jste v pravdy náboženské? Prostudoval jste hlouběji k. p. katolickou věrouku, mravouku, základní bohosloví a třeba i pastýřské bohosloví?«

»Kdo by se s tím zabýval!«

»Aj aj! mladý pane, zdá se, že povrchním jste vy, a ne Církev. Vy odsuzujete a nezkoumáte! Jak? Nezdá se vám, že to není důstojno člověka, činícího nároky, aby se o něm soudilo, že stojí na výši vzdělanosti?«

»Pane Roučku, pochybujete snad o mém vzdělání? — — kabonil se doktůrek — — — k tomu přesvědčení jsem dospěl... «

»Věřím, věřím, že jste k tomu přesvědčení dospěl, ale na jakém základě? Vy jste poslouchal jenom stranníky protestantismu a snad také materialismu, nevzav si ani nejmenší práce, je-li pravda na jejich straně, anebo jsou-li to zastaralé, tisíckrát vyvrácené předsudky a hany, jež od dob vzniku protestantismu se metají katolíkům v tvář. Zním mnohé panáčky, jimž kato-

lická víra není vhod, ač se narodili v hnízdě katolickém. Otec katolický se na ně lopotil, z nadací katolických brali podporu — — — snad byste nám o tom mohl pověděti více, pane Brázdo, vždyť jeden váš předek, kněz výtečný a znamenitý, založil nadaci 200 zl., které jste užíval po celý čas studií — — — ovšem jenom z vděčnosti k tomu muži šlechtnému vy nyní tupíte kněze a pohrdáte Církví — — — Ó není nad vděčnost!»

»Pane Roučku, kdybych nešetřil vašeho stáří, nesnesl bych takových řečí« — — —

»Nebyl bych prvním ani posledním, jenž by trpěl pro svatou pravdu — — — Dnes mládež nešetří ani toho stáří — — — Nevykládejte ve zlé, co jsem vám řekl, pane doktore, to jest moje přesvědčení a s tím se vám poroučím«.

»To jste si ho pořádně dobral, prohodil učitel. Ale měl jste pravdu. Takový studentík, přijde-li na vysoké školy, domnívá se, že jest již schopen a oprávněn souditi celý svět, a to se ví, že víra, zvláště katolická, jest mu pouhou maličkostí. Kdežto židé a protestanté vedle zásad své víry zakládají si spolky a druh k druhu se tulí, hledají katoličtí studenti ponejvíce slávu v lhostejnosti náboženské a v teoriích, položených na základech bezbožectví. Slyšel jste, pane Roučku, že by se kdy katolický student veřejně své víry zastal? Že by si všímal ruchu křesťansko-socialního? Neslyšel. Ale pokrokáři po-

řádají přednášky v Praze i na venku a své politické zásady vnucují.

Nedávno za jakousi příčinou zajel jsem si do Prahy a navštívil jsem známý hostinec — — U stolu sedělo několik mladíků, jak jsem viděl, dosti nenuceně se bavících. Pojednou slyším vtipy na víru katolickou. Poslouchám chvíli, ale když se mi zdálo, že to nelze déle snést, povstal jsem a řekl: »Pánové, jsem katolík, a snad i vy všichni jste z rodičů katolických. S podivením naslouchám vašim řečem. Jest možno, aby děti katolických rodičů tak nekatolicky mluvili? Dle všeho již ani nauky katolické neznáte, ba co dím, snad se ani modliti neumíte. K. p. — vy pane, umíte aspoň »Věřím v Boha«? — Vy se červenáte — — — patrně neumíte. A vy co vedle něho sedíte, umíte ještě »Desatero Božích přikázání«?« Hle, také se červenáte — — patrně jste zapomněl, čemu vás matička v mládí naučila. Chcete-li někoho opravovati, jsem vám radou, abyste začali nejdříve sami sebou. Tu máte pole široké. Při tom studujte a připravujte se pro praktický život. Až si zajistíte nějaké to živobytíčko a nabudete trochu zkušenosti — — — — pak se hlase za vůdce toho českého lidu a jsem jist, že mu potom prokážete služeb dobrých — — — — — ale nyní roste vám na bradě ještě chmýří, v hlavě víří směs neurovnaných zásad, srdce plno ohně — — — zkušenost žádná, — — — nyní tedy prozatím urovnávejte svůj rozum a

své srdce, ten český lid nechte na pokoji. To jest má upřímná, dobrá rada. A nyní s Bohem.«

»Výborně, výborně, pane učiteli, tal jste do živého. Rád bych je byl poslouchal, když jste odešel. Ti si jistě odlehčili slovy: »Také jeden klerikál!« Ale nic neškodí. *Svým katolickým zásadám musíme zvláště nyní všude a vždy zjednávatí platnost*, aby ti, kteří po nás přijdou, nedomnívali se, že jsme nehájili své víry tou silou, jak se slušelo.«

»Ovšem, ovšem, dotvrzoval učitel. Heslem naším musí býti: *Rozhodnost a vytrvalost!* Jednotlivec sice mnoho nesvede; — úsilí jednotlivce sebe lépe míněné zaniká a v nivec se obrací, není-li podepřeno také se stran jiných. Ale podáme-li si ruce k společné obraně, srazíme-li se v jeden šik, budeme-li rozhodní a vytrvalí — ó pak, milý Roučku, mohou se namáhati pokrokáři, seč síly jejich stačí — vítězství bude přec na straně naší, a no my zvítězíme.«

»Dejž to Bůh — dejž to Bůh«, opakoval si Rouček — — — a rozloučiv se srdečně s učitelem, ubíral se ku statku. — — —

V ý b o r n á b r o ž u r a .

O pravdě a o lži.

Proti pokrokáři Vránovi napsal Vilém Koleč,
dělník krejčovský.

Cena 6 kr.

Nákladem vlastním.

Na skladě v knihkupectví Cyrillo-Methodějském.

Brožury „Slova pravdy“.

Církev a klerikalismus	2 kr.
Hrr na klerikály!	2 kr.
Rodina opilcova	2 kr.
Pryč s konkubinátem!	2 kr.
O náboženství	2 kr.
Život rodinný	2 kr.
Anna Kropáčková, tovární dělnice	2 kr.
Gustav Adolf, král švédský	2 kr.
Jed	2 kr.
Zde se prodává cholera	2 kr.
Rolník sobě!	2 kr.
Nepečem!	2 kr.

Ročník VI.

Cena 2 kr.

Čís. 11.

Slova pravdy.

Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Epištoly k dělníkům:
III.

Bohatí a chudí.

Dle 11. vydání franc. knížky pro dělníky
napsal **Vojt. Kameš.**

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou
číslech a čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů
v Praze.

V Praze, 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Jsou na tomto světě bohatí a chudí; ale není mezi nimi tak velikého rozdílu, jak se obyčejně myslí: rozdíl mezi nimi jest jen v oděvu a příbytku; ostatně mají tutéž přirozenost, tutéž krev i srdce; jsou dětmi téže rodiny, neboť jsou dětmi jednoho Otce; jsou tedy bratřími a mají se milovati; neboť nemá býti sváru mezi bratřími.

Bohužel nebývá tomu vždycky tak: jeden stěžuje si na druhého, jeden druhého obviňuje. Vy si stěžujete a pravíte: Boháči nejsou dobří, boháči jsou zlí; ano, máte zcela pravdu, přátelé drazí, jsou zlí boháči ale jsou také zlí chudasové; nejsou všickni boháči zlí a chudasové také ne; bohatí mají své chyby a vy máte také své chyby; tím jest účet vyrovnán, jste si kvit; nemluvme více o tom a milujme se, správné účtování činí dobrými přátely.

Ano, přátelé milí, toť nejlepší prostředek k pokojnému živobytí; kdyby však měly býti neustále zkoumány křivdy a chyby obou stran, vedlo by to k boji bez konce Vy si stěžujete na bohaté, víte-li však, že i oni mohou si

stěžovati na vás? Všecky jejich chyby, jejich křivdy, všecky jejich slabosti znáte důkladně a mluvíte o nich s velkou výmluvností; ale své chyby, své křivdy, své slabosti pomíjíte mlčením, máte se na pozoru, byste se o nich nezmínili ani slovem! Vy obviňujete je; víte-li však, že oni také obviňují vás? Tak jako vyslechnete obranu svou, tak i jejich obranu vyslechněte, a když tak se bude jednati s obou stran, vyjde na jevo, že vy máte pravdu a oni že nemají nepravdu.... Můj Bože! budeme věčně velkými dětmi?..... Zanechme tedy, přátelé milí, všech těch stížností a vzájemného obviňování. Což neznáme dobře chabou přirozenost lidskou? Nevíme-li dobře, že není nikterak zcela dokonalou? Budme poslušni hlasu své lepší stránky a přiblížme se jedni ke druhým; učiníme každý jeden krok a tak budou ku sblížení učiněny kroky dva; podejme ruku a bude stisknuta; bude všemu konec a budeme míti pokoj... pokoj, pokoj, přátelé milí, jest nejvyšší dobro. Jen několik málo dnů popřáno nám prožiti na tomto světě, prožijme je v pokoji!

Příčinou nevraživosti často bývá, že dobře bohatých neznáte... Hledíte na ně ze zdola a z povzdálí, vidíte je v lesku jejich bohatství a myslíte si, že jsou hrdi a že vámi snad pohrdají... Nevěřte tomu, přátelé milí, není tomu tak, většina jich jest plna dobroty a lásky k vám; nevěřte, že vámi pohrdají, neboť to příliš bolí; ~~— příliš trápí myšlénka, že námi někdo pohrdá; to~~

roztrpčuje mysl, to vzbuzuje nenávisť . . . a vy nechcete nikoho nenáviděti, vy chcete milovati . . . Vám jest velice potřebí, by si vás jiní vážili . . . a trochu důvěry a vážnosti k vám, jest vám tak milé! velmi milé! . . .

Avšak musím říci, poněvadž jest to pravda a poněvadž slíbil jsem říci pravdu úplnou a neklamati vás, že neznáte dobře bohatých, a že oni tím méně znají vás, nevědí ani, kdo jste vy; nikoliv, vy bohatí i chudí, vy se neznáte, vy nevíte, jakou cenu máte jedni pro druhé; nuže, nejste k tomu stvořeni, abyste se nenáviděli, ale abyste se dorozuměli a na vzájem se milovali, když se vespolek poznáte. Bohatí nevědí, že i u vás naléztí lze zdravý smysl, lásku, soustrast s trpícím; nevědí, jak mnoho šlechetných srdcí bije i pod bluzou dělnickou; neboť, aby to člověk seznal, musí vás spatřiti z blízka, a když vás pozná, získáte velmi mnoho! Ó, zachovejte si jen ty krásné vlastnosti, jež tak mile zdobí lid náš . . .

Avšak potřebí jest, byste i mnohé věci odložili; neboť nesoudí-li se vždycky o vás dobře, býváte tím sami často vinni. Musím vám to říci nebo rád bych docílil, aby se vám nemohlo ničeho vytýkati . . . Vy se děláte často horšími, než jste. Mluvíte řeči hrubé, proklínáte, jako byste v tom hledali nějaké hrdinství; vyhrožujete často i svým dobrodincům, mluvíte o pomstě; říkáte, uděláme to, uděláme ono . . . a

proto vás pak lidé špatně posuzují, mají strach, nedůvěřují vám. Já, který vás dobře znám, vím, že to tak zle nemyslíte, ale jiní, kteří vás neznají, nedobře o vás proto smýšlí. Zanechte tedy, přátelé milí, všeho toho proklínání, všech těch oplzlostí, veškeré chvastavosti, a buďte vždy zdvořilými, poctivými, uznalými, srdce upřímného; a když budou znáti vaše dobré srdce, budou vás milovati.

Jest tu však jiná věc, která nejvíce vám škodí na vážnosti u jiných lidí; stane se někdy, že se zapomenete . . . že se napijete . . . Věřím, že to není vždycky z obžerství, ale lidé tak obyčejně soudí. Máte hlad, žaludek jest prázdný, jest vám chladno, jest vám nedobře; a tu užíváte často velmi špatného prostředku; na místo abyste si koupili kus dobrého chleba, řeknete: Vypiju sklenku, to zahřeje. Často ale jest ta kořalka nečistá, zfalšovaná, vstoupá do hlavy, rozpaluje a člověk je hotov. Potom na místě do práce, potácí se ulicí sem tam, tropí pekelný povyk, zpívá jen což; dobře ještě, neuráží-li mimojdoucích aneb nenaleznou-li jej někde v potoku; když vás někdo vidí v takovém stavu, nevzpomene na vaše strasti, neví, jak vás to bude zítra mrzet; myslí, že máte sud kořalky v sobě a řekne: Hleďte, jak se ti lidé zahazují, jak utrácí peníze, potom si všímejte jejich záležitostí, a odvrátí s nevolí oči; ostatně, abych vašimi slovy mluvil, když jste »v ráži«, tu nejste ani dost málo »k pomilování.«

To není ještě všecko, jdete domů, žena se zlobí, vy křičíte, děti pláčí, a sousedé slyšíce hluk, řeknou: to ten špatný člověk týrá svou ženu. Potom přijde-li se někdo na vás poptat, chtěje vám dát práci nebo podporu a obrátí li se na vaše sousedy, vím jak to chodí; sousedé řeknou všecko, a všecko to není hezké, a tak si sami škodíte a o vážnost se připravujete; rodina vaše pak trpí s vámi, nehledíme-li ani k tomu, že tato kořalka hanebně připravovaná kazí krev v žilách vašich a že i vaše dívky pak bývají povahy vratké, chatrného zdraví a špatných, třebaš i vrozených náklonností . . . A takové neduživé děti, toť horší než těžká práce a bída . . .

Prosím vás tedy, přátelé milí, pro vaše vlastní dobré, pro blaho vašich rodin, jménem vaší vlastní cti, jménem důstojnosti lidské, napravte se, jste-li touto chybou stíženi, a slibuji vám, že naleznete pak všude srdečnou přízeň i upřímnou vážnost; nebo dnes neméně než práci a pomoc v potřebách, hledati i lásku. Nuže, máte ve vlasti naší přátely a hodně přátel dobrých, kteří působí pro vaše dobro více než jindy, všude tvoří se jednoty a spolky katolické ku zlepšení stavu lidí pracujících a trpících.

Na prvním místě zmínjuji se o podivuhodných spolcích, které se zovou konference sv. Vincence z Pauly. Víte, přátelé milí, co jsou konference vincenciánské? Jsou to spolky mužů různého povolání, často jsou to i mužové bohatí, mocní, i také z rodin šlechtických, kteří za svou rozkoš,

za své zotavení, za své zaměstnání vyvolili při našem pomoci i útěchu chudáku, nemocnému, posadit se na jeho špatné židli, rozmlouvat s ním důvěrně, tisknout vřele jako příteli jeho ruku; rcete, není-li to krásné? Mohl bych vám mnoho překrásných příkladů uvést z jejich působení. Aspoň jeden budu vypravovati.

Byl jeden chudý dělník nemocen, byl blízek smrti, žil bez Boha a jeho spojení se ženou nebylo církevně požehnáno, ačkoliv byl otcem již několika dětí. Byl nepřitelem náboženství z nevědomosti. Lékař pravil, že mu zbývá již jen několik hodin života; bylo potřeba připravit jej na smrt a ku přijetí sv. svátostí. Mladý člen konference sv. Vincence, jinoch vznešeného jména, který má všeho, čeho záviděti může svět, žádá jako zvláštní milost, aby směl poučiti tohoto umírajícího. Nemocný ležel na lůžku bídém, ustlaném na zemi, z prsou jeho vycházel již zápach smrti, vzduch byl zkažený; ale křesťanský jinoch nedbal toho všeho, klekl k němu na kolena, vzal do rukou svých ruku umírajícího, jenž stal se jeho přítelem, naklonil se k jeho uchu a šeptal mu jemně slova útěchy a nábožnosti. Chvilími se odmlčel, aby jej příliš neunavoval, sám mu podával nápoj chladící, urovnával jeho chudou přikryvku; řekl bys, že to matka u lože umírajícího svého dítěte. Pak opět znovu počal své poučování, a aby nemusil mluvit hlasitěji, zahalil se do svého pláště a lehl vedle nemocného tak, aby byl blízko jeho ucha a tak jej po dvě

hodiny připravoval ku sv. svátostem, jež umírající dělník přijal s velikou zbožností. Neopustil ani pak svého drahého nemocného, dokud tento neodešel do života lepšího; vtisknuv vroucí polibek bratrský na jeho ledové čelo, teprv odešel... Sousedé, kteří přítomni byli posledním okamžikům umírajícího dělníka dojati byli až k slzám a volali: Ach, jak dobrý to pán! I muž jeden, nevlídného vzezření, v oděvu zedraném, pronesl slova: Musí se říci, že jsou přece také dobří boháči.

Podobně jako mužové, ano ještě lépe, jednají i ženy. Paní, často z rodu nejvznešenějších, pečují o vaše chudasy, o vaše nemocné. Navštěvují uličky nejodlehlejší, byty sklepní i podkrovní a všude přinášejí útěchu, pomoc a požehnání, zapomínajíce na svět, zábavy a vlastní občerstvení; vše věnují vám, vám, přátelé milí; řeknete ještě, že nejste milováni? I z jejich působení dalo by se mnoho poučného vypravovati; budiž mi dovoleno uvéstí aspoň jeden příklad.

Jistá chudá stařena ležela nemocná a opuštěná ve své komůrce. Lékař nařídil lék počištějící, ale nebylo tu nikoho, kdo by jí chtěl prokazovati službu v takovém postavení potřebnou. Jistá bohatá, vznešená dáma se to dozvěděla a hned se nabídla, že bude ošetřovati tu dobrou stařenu; přišla časně ráno, odložila svůj klobouk a šál, opásala se zástěrou, připravila všecko, zahrnovala pečlivostí svou ošetřovanku, prokazujíc jí služby nejodpornější, potom uspořádala skrovnou

domácnost a vyčistila příbytek. Lékař přišed, byl nemálo překvapen; nevěda, s kým jest mu jednati, pozdravil způsobem jaksi milostivým: Velmi dobře, velmi dobře, moje milá! pravil; potom obrátiv se k nemocné, ptal se: Jest to bez pochyby některá z vašich sousedek? Nemocná chtěla odpovéděti, ale dáma jí dala znamení, aby mlčela, a odpověděla sama: Jsem její přítelkyně, pane doktore. Po nějakém čase bylo jíti téže dámě k lékaři, ale byla v jiném obleku. Sloužící v livreji šel za ní. Lékař ji hned poznal a poněkud zaražen zvolal: Jakže! milostivá paní, vy jste byla ošetřovatelkou té chudé stařeny! — Za pokání uložila mu dáma, aby o tom mlčel. Ale zdá se, že to lékař nesplnil. —

Jsou katolické spolky pro každý věk a pro každý stav. Láska, jako anděl dobrý, ujímá se člověka při jeho vstoupení na tento svět a provází jej až na práh věčnosti, ano až za hrob. Jsou spolky, které starají se o děti, o sirotky, o učedníky, o dělníky, o nemocné, o mrzáky, o starce a stařeny.

Ale řeknete mi snad: Bohatí mohli by činiti ještě více, utratí zbytečně příliš mnoho, libují si v nádheře atd. Utrácejí zbytečně? A vy, přátelé milí, neutratili jste zbytečně nikdy nic? Nepili jste nikdy o sklenici více přes míru? Nezahýřili jste třeba někdy? Neměla vaše žena neb dcera nikdy žádné zbytečné krajky neb stužky na svých šatech?

Jest příliš mnoho marné nádhery, toť pravda, přátelé milí, souhlasím s vámi; něco málo se sice již napravilo, ale zbývá v té věci ještě hodně mnoho k napravení, aby Prozřetelnost Boží velikou metlou nějakou nemusila nás k tomu donutiti.

Ale buďme spravedliví: jest nám doznati, že mírný přepych má také svou stránku užitečnou, zaměstnává mnoho rukou, dá hodně vydělati. Někdo na př. chce si poříditi kočár; tu má práci kolář, sedlář, kovář, lakýrník atd.; a k tomu ještě bude také potřebovat kočího a hned bude míti jeden člověk výživu. Některá paní miluje čerstvé květiny; jest to zbytečnost, ale kolem velikých měst jest mnoho lidí, kteří se pěstováním a prodáváním květin živí. Jiná kupuje zase květiny umělé a ve velikých městech opět sta i tisíce osob shotovováním jich se živí.

Nečiní bohatí vše to, co by mohli činiti. Ale který pak člověk na světě činí vše to, co by činiti mohl? A pak víte, jaké výlohy spojeny jsou s vedením velikého domu. Sestárlí služebníci nemohou býti přece propuštěni, či chtěli byste, aby vyvržení byli na ulici? Zdaž není lépe poskytnout člověku příležitost, aby si chléb vydělal, než dáti mu almužnu?

Říkáváte někdy: Kdybych já byl boháčem, udělal bych to, udělal bych ono, bylo by mou rozkoší rozdávatí hodně mnoho. Přátelé milí, kdybyste byli boháči, byli byste jako druzí . . .

Bohatství změní smýšlení, vždyť často zmate i hlavu; kdyby osud nadělil vám lesklého zlatá, věru že byste nevydali všecko na dobročinné účely, ale že byste si hezkých několik tisíc ponechali pro sebe a pro svou rodinu! Jsem jist, že by to tak dopadlo. Ostatně zkušenost nás může poučiti: vidíme často lidi bohaté, kteří druhdy byli pouhými dělníky ano chudši; bývají tací vždycky ti nejšlechetnější a nejvíce dobročinní? Nemluvte mi, prosím vás, o tom, že mnozí z nich dobročinnými jsou; máme toho zkušenost, že mnozí z nich, jsou-li požádáni o příspěvek za účelem dobročinným, ve prospěch chudých, spustí celou litanii výmluv a výčitek . . . Vaši chudí jsou, tak možno slyšeti od nich, jsou zahaleči, ničemové; at pracují, jako já jsem pracoval; čím jsem, stal jsem se vlastním příčiněním. — Ach, dobří ti lidé; když se přičiňovali, aby se stali zámožnějšími, měli se též snažiti, aby se stali lepšími, laskavějšími.

Bohatí nedělají vše, co by mohli udělati; ale často jen proto, že neznají vaší bídy . . . Nevědí, jak mnoho jest na světě trpících, jak veliký jest počet nešťastných; nikoliv, přátelé milí, oni toho nevědí, o tom vás ujišťuji, poněvadž vidí kolem sebe jenom lidi, kterým ničeho neschází; když se jim vypravuje o nějaké veliké bídě, odpovídají: Ale to není možné . . . A spatřivše tu bídu, jsou v duchu skormoučení a ruka jejich dává! Ach, kdyby vždycky věděli, hleděli by úlevy trpícím poskytnouti.

Dobry jeden sluha, dozvedev se o jiste ro-
dině, že se jí nedostává chleba, že trpí hlad,
pověděl to svému bohatému pánu. Musí se jim
donésti podpora, řekl pán. — Milostivý pane, já
tam dojdu hned, jak odbudu si posluhu při
obědě, odvětil sluha. »Jakže! až po obědě? zvol-
lal pán, myslíš, že bych mohl obědvati, když
vím, že jsou lidé, kteří trpí hlad? Jdi rychle,
hned, budu obědvati později.«

Za našich dnů počínají si již více všímati
vašich poměrů a vaší bídy. Učiněno již aspoň
něco ve prospěch váš a bude zajisté učiněno
ještě více. Musí zajisté býti postaráno o to,
abyste měli práci, dokud pracovati můžete, a za-
opatření, až nebudete více moci pracovati, (poji-
šťování pro případ nemoci, úrazu, neschopnosti
ku práci). — Ale, přátelé milí, nelze vykonati
všecko hned na jednou; trpělivosti potřebí jest
vám a pak míru a pokoje všem. Ve prospěch
pokoje a shody rádi přinásejme všickni oběti,
neboť jest již svrchovaný čas, abychom počali
se milovati na tomto světě; již dosti bylo nená-
visti, dosti bídy, dosti prolito krve. Ach, život
jest tak krátký a nejistý, nevíme, dočkáme-li
zítrka? A hádkami měli bychom jej strávit? Proč
máme se rozhořčovati jedni proti druhým? Stojí
výsledek za to? Proč bychom měli vzájemně si
ztrpčovati život? Nepůsobí-li nám dosti strasti
nemoce, bída, neštěstí? . . . Ó, že žalujeme na
člověka, že žalujeme na toho nepatrného červíka
zemského, který se vleče, jak může, a který

s takovou bolestí dokonává, umírá, co mu chceme způsobiti? Něco zlého? Počkejme jen, to jej potká dosti brzo, příliš brzo.

Milujme se tedy: vyšší i nízcí ať navzájem se sblíží; chudšas podej ruky své bohatému a bohatý chudému. Ó, nebudme si nepřátely, nebudme proti sobě; ale spíše budme jedním lidem, národem jedné vlasti . . . jednoho srdce, . . . jedné mysli . . . Věřte, buďte ubezpečeni vy všickni, kteří pracujete a trpíte, že nemůžeme hned vyléčiti najednou všechny vaše nedostatky, a musíme li často vzdychati nad svou slabostí, že vždy, ano vždy naleznete v naší vlasti mnoho pravých a upřímných přátel! . . .

Katolický lidový spolek v Praze.

Nade vše, ba takměř proti všemu očekávání, píše časopis »Čech«, zdařila se první valná schůze katolických mužů, živnostníků všech oborů práce v prostranném Konviktském sále.

Praha dosud nebyla svědkem schůze takové, uváží-li se příčiny a účel, k jakému svolána byla. Až dosud přívlástek »katolický« v našem veřejném životě byl jistými kruhy, které si panství u nás osobovaly, dáván jaksí do klatby.

Světovládny liberalismus snažil se vyloučiti jej na vždy ze slovníku státníků a zástupcův lidu. Katolicismus a klerikalismus pod panováním

liberalismu staly se pojmy totožnými a zároveň opovrženými.

Zatím ale něco se ve světě stalo, co by byl nikdo nepokládal za možné; stalo se, že tento světa pán po celém světě dohospodařuje. Ukázalo se, že pojem liberalismu naprosto se stožnil s pojmem: korrupce; ukázalo se, že doba jeho byla jedním nesmírným řetězem podvodů a to na statcích národů nejen hmotných ale i mravních. Liberalistické listy židovské i nežidovské mámily a šálily lid a pod zástěrou lživých hesel: volnosti, rovnosti a bratrství uváděli lid v otroctví kapitalismu a velkopřumyslu a pak jej mezi sebou rozeštvaly. Zatím ale ukázaly se následky toho liberalismu — v kapsách a žaludcích lidu. Ukázalo se, že nejširší vrstvy lidu nemají co jísti, ba co horšího, že nemají ani co pracovati. Velkokapitál peníze z kapes malých lidí vykradl, a velkopřumysl práci jejich svou bezmeznou konkurrencí přímo ubil. Není na světě attentátu většího, jako sáhnouti někomu na žaludek! Lidé nechají se bití do hlavy, ale na žaludek jsou co nejchoulostivější.

Nemáme co pracovati, — nemáme co jísti, — nemáme zač kupovati, — jsme žebráky! —

Rázem zmizelo všecko kouzlo z oblíbených hesel liberalismu, zmizela i kletba z klerikalismu a katolicismu.

Nejširší vrstvy lidu vidí na své oči, že kapitály nezmizely v kapsách biskupů a kněží a že všecken výtěžek práce nezmizel v pokladnách

šlechty. Vrstvy ty vidí, jak někam to všecko zmizelo. A proto v Konviktském sále zaburácel hromový potlesk, když řečník z lidu, p. Pruša, vyřkl to jisté slovo, jež způsobilo úplný převrat ve smýšlení Vídně.

Počátek katolické lidové strany v Praze byl učiněn. Nastala nám doba nová. Doba osvobození, doba vykoupení z klatby liberalismu. Hnutí to více zadržeti nelze, ani ubiti svobodomyšlnými a pokrokářskými listy. Nyní třeba pracovati dále, ale obezřetně.

Tomuto počátku nové éry voláme z plna srdce: »Zdař Bůh!«

Za Prahou půjde venkov!

Upozornění.

Ku prodeji brožur »Slova pravdy« možno obdržeti licenci, ježto c. k. policejním ředitelstvím byly uznány za časopis periodický, což tímto v širší známost uvádíme.

Ročník VI.

Cena 2 kr.

Čís. 12.

Slova pravdy.
Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

—*—

Socha Panny Marie
na Staroměstském náměstí v Praze
a
moderní Husité.

Píše —n.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou
číslech a čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů
v Praze.

—*—
V Praze 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

U večer na Staroměstském náměstí.

Býlo to ke konci května letošního roku. Kráčíím zadumán v myšlénkách za večerního šera po náměstí Staroměstském mimoděk utkvěl můj zrak na památné soše Rodičky Boží, postavené uprostřed náměstí. Kolem sochy klečel četný zástup zbožných katolíků s obnaženými hlavami . . . ruce k modlitbě spjaté oči k nebi pozdvižené rty šeptají modlitbu. Pojednou zavzní velebná píseň Marianská: Tisíckrát pozdrav u j e m e t e b e ohlas velebné písně rozléhá se po náměstí po ulicích zalétá vzhůru k nebes končinám svědčí o zbožnosti dobrého českého lidu. Stanul jsem, nechtěje rušiti pobožnost Konečně se zástup začal rozcházeti. Matka jakás vedoucí dítko ukazuje na sochu Rodičky Boží a praví: »Hleď, mé dítě, lidé zlí nechtějí, abychom sem k Rodičce Boží chodili, zde po útrapách denních si postěžovali své upracované ruce k nebi pozdvíhovali se navzájem potěšovali. Statku pozemského nemáme leč ty upracované ruce a ty zdravé údy a když Boha prosíme, aby aspoň ty zdravé údy nám ponechal, abychom se mohli

poctivě živiti když útočiště béřeme k svaté Panně, aby se za nás přimluvila, hle i to pálí lidi zlé, jimž nejde o nic jiného, leč aby poslední jiskru víry a naděje v prsou našich udusili a tak zbědované na těle i na duchu vehnali nás v propast zoufalství Nikoliv Rodičko Boží . . . ty neopustíš nás a my neopustíme tebe

Byl jsem hluboce dojat. Taková zbožnost!

Kolem šel jakýs nevěrec. Pohrdlivě pohlédl na sochu na ten zbožný lid i na mne. Co si asi myslil? A kdo přece jest šťastnější a spokojenější v srdci? Ten chudý zbožný lid, anebo víry prázdny světák?

Štvanice pokrokářské.

Jsou nyní u nás v Čechách lidé, jimž nejde o pravé povznesení národa, aby zaujímal čestné místo mezi národy ostatními, jsa uvnitř silen hmotně i mravně, ale přední snahou jejich jest, národ celý rozeštvati, postaviti Čecha proti Čechu zničiti národ mravně, když na poli národohospodářském již již blíží se k svému úpadku. Slyšel kdy někdo, že by štvaním se nějaký národ povznesl?

Národ český jest po většině katolickým. A právě smečka některých lidí bez vyznání — anebo těch, jimž víra jako víra, anebo těch, kteří pro své náboženské vyznání zaběhli až do Heidlberku obrala si za úkol útočiti hlavně proti

náboženství katolickému, zlehčovati kněze katolické, zneuctívati obřady katolické.

Proč? Překáží jim snad náboženství katolické? Nepřekáží. Znají podstatu toho náboženství? Neznají. Známost jejich jest povrchní a čerpaná ze spisů nepřátelských. Mají tedy příčinu útočiti na náboženství katolické? Nemají. Proč tedy tak činí? *Jsou ve vleku osob jiných, které ze štvání chtějí těžiti, jak právě jeden časopis (nám katolíkům nepřátelský) o kterém si pokrokářském redaktoru dobře napověděl:*)* „*Pro chleba prý se musí podvolit: chtěl psát jinak, ale vůdcové pohrozili mu, že může jíti, nebude li psát, jak oni chtějí*“ Ale, pánové, což se opravdu domníváte, že my katolíci jsme sklesli na duchu a na síle tou měrou, že k vašim štvanicím a útokům budeme němě přihlížeti, že zavřeme oči a seheme hřbet, abyste do nás dle libosti mohli bušiti? To jste na omylu. *My mlčeti nebudeme a nesmíme, protože se jedná o nejdražší naše statky, o víru oteckou — zděděnou. My katolíci tu víru budeme hájiti za každou cenu, vždy, všude a proti každému. To si dobře zapamatujte.*

Ostatně ovoce štvance se již ukazuje první, kteří to ovoce sbírají, jsou právě sami původcové štvance. Dobře jim tak. Kdo komu jámu kopá, sám do ní padá. Kopali jámu katolíkům, a sami do ní — upadli.

*) „Čas“ ze dne 23. května 1896 str. 331.

Ba věru, jest to pěkná podívaná. Otcové a děti jsou si ve vlasech.

Herbenův realistický »Čas« píše*) o »Radikálních listech«: »Vytýkal jim (t. j. Rad. list.) *všecku špatnost*: podskočnost, terorism, šplhavství, *nevědomost a nevzdělanost*, že *lžou* více než Mladochěši a »Nár. listy.«

Vida, vida. »Čas« musí své lidi dobře znát . . . a nemáme příčiny, abychom mu nevěřili.

A tihle lidé chtějí obroditi a vésti český národ!!! Čím? Snad tou všekou špatností? Tou podskočností, terorismem, šplhavstvím, nevědomostí, nevzdělaností, lží? To bychom to brzo dopracovali!

Štvanice s pomníkem Husovým a socha Marianská.

Nejnověji zahájili pokrokáři a jejich soudruzi štvanici s pomníkem Husovým. Chtějí prý Husa uctít. To ovšem dle jich názoru ani jinak býti nemůže leč štvaním a urážením citů katolických. Pro pomník Husův jest dle soudu rozumných a nestranných lidí v Praze vhodných míst dost a dost ale páni postavili si hlavu, že pomník musí státi na náměstí Staroměstském. Jiného místa nechtějí. Spolek pro postavení pomníku mistru Janu Husovi v jedné výborové

*) »Čas« číslo 21. str. 331.

schůzi*) dokonce by i nařizovati chtěl městské radě: »Na Staroměstském náměstí musí státi a nikde jinde. Ty, městská rado, nepovolíš-li, bude zle s tebou, sbor obecních starších již ti dá nějakou svěřací kazajku.« Toť terorism, toť jakobínství! Znamenité jsou důvody, proč spolek na svém trvá, aby pomník stál na Staroměstském náměstí. Hlavní důvod čerpají z toho, že zvláštní komise odborníků, svolaná městskou radou, v níž zasedali pp.: Mauder, Schulz, Myslbek, Zítek, Schnirch, Klouček, Liebscher, Polívka, Ženíšek uznala — vyjímaje Polívku — že Husův pomník pro veliké náměstí se výborně hodí. Spolek praví, že socha Mariánská může na svém místě setrvati, pomník Husův pak že může státi v místě mezi palácem Kinských a domem Gránovým.

Oproti tomuto důvodu musíme zcela rozhodně a bez obalu říci: Pánové, buď znáte dobrozdání umělců a odborníků v této příčině anebo neznáte. Znáte-li to dobrozdání, jak můžete celému národu písek do očí házeti, že se pomník Husův pro veliké náměstí výborně hodí a sice v místě *mezi palácem Kinských a domem Gránovým*? Vyznívá tak dobrozdání svrchu zmíněných umělců a odborníků? Právě *naopak*. Umělci se vyslovili *proti tomu*, aby pomník Husův postaven byl mezi palácem Kinských a domem Gránovým, poněvadž by *jednak* byl *zastřčen*, *jednak* by *vadil komunikaci*. Umělci sice řekli,

*) „Nár. Listy“ ze dne 23. černa 1896.

že by náměstí Staroměstské bylo vhodné pro pomník Husův, ale jen v ose mezi radnicí a Týnským kostelem a tu že by socha Rodičky Boží buď se musela odstranit anebo posunout někam do kouta. A právě proti tomu se vyslovil protestant Polívka jak z ohledů náboženských tak z ohledů na zachování starobylého rázu Prahy.

Tak se věc mají dle pravdy.

Znáte-li tedy dobrozdání umělců a odborníků a tvrdíte li přes to, že se vyslovili, aby pomník Husův stál v dolejší části Staroměstského náměstí, č e h o s e v ě d o m ě d o p o u š t í t e ?

A neznáte-li toho dobrozdání, jak můžete s takovou odvahou předstoupiti před obecnost?

Uvádí se dále jako důvod pro postavení pomníku na Staroměstském náměstí, že prý jest to přání většiny národa.

Které většiny? Kterého národa? Což my katolíci nepřináležíme k národu? Jsme psanci v této zemi české? Že to většina chce? Nikoliv! Chce to hrstka lidí, která se svými prázdnými hesly jest u konce a nyní pod vlajkou Husovou chce zahájit nové štvance na škodu této vlasti české a tak si opět dopomoci k nějaké reputaci.

Ale ten lid již poznal své dobrodinečky a jich jména si zapamatoval; ano poznal je z jejich skutků. Ty skutky mluví nad slunce jasněji. Ten lid jim jinak říci nemůže, leč: Pryč s vámi, fariseové. Vy pravíte, že vám nijak o to nejde, odstraniti sochu Panny Marie ze Staroměstského náměstí.

Mohou prý tam státi obě sochy, i Hus i Rodička Boží. Ale říkáte to jen tak na oko. Odborníci vám řekli, že dvě sochy tam vedle sebe státi nemohou, ježto by to rušilo souměr, ano odborníci vám řekli, že by se musela socha Panny Marie buď odstranit anebo posunout někam do kouta, aby tam mohl státi váš Hus, a vy přece opět a opět světu namlouváte, že se citů katolických dotknouti nechcete, že o sochu Marianskou vám nejde. Jste neupřímní a nesnášenliví. Vám o sochu Marianskou jde, ta socha vás na Staroměstském náměstí pálí, překáží a proto ji chcete odstranit.

Pomník Husův a socha Marianská podle sebe na Staroměstském náměstí státi nemohou. Toť zřejmo. V tom shodují se odborní umělci, ano k tomu náhledu dospěje i každý nepředpojatý laik. Na Staroměstském náměstí *může státi socha jen jedna* a ta již *tam stojí*. Není žádné příčiny tu sochu odstraňovati nebo posunovati. Ta socha Marianská má na Staroměstském náměstí *své právo*. Stojít na jednom a témže místě více jak 240 let a není pravda, jak psal jeden časopis, že dříve dle starých listin stála kdesi v koutě u kostela Panny Marie před Týnem. Nejsmutnější úlohu v celé pomníkové štvanici hrají »Radikální listy« a jejich pokrokáři. Kde ti lidé studovali historii, Bůh sám ví. Dle nich *) není pravda,

*) Viz „Rad. Listy“ ze dne 20. června 1896 „Marianská socha“.

že sloup postaven byl Ferdinandem II., nýbrž prý postaven byl ze sbírek (?) občanů Pražských (?) za Ferdinanda III. na oslavu provedení protireformace.

Ubohé »Radikální listy«! Kdo z nás tvrdil, že by sloup Panny Marie na Staroměstském náměstí postaven byl Ferdinandem II.? Něco podobného tvrditi může jen nedouk, jemuž historie česká jest španělskou vesnicí. Jak ale dokážou »R a d i k á l n í l i s t y«, že socha postavena byla za Ferdinanda III. sbírkou občanů Pražských na oslavu provedení protireformace? Dokud toho nedokážou, dotud musíme považovati zprávu jejich *za lež*, směřující k tomu, a b y o k l a m a l a l i d. My ovšem o původu sochy Mariánské máme vědomost jinou. Dle bezpečných pramenů rozkázal dekretem král. komory české dne 22. dubna 1650 císař a král Ferdinand III., aby na Staroměstském náměstí na věčnou paměť vítězného obhájení měst Pražských proti Švédům vyzdvižena byla socha neposkvrněného početí Panny Marie. Dne 23. května téhož roku učiněn k tomuto bohumilému dílu počátek kopáním jámy ku základům. Kámen základní položil jménem císař a ř o v ý m nejvyšší hofmistr království Českého hrabě Bernard Ignác Martinic. Pískovcové balvany byly k tomu účelu na Staroměstské náměstí přivezeny z lomů žehrovických. Sochařskou práci provedl císařský sochař Jan Jiří Pendel, dovedný umělec, jemuž pomáhali kamenníci Arnošt Heidel-

berger, Stanislav Goldschneck a Melber. Dílo dařilo se tak rychle, že vysoký, 70 centnýřů vážící korintský sloup z jediného kusu pískovce zhotovený, byl již dne 26. září 1650 vztýčen, po čemž hned 30. září byla na něj vytažena krásná socha P. Marie. Posvěcení tohoto pomníku odloženo, až když císař do Prahy přijel, což se stalo 3. července 1652. Slavnost posvěcení konala se s velikou okázalostí dne 13. července, v den narozenin císařových, u přítomnosti císaře a krále Ferdinanda III. i syna jeho, Ferdinanda IV. Spolu učinil císař nadání, aby po všedky soboty a o všech hlavních svátcích Mariánských jeden z kanovníků sv. Vítských z chrámu Týnského při zvonění velikým zvonem vedl ku soše té slavný průvod, kde s doprovázením hudby zpívána litanie loretánská. Císař Ferdinand III. účastňoval se s celým dvorem svým, kdykoli v Praze přebýval, těchto průvodů, což rovněž činíval císař a král Leopold I.

O svátcích Početí, Narození a Nanebevzetí Panny Marie přicházely k Mariánské soše k dotčené pobožnosti též Mariánské družiny studentů z koleje Klementinské. Vůbec byly pobožnosti při soše Mariánské na Staroměstském náměstí velice oblíbeny a od Pražanů horlivě navštěvovány.

Za císaře Josefa II byly slavné průvody k soše Mariánské zakázány. Nadační pobožnost konala se v chrámu Týnském každou první sobotu v měsíci o 5. hodině odpolední, kdy zna-

mení velikým zvonem se dávalo. Od r. 1872 jest tato pobožnost přeložena z chrámu Týnského k sv. Vítu. O svátku Nanebevzetí Panny Marie po odpoledním kázání vede se průvod z chrámu Týnského k památné soše té, kde Týnský farář modlí se s lidem litanii loretanskou a končí pobožnost tuto požehnáním v chrámu. V podstavci jest výklenek s obrazem Panny Marie, v němž zbožné ruce udržují stálé světlo. Každodenně večer shromažďuje se tu zástup zbožného lidu, jenž se tu modlí a písně Marianské pje. Na podstavci sochy jest nápis nyní již málo čitelný: *Virgini genitricis sine originis labe conceptae propugnatae et liberatae urbis erga caesar pius et justus hanc statua mponit.* (Tuto sochu panenské Rodičky bez poskvrny hříchu prvotního počaté zřídil dal císař zbožný a spravedlivý v paměť obležení a osvobození města.)

Nuže, vy učenci z Radikálních listů, kde že máte ty sbírky občanů Pražských na postavení sochy Marianské? Jak můžete lháti dobrému českému lidu, že socha postavena byla na oslavu provedení protireformace? Takhle vzděláváte národ? Ó, o to vzdělání národa vám asi jde málo, cíle vaše jsou jiné, ovšem dosti průhledné. *Chcete z náměstí Staroměstského učiniti nikoliv místo úcty ale místo štvanic.* A k tomu se má propůjčiti městská rada? Pro to má hlasovati sbor obecních starších? Pražané r. 1648 nešetřili ni statků svých, ni života, aby uhájili

města proti zuřivým nepřátelům. Lásku k rodné obci a statečnost jejich hlásá právě socha Mariánská na náměstí Staroměstském. Doufáme, že se najde také nyní statečných mužů jak v městské radě tak ve sboru obecních starších, jimž bla ho obce více váží, než strannické štvá nice několika šplháčků. Štvanicemi a různicemi kopali naši předkové národu hrob... máme je snad v tom následovati? — — — —

— — — — —

— — — — —

Moderní Husité.

Pěkná podívaná jest dnes na tak zvané Husity. *)

Jací jsou to lidé? Jsou to ponejvíce liberálové, lidé bez vyznání, nevěrci zřejmí, protestanté. A tihle lidé že mají býti stoupenci Husovými? Ó, kdyby Hus byl dnes na světě, nejdříve by na vás, vy lidé bez víry, bez vyznání, zahromoval, jako činil lebkomyslným současníkům v betlemské kapli a zvolal by: »Pryč ode mne, vy záci ďáblovi!«

Já učil, že jest jeden Bůh ve třech osobách a Ježíš Kristus, Syn Boží. Ale vy nejednou tvrdíte: Není Boha a posmíváte se těm, kteří v něho věří. Vy snižujete jednorozeného Syna Božího na obyčejného, vynikajícího člověka.

*) Viz Dr. Řeháka spis „Kde jest reformace?“ str. 113.

Já učil ve »svém výkladu desatera Božích přikázání«, že »v neděli máme spasení svého pilně hleděti.« . . .

»Mát člověk každý den a zvláště v neděli býti svatý, od hříchu se zachovaje; nemá ten den dělati činů, jež by odvedly od náboženství: ovšem ale zavra oči od věcí světských, myšlení svá otevřítí k Bohu . . . nábožně se modle, . . . z hříchů se zpovídaje, a do kostela chodě, k svatému kázání běže «

Nuže, jak se vy, moji stoupenci, dle toho řídíte? Málo, nic. Vy se nemodlíte, k zpovědi nechodíte, o kostel celý rok nedbáte, kázání si nevšímáte. Ale vy počínáte si ještě hůře. Nejenom že o své posvěcení v neděli a ve svátek nedbáte, vy přímo den Boží znesvěcujete. Vy pořádáte v den Boží dopoledne schůze spolkové, výlety, přednášky, tance; vy nadáváte každému, kdo by se proti takovému znesvěcování dnů Páně na odpor postavil. To jste mými stoupenci?

Já učil, že křestan má choditi k zpovědi a že »z p o v ě ě d m á b ý t i d o b r o v o l n á, b r z k á, z j e v n á k n ě z i, s v ý c h h ř í c h ů c e l á« — a vy se chlubíte býti »Husity«, přece ale k zpovědi nechodíte, nad to ještě více, svátostní zpověď oproti svému mistru vydáváte za výmysl kněžský.

Já jsem psal z Kostnice: »Připravujte se, abyste před svátky velikonočními h o d n ě p ř i j í m a l i T ě l o P á n ě«; neboť »přijímání v oplatce Těla Božího hodné dává poznání Krista.« A vy?

Kolikrát přistupujete v roce k sv. přijímání? Vy nepřijímáte ani pod »jednou způsobou«, ani »pod obojí« — — — — —

Tak vidíte, vy páni liberálové, vy lidé bez vyznání, vy nevěrci zřejmí — — — jakými jste stoupenci Husovými. Hus právě proti vám, pokud se náboženství týká, píše a sice ostře a rozhodně. Hus dnes by proti vám kázal a vás potíral; vaše úcta k mistru Janu Husovi jest vnější, planá, neupřímná. Vy se Husa přidržujete jen z jedné příčiny. Víte, z jaké? *Protože se postavil proti Církvi katolické, která i vám jest nepohodlná.* Ano vám není Hus ničím jiným, leč vzorem nepoddajného odpůrce proti nenáviděné Církvi katolické.

A protestanté? Jsou snad ti stoupenci Husovými?

Uvádím jen to, co napsal Dr. Řehák ve svém spisu »Kde jest reformace?« str. 125.: K cizáctví sboru helvetského přiznává se sám pastor jeho v Krabčicích, Molnar, když při své inštalaci pravil: *„Konfese naše jest ze Švýcarska; katechismus náš z Heidelberku; direktorium z Elberfeldu; agenda z Falcka; církevní ústava naše dle vzoru badenského a disciplinární řád dle vzoru pruského.“*

To postačí. Protestanté vyznání helvetského, kteří si rádi hrají na »Husity«, žádnými stoupenci Husovými nejsou. Náuka jejich jest z Němec do Čech přinesená a českého na ní není nic.

Milý lide katolický v Čechách! Z mnohých stran vede se útok na tvoje náboženské přesvědčení, na tvoji víru. Svatováclavskou. Nedej se hluchými frásemi lidí nevěreckých, byť se i pod plášť Husův ukrývali, mýliti, vytrvej!

Svatý Václave, patrone české země, nedej zahynouti nám ni budoucím!

Palacký o Husovi:

»Nepřestáváje kárati veřejné vady a poklésky představených církve zapomínal lehce, že také *pokora a poslušensví jsou ctnosti křesťanské.*« III. č. 1. str. 101.

»Měl neobyčejnou smělost, neústupnost a nešetrnost proti nepřátelům, do oka padající *chtivost po lásce u lidu a po cti a slávě*, která vrch svůj nalezá v koruně mučennické.« III. č. 1. str. 66.

Ročník VI.

Cena 2 kr.

Čís. 15.

Slova pravdy.
Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

— * —

Kdy byl český národ šťastnější,
zda v dobách náboženského rozkvětu anebo úpadku?

Na I. sjezdu katol. česko-budějov. diecése
v Táboře dne 9. t. m.

promluvil prof. **Josef Braniš.**

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou
číslech a čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů
v Praze.

V Praze 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Svět řídí se módou. Že pak to, co právě jest v módě, nemusí zrovna vyhovovati obecně platným zákonům pravdy, krásy a dobra, a že móda může rozšířiti v nejširších vrstvách obecnstva mnohou poštilost, o tom svědčí nejen dějiny kroje, ale i dějiny vzdělanosti vůbec, neboť móda nezáleží pouze v rouše, ale ve všem způsobu a poměrech života i v ideách.

Dnes jest na př. ještě v módě nevěra, která osáhla nejširší vrstvy společnosti, a jako často nové módy v krojích chápou se lidé, kteří nemají k přepychu s dostatek prostředků hmotných, tak také módní nevěry chytají se mnozí, kdož nemají právě nazbyt fondu duševního. Že by u velké většiny dnešních nevěrců pocházela nevěra z bádání a zásad filosofických, že by u nich snad věda přemáhala víru, toho neodvází se přece tvrditi nikdo. Myslíme, že nemineme se s pravdou, řekneme-li, že *nevěra v kruzích vzdělanějších pochází ne z nějakého přesvědčení, nýbrž z pohodlí, z materialismu, z nedostatku nadšení a vůbec z duchovní všednosti, vrstvy pak méně vzdělané zachváčeny jsou nevěrou z módy.*

Lidé, jimž k módě v kroji nedostačují prostředky hmotné, berou zpravidla útočiště k vše-

lijakým laciným surogátům a fáborům, na nichž si přes to, že v očích rozváznějších stávají se směšnými, nemálo zakládají, — podobně marnivě domýšlivými jsou i takoví, kteří z módy sledují nějakou duchovní novotu, i ti mají své laciné fábory v heslech, frásích a jménech, jichž významu naprosto nepochopili. Tak u nás mnozí dnes nadarmo berou jména osob v historii proslulých, dnes to, zítra ono, jak se jim hodí, jako móda starý kroj pro maškarní ples, aby tím nevěře své dali jakýsi vlastenecký nátěr. Kdo jen poněkud v dějepise českém se zná, ví dobře, že **by se jmenování mužové, kdyby z hrobu vstali, svých dnešních velebitelů jistě slavně zřekli. Takové zlehčování osob historických, jest vlastně nedůstojným útokem na jejich duchovní existenci a jest svatou povinností historie, aby jako věda vážně se mu postavila na odpor.** Při liberální agitaci, která dnes pod lesklým štítem takových jmen se provádí, má každý rozvázný muž, jenž přesvědčení své staví na jistý základ, každý opravdový vlastenec, jemuž nejdražší statky lidstva, náboženství a láska k vlasti, nejsou lhostejnými, zodpověděti si otázku, snášeli se přesvědčení dobrého katolika s českým vlastenectvím, *má-li skutečně Čech příčinu stavěti se proti katolické církvi nepřátelsky, nebo snad dokonce povinnost, velebiti rozkolnictví a nekatolictví.*

Otázku tu musí rozhodnouti historie, a poněvadž byly doby, kdy národ český hlásil se cele a vřele k víře katolické, a opět doby, kdy

velká většina národa našeho byla nekatolickou, rozpředeme kratičkou úvahu o tom, zdali národ český byl šťastnějším v době náboženského rozkvětu, nebo v době náboženského úpadku. Že v úvaze té zvláště přihlížeti musíme k dějinám kulturním větší měrou, než k politickým, každý uzná, neboť jest obecně povědomo, že v dějinách národů nebyvají právě nejšťastnějšími ty stránky, které popsány jsou písmem krvavým, naopak, že blahými jsou leta klidu, míru, práce a blahobytu, leta, jimž není třeba stavěti pomníky teprve za našich dnů, nýbrž taková, která si pomníky umělecké postavila sama. — Ta jsou na listech dějepisu psána písmem zlatým.

* * *

Ale zanechme již úvah povšechných a sledujme poměr národa českého k náboženství a k církvi v proudu dějin! Tázeme-li se, kdy stal se národ náš národem kulturním, vždy dostaneme za odpověď, že se tak stalo přijetím křesťanství. Křesťanstvím počíná historie česká vůbec. Ať jsou to dějiny literatury, ať dějiny umění, vše křesťanstvím počínáme, neboť ono uvedlo nás v řadu vzdělaných národů evropských. Křesťanství dalo literatuře naší písmo, vtisklo umělcům našim do rukou dláto a podalo jim štětec, sblížilo nás s civilisovanými národy jihu, západu a východu, krátce a dobře, církev byla u nás jako všude matkou středověké vzdělanosti. A další průběh dějin poučuje nás, že čím více vrůstalo křesťanství, čím utěšeněji rozvíjel se duch náboženský a život církevní, tím šťastnější a slavnější byl národ český.

Nazveme to třeba náhodou, že právě ruku v ruce s křesťanstvím splynuli slovanští kmenové vlast naši obývající v jeden národ a pozorujme hned potom první roz-

květ říše za Boleslavů. Vizme, jak podporován byl náboženskými a kulturními proudy! Založení biskupství pražského, zakládání klášterů, jež byly tehdy jedinými středisky vzdělanosti, stavby chrámové, od nichž původ brala umělecká tvorba, zavedení mince, to vše svědčí, jak za spolupůsobení církve organisoval se český stát. Podobně v 11. století zříme po boku bujarého Břetislava biskupa Šebíře, jak společně nad hrobem sv. Vojtěcha v Hnězdně vydávají zákony, čelící proti starým nemravům a zlořadům. Proslulou byla zbožnost a spravedlnost Spytihněvova, a v dobách Vratislavových vynikají jména opata Božetěcha, patriarchy našeho výtvarného umění a děkana Kosmy, Nestora našeho dějepisu.

Stkvělým občasím českých dějin ve věku 12. jest vláda krále Vladislava, proslavená výpravou milánskou a jinými skutky české udatnosti neméně než utěšeným rozkvětem života církevního a výtvarného umění. Vladislav sám byl zakladatelem mnohých klášterů, s ochotou přijímal nové řady mnišské, jež s životem zbožným přinášely i nové snahy kulturní, nescházel ani při svěcení kostelíků venkovských, které tehdy i při skrovných poměrech stavěny byly tak skvostně, že svědčí, kterak vkus a smysl pro umění rozšířen byl i v nejšířších vrstvách lidových. První manželka jeho Gertruda založila klášter Doksanský, druhá, Jitka, kamenný most přes Vltavu, dílo tehdy podivuhodné, nasvědčující čilému obchodu v středu země. A v této, po stránce politické a kulturní, slavné době měli ve vlasti naši první slovo věhlasní biskupové Daniel pražský a Zdik olomoucký; tento byl duchovním původem všeho, co tehdy od kohokoli ku prospěchu a oslavě vlasti se podnikalo, onen zase vysoce vzdělaný a obratný politik.

Než popatřme již do století 13.! Jak úzce souvisí tu s rozvojem náboženského života oslavovaná doba Otakarova! Vlast naše slynila tehdy nejen politickou mocí, ale i vzdělaností. Zlatý, štědrostí proslulý král vedl nádherný dvůr, a dnes jsou to právě památky umění náboženství sloužícího, které nám jméno jeho živě před oči staví — míním kláštery, Zlatokorunský a Budejovický a

t. zv. český kříž, vzácný klenot pokladu řezenského. Že mocná šlechta libovala si nejen v přepychu, ale že podporovala i umění ve službách církve, svědčí posud klášter Vyšebrodský. Co duchovenstvo v té příčině podnikalo, dokazuje mnohostranná činnost tehdejšího kapitulního děkana Víta. Města zdobila se chrámy a obkličovala hradbami, o službách pak, jaké církve prokazovala vzdělanosti, svědčí nejlépe evropská pověst tehdejší školy sv. vítské. Výteční učitelé, jako mistři Očko a Bohumil i učený scholastik, pozdější biskup, mistr Řehoř z rodu Zajíců, prosluli věhlasem nejen doma, ale i po okolních zemích daleko široko, tak že vědychtiví mužové a žáci se všech stran do Prahy se scházeli. I sláva nástupce Otakarova Václava II., jevila se uměleckými plody náboženské vroucnosti, tak že i zde bylo patrné, kterak rozkvět duchovní šel ruku v ruce s mírem, blahobytem, slávou země české. Ovšem namítne snad někdo, že dějiny české v době Přemyslovců mají nejen uvedené světlé, nýbrž i své stinné stránky! Ale ku podivu, v každém tom stínu jest nejmarkantnější černou čarou úpadek náboženský. Ať to byli rouhaví Vršovci, ať rozbroje mezi Přemyslovcí samými, ať smutné doby braniborského hospodářství po pádu Otakarově, všude pozorujeme, kterak lidé bezbožní a nesvědomití s útiskem církve utiskovali i národ.

Tak bylo i později, když zemi české vládl dobrodružný Jan. Ozebračení lidu šlo ruku v ruce s oloupením hrobů sv. patronů a v nárek chudiny mísil se i nárek mnichů z klášterů druhdy nejbohatších, a když z temných těch mraků svítá aspoň jedna hvězda, jest to pražský biskup Jan IV. z Dražic, jenž zakládal duchovní ústavy, do kterých zapovídal přijímání cizince a podnikal stavby umělecké i obecně prospěšné, jako byl na př. nákladný most, jež přes řeku Labe v Roudnici dal zbudovati.

* * *

Než obraťme již zřetel svůj k nejšťastnější době vlasti naší! Kterou myslím, kdož by nevěděl, vždyť každé dítě české dovede vypravovati Karlovi, otci vlasti. Přes pět

set let uplynulo od té doby, co přestalo tlouci šlechteté srdce Karlovo, a přece památka velikého panovníka toho nevyhasla v srdcích českých neboť přes zlobu a nehody pozdějších věků, přes zuřivost nepřátel cizích i domácích zachovalo se nám jakoby zázrakem tolik památek jeho zbožného ducha a štědré ruky, že pohledem na ně přítel umění uchvácen bývá nadšením a oko vnímavého vlastence zarosí se slzou vděčnosti. Tu nejlépe postihnouti můžeme, jaké ovoce přináší vroucí zbožnost, sloučena s dobrou vůlí a pravým, ušlechtilým vzděláním.

Že byl Karel sám vroucně zbožným, kdož by toho popíral? Jeho díla, jeho spisy svědčí o tom měrou svrchovanou. Čtíme úvod k životopisu jeho, jeho výklady a naučení duchovní a poznáme, že vane z nich totéž náboženské nadšení, jaké hluboce nás projímá, když vstoupíme v tajemné prostory kaple Svatováclavské nebo svatyně Karlštejnské. Že měl Karel nejlepší vůli, oblažiti zemi českou, o tom svědčí všechna nařízení jeho. A nařízení ta nebyla snad nahodilá. Každé z nich jest určitým článkem promyšleného řetězu, jehož přesně a jasně vytknutým cílem bylo blaho poddaných. Jeho vysoké a ušlechtilé vzdělání dokazuje nejen láska k vědám a umění, ale zvláště jemný takt, kterým dovedl bez meče a zbytečného hluku rozluštit i nejchoulostivější otázky časové.

Nemysleme však, že by to byl Karel sám, jenž blahé ony doby v Čechách působil. Jednotlivec třeba třímal sebe mocnější žezlo, nedokáže všechno sám, ideám jeho musí býti porozuměno, snahy jeho musí býti pochopeny, on musí býti všestranně podporován. Takové podpore těšil se Karel a pátráme-li po zdroji, po vzpruze toho obecného blahobytu za jeho dob, shledáme, že to bylo všeobecné, ušlechtilé náboženské nadšení. Vizme jen, kdo a jak se blahodárné činnosti účastnil. A tu vystupuje vedle Karla první arcipastýř Arnošt z Pardubic, muž velikého nadání, vzácné učenosti, štědrý podporovatel umění, ostrážitý správce svého stáda, jenž v diecési své zavedl vzorný pořádek, přísně stíhal nekázeň, jenž ne tak ústy jako příkladem a skutkem, ne kvapně nýbrž šetrně a

duchu času přiměřeně podnikal opravy, jichž potřebu uznával. A v šlépějích jeho kráčel i nástupce, kardinál Jan Očko. Že rozváží mužové ti dosahovali vědomě vytknutého cíle, o tom svědčí souhlasná svědectví, dle nichž stav církve české docházel v celém křesťanském světě nejen uznání, ale i obdivu.

Co se dalo tehdy v Čechách pro školství, netřeba obšírně vytýkati. Vedle Karla, který založením vysokého učení Prahu nad jiná města středoevropská povznesl, usilovalo duchovenstvo domácí zřizováním kolejí a stolic učitelských ochotně posloužiti snahám vědychtivých zástupců, jichž počet zdá se býti neuvěřitelným. Kterak vzdělanost tím zobecněla, toho důkazem jest náš veliký jihočeský myslitel Tůma ze Štítného, toho důkazem jest i sám Hus.

Jak jsem již svrchu podotknul, svědčí o vzdělanosti a stavu té které doby nejlépe umělecké památky, jež nám zůstává. A v té příčině jest doba Karlova nad jiné proslulou. Uměleckých děl péčí Karlovou provedených nemíním tu vyčítati, třeba by se o nich psáti mohly celé knihy, tolik však podotýkám, že umělecká výše doby nejeví se ještě tím, když umění podporuje velikomyslně mocný vladař, nýbrž tím, že všechny vrstvy obyvatelstva účinně se účastní ruchu uměleckého. A v té příčině jest doba Karlova věru podivuhodnou. Duchovenstvo české podporovalo štědře umění od arcibiskupa až do venkovského kaplana, šlechta stavěla nejen hrady, ale i kláštery a chrámy, měšťané kostely, špitály, radnice i ozdobné domy a lid selský nejen příspěvky podporoval obětavě podniky velkolepé, ale hleděl i svůj vesnický kostelík vyzdobiti vkusně, ba nádherně, přinášeje k tomu cíli ochotně svůj groš. Krátce řečeno láska k umění byla obecnou a plynula z ušlechtilého nadšení náboženského. Ovšem málo by bylo provedlo obecné nadšení bez obecného blahobytu. O ten pak bylo v době Karlově postaráno měrou svrchovanou, svědčil mu předně trvalý mír vně i dobrý řád a klid vnitř. Péče Karlova o povznesení řemesel, obchodu a zemědělství jest vůbec známou, ne-

třeba též podotýkati, že města průmyslem a obchodem zbohatla, jednoho však opomenouti nesmíme, a to je stav lidu selského. Že se mu materielně dobře vedlo, svědčí účast jeho v umění i nářky souvěkých spisovatelů, kteří vytýkají přepych v oděvu, hluchá posvícení a hody po vesnicích. Ale to není vše, sluší povšimnouti si i jeho právního postavení. Pokud zachované prameny dopouštějí zevrubněji je stopovati, bylo tehdy ještě snesitelným. Rozmanité dávky a úroky, jimiž lid namnoze byl povinen vrchnostem, byly snesitelnými a stanoveny pevnými smlouvami, a že poddanství, ač již k nám se vtíralo, nebylo v 14. věku nijak zákonitě uznáváno, svědčí právě rázovitý příklad z našich dějin církevních. Arcibiskup Jan z Jenštejna nařídil, že na všech duchovních statcích mohou poddaní o majetku svém svobodně rozhodovati, pořizovati a kšaftovati, a umrou-li bez poslední vůle, že mají děditi příbuzní. Toto rozhodnutí nelíbilo se však Vojtěchu Rankovu, mistru hrozného rozumu, jenž patrně za svého pobytu v Paříži nabyl jiného mínění, a tu jest pozoruhodno, že gen. vikář Kuneš z Třebovle zvláštním spisem proti němu dokazoval, že sedláci jsou vůbec lidé svobodní, jichž synové právě tak, jako knížata a páni mají přístup k stavu duchovnímu, a že jako lidé, z jichž potu živi jsme, mají míti neobmezené právo majetku. Z toho jest patrné, že poddanství ve 14. stol se do Čech sice vtíralo, ale že za spořádaných poměrů v době předhusitské nemohlo se obecně a krutě ujmouti a uzákoniti.

Rceme tedy krátce: vláda Karlova, *doba největšího náboženského rozkvětu, byla pro Čechy i dobou největší slávy*. S klidem, pořádkem a blahobytem uvnitř vzrůstal se i politický význam země na venek, s pravým, úspěšným náboženským nadšením vzkvétaly vědy i umění. Karel, jež protestantští historikové němečtí posměšně zovou „Pfaffenkaiser“, jest nám otcem vlasti jeho správa ozářila ji největším leskem, a proto srdce každého Čecha bude památku jeho provázeti s chloubou, díkem a požeňáním.

A nyní obraťme v dějinách českých několik listů! Hus a po něm většina národa českého vzepřela se autoritě církevní. Hus nebyl reformátorem, nebyl svobodomyšlníkem, on byl jen z míry nadšeným mravokárcem. *) Ale měl-li se svými stoupenci vytríbený světový rozhled, smysl pro praktický život, umělecký cit a jemný společenský takt, to jest jiná otázka Hus se pustil v boj s duchem času, a jak při jeho povaze ani jinak býti nemohlo, tragicky v tom boji skončil.

Obyčejně hledí se u nás na věc tak, jakoby církev byla domnělou tmou středověku a Hus dennicí novověké nevěry, při tom se zapomíná, že právě u Husa středověký zápal náboženský z míry stoupá až k síle, která stůj co stůj vyhledává mučednictví. Než rozjímání o tom nepatří k našemu úkolu. *Historický význam Husův kromě tohoto nadšení spočívá i v následcích, jaké vystoupení jeho způsobilo.* Chceme-li ho správně oceniti, nesmíme hleděti pouze na květ, *třeba jest povšimnouti si trochu i ovoce.*

Hus a duchovní jeho stoupenci hrámající s kazatelny proti poměrům své doby hodili v obec lidu jiskru, která rozlítla dvoustoletý požár, rouzpoutali vášně, způsobili rozčilení myslí, které nedalo se na úždě držeti žádnou autoritou a přirozeně vedlo dále k novotám a výstřednostem. Jest otázka, zdali vlast naše požárem tím získala. Suďme klidně asi dle tohoto příkladu. V lese celkem krásném bylo by tak něco suchých, nahnilých neb jinak poškozených stromů, které by jej hyzdily. Někomu by se nelíbily, a protože by pozvolné odstranění sekerou a pilou se mu zdálo zdlouhavým, podpálí je, tu však chytí od nich celý les a shoří tak, že teprve po mnohých letech ze zachovaných kořenů vypučí nové svěží mlázi.

Tak to dopadlo v Čechách. Hned první stoupenci šli mnohem dále než betlemský mistr. Náboženské nad-

*) Hus nebyl jen z míry nadšeným mravokárcem, nýbrž popíral také houževnaté základní články víry katolické a nechtěje odvolati, byl jako kacíř odsouzen. Viz Dr. Ant. Lenz „*Učení Jana Husi*“ a „*Apologie snému kostnického*“. Pozn. redakce.

šení zvrhlo se v *blouznivé hnutí chiliastické a kommunistické, jemuž věda byla dábem, umění modlářstvím, majetek hříchem*, a když neblahé politické a národnostní poměry vtiskly mu do ruky zbraň, stala se vlast naše jevištěm hrozné války. V dějinách českého válečnictví jest doba ta poznamenána stkvěle, ale v dějinách vzdělanosti, v dějinách umění nikdo nemůže pronésti o ní soudu příznivého. Že by v dějinách lidské práce a lidského blahobytu ji někdo vychvaloval, pochybuji. Či snad jest to štěstí, když rolník utíkaje od pluhu chápe se meče, když opouští spáleniště chýše své a bydlí pod stanem? *Nemá snad ten cep, který mlátí pšenici, lepší úkol než ten, který drtí hlavy nepřátel?* — Suďme klidně!

Který pak nepředpojatý člověk může schvalovati surové pálení stkvostných staveb a ničení uměleckých památek? Nemluvím o rouhání s tím spojeném; abychom byli nestrannými, hleďme na řádění to ne se stanoviska katolického, nýbrž pouze se stanoviska lidské vzdělanosti. Nevím, podařilo-li by se omluviti je tím, že to byly výbuchy hněvu. Bouře a požár mohou se zdáti ve svém řádění úchvatnými a velebnými těm, jimž neškodí, ale jak na ně hledí ti, kterým ničí úrodu a statek, to jest jiná otázka. *V Čechách zničily bouře náboženské nejen statky vezdejší, jež možno opět získati, ale i statky umělecké, za které není náhrady.*

Že boj jedněch proti druhým nadlouho snesitelným nebyl, že anarchie nemohla potrvati ustavičně, uzná každý. P'o čtrnácti letech nastal ne sice mír, ale aspoň klid zbrání, a tu teprve počaly se jeviti smutné následky. Jak velikou cenu měl „kalich“, o tom dnes těžko mluvíti, velebí-li ho posud někdo, méjž sobě. Zásadu, že církve má býti chuda, přijali s povděkem i katoličtí páni; Rožmberkům na př. vynesla přes 14 mil zlatokorunského zboží. *První husitské mravní nadšení vychladlo hrozně brzy a slabost lidská drala se až, jak ani jinak býti nemůže, příliš záhy na vrch, jak patrně z toho, že Rokycana opět musil býti prudkým mravokárcem v husitské Praze. Více než osudnými byly následky bouře pro lid selský. Přemožením anarchie a ochuzením církve vzrostla*

z míry moc stavovská, mocnější utlačil slabšího a z poddaných stali se nevolníci. Doba slabého Vladislava Jage-
lovce zůstane v té příčině v dějinách stavu selského smutně
pověstnou. Nejhorší však bylo to, že náboženskými
různicemi zaseto a trvale živeno bylo sémě sváru,
který stal se kletbou našeho národa. Sporům o nábo-
ženství nebylo konce Starci, pacholci i ženy hádali se
o viru, náboženství tupily děti, smály se mu baby, pře-
trásali je v krémách, každý vykládal písmo dle vlastního
vtipu. Smutný stav ten nejlépe jeví se vznikem jednoty
bratrské, která chtěla vyběřiti z mravního kalu. Vůli měla
sice dobrou, ale zásady její byly naprosto nepraktické,
neboť celá společnost lidska nemohla se jimi řídit nikdy,
již proto ne, že jednota nedovolovala mnohých nezbytných
zaměstnání. Církví obecnou J. Br. býti nemohla. Roz-
háranost náb. nesla rozervanost politickou Jak tím trpěl
lid! —

Neutěšený zmatek ten po stu letech dovršila ně-
mecká reformace. „Protestantstvím z ciziny do Čech
vneseným přibyl do náboženských zmatků českých nový
— největší“. Luteránství neukládající velikých povinností
mravních bylo v rozpustilém věku XVI. ochotně přijímáno
a krylo se lživě pod plášť kališný. Kněží bezhlavé církve
české domnívali se uvozovati v život evangelickou pravdu
rušením obřadů, ale každý jinak, tak že nebylo ani tří,
kteří by se v náboženství byli srovnávali, a proto vzniklo
příslloví: „Kolik mlynářů tolik měř, kolik farářů tolik
věr“. Sváděný lid nevěděl, na čí stranu se dáti; město od
města, ves ode vsi všude byla jiná víra, ani v téže osadě
nezůstávala stejnou, měnila se příchodem nového kněze,
a ti se střídali přečasto. Otevřeme-li radní zápisky z těch
dob v kterékoli kališné obci, co čteme? Všude jen hádky
o náboženství, na kazatelkách hádali se kněží, doma čle-
nové rodin, všichni všudy lidé po ulicích a nejvíce po
hospodách. Skládali hanlivé písně, bili, poličkovali se,
udávali jeden druhého. A k tomu útisky stavovské! *Sta-
vové protestantští hlásali, že víra má býti svobodná, volali*
po svobodě svědomí, sami však měli snášenlivosti nejméně
jinověrce napařad tiskli, vyháněli, statky jim brali. Pán

dával osadě kněze, jakého chtěl, vyháněl ho, kdy chtěl; bral toho, který kázal a sloužil podle jeho vůle, chuti, a kterému musil nejméně dáti, nebo nevzal žádného, aby mohl důchody farní shltiti sám.

Kněžství, vlastně kazatelství chytali se lidé všelijací, namnoze neučení, nepřipravení a mnohými vadami mravním stížení; vážnost stavu duchovního tím poklesla a s ní i obecná mravnost. Kazatelna snížena na rejdiště strannických i osobních vášní, v posvátných prostorách chrámových dovolovali si bohopusté rouhání, lání i hrubé násilí.

Nekázeň náboženská šla ruku v ruce s nekázní politickou, živěnou sobeckými hádkami stavovskými.

* * *

Jaký to hrozný rozdíl mezi dobou Karlovou a tím domněle „zlatým věkem“ za Rudolfa II.! Připomeňme si jen, čím vyznívá při skonu obou panovníků. Čtème pohřební řeči vrstevníků nad rakví Karlovou a slyšme tu kletbu, kterou vkládá básník v ústa ubohému, zrazenému Rudolfovi!

Pohleďme, jak v zemi, v níž přes nepřízeň času dostatek bylo lidí vědychtivých a suazivých, postaráno bylo o vyšší vzdělání. Staroslavná universita Karlova poklesla tak hluboce, že nejen v cizině, ale ani doma nikdo si jí nevážil, odchovávala sotva síly pro venkovské školy a městské kanceláře. Synové národa, jemuž otec vlasti Karel prostřel kdysi doma stůl věd hojný a slavný, pobíhali nyní sbírat drobtů po universitách italských a tuctových akademiích německých. Škol městských bylo sice dosti, ale ve příčině kázně a pokroku jsou svědectví o nich zřídka pochvalná.

Ne lépe bylo s uměním. Privil jsem již, že činnost umělecká bývá nejvěrnějším obrazem svého věku. Jako mohutná, jednotná, s náboženským zápallem k jednomu cíli a jedním směrem pracující církev XIII. a XIV. věku vytvářela obrovské velechrámy, tak nyní, kdy onen vroucí, duchovní, oblažující cit zbožnosti, který dříve všechny vrstvy pronikal, počal ustupovati u jedněch prázdné nádheře,

u druhých osobnímu hloubání a u jiných konečně marně hledané prostotě prvních dnů apoštolských, nebylo při obecné rozervanosti náboženské a politické s dostatek domácí jaré síly k velikým podnikům uměleckým.

Bratří a kalvinisté naprosto jim nepřáli, luteráni byli namnoze lidé všední, a tím se stalo, že umělecká činnost oetla se napořád v rukou cizinců: *Po této stránce musíme vyznati nepokrytě, že umělecká bilance naše v době renaissance jest hrozně smutná, od architekta až do přidávачe všecko byli Vlaši, a až budeme s účtem hotovi, myslím, že připadne na katolickou menšinu v Čechách lví podíl nejméně 90%.*

Vlastenectví a uvědomělost národní klesaly německým náboženstvím a studiemi v Němcích měrou úžasnou. *Nejen že pohraničné kraje kvapem se poněmčovaly cizími kazateli a učiteli. ale i v Praze samé přenechávány a stavěny kostely německým luteránům, panstvo se zněmčovalo a ze středočeských měst posílání synkové do pohraničných krajů „na handl“.* A kam medle poděla se proslavená kdysi staročeská statečnost? Jak směšně vypadávala ta zemská hotovost, sebraná z nekázaných poběhlých lidí a posílaná jako na posměch jména českého proti Turku, jak jizlivě tepou všichni spisovatelé té doby vrstevníky své, že neumějí se bít leda v soubojích a džbány po krémách. Jak obojetnou a bezcharakterní úlohu hráli odbojní stavové r. 1547 a kolik vskutku českých rukou hájilo smutnou jejich věc v dobách osudného odboje? Jako jedovatý osten musí dnes myslícího člověka bodnouti slova, jež poznamenal v soubojích a rvačkách sešedivělý Mikuláš Dačický *k záznamu bitvy bělohorské*: „**Tam jste to dovedli, páni Čechové!**“ Ano zápas náboženský začal v době nadšení hrdinstvím, ale skončil v době náboženského úpadku vlažností, skleslostí a zbabělostí.

* * *

Zbývá nám ještě podívati se, na jaké míře byl hmotný blahobyt v tom věku. Jednotliví boháči jsou i v dobách největší bídy. Byli tehdy i mezi panstvem někteří; jak

jmění nabyli, o tom povídalo se mnoho, ale málo pěkného. *Páni stavové pobrali sice ve zmatcích náboženských velmi mnoho jmění církevního, ale bylo jim to platno jako hubeným kravám ve snu Faraonově.* Náš lid říká, že kněžské peníze nebývají požehnány, — historie dává mu za pravdu. Že páni a rytíři celkem nestáli si skvěle, svědčí nejen obrovské dluhy pánů z Rožemberka a množství drobné šlechty, živořící po městech z ruky do úst, ale i drahé seznamy těch, na nichž při pozdějších konfiskacích nebylo co vzítí. Lépe asi bylo ve městech, kde řemesla a obchod byly stálejším zdrojem zámožnosti, avšak tu až příliš často vyskytoval se ten nepěkný zjev, že živnosti chápal se bohatnoucí cizinec, mezi tím co domácí synkové pitkami a bitkami svévolně utráceli statek, po rodičích zděděný. S lidem poddaným bylo již zle, o tom svědčí nejlépe časté vzpoury a hromadná zavírání.

Jak patrně, jeví rozhárané poměry české v době rudolfinské hrozně neutěšený obraz. Jako kdysi Jugurtha odcházeje z Říma, volal: *Ó město prodané, zralé k záhubě!*“, tak zajisté i nad ubohou zemí českou mohlo se zvolati: *„Ó království nesvorné, zralé k záhubě!“* A že záhuba ta blízko, tušili mnozí, prorokovaly zcela určitě v Hoře o 40 let napřed i baby. *Všecky evangelické strany: podobojí, luteráni, kalvinci, bratři, Mikulašenci napořád sice obřali se biblí, a přece nehnula jimi výstražná slova písma: »Každé království samo v sobě rozdělené spustne.«*

Pověstný majestát Rudolfův přivedl protestanství v Čechách na vrchol; jako kdysi kompaktata, tak měl nyní on býti základem míru. Ale toužený zlatý věk jim neuveden, protestantští vítězové tiskli se navzájem všude, bratři, luteráni, kalvinci, Češi, Němci až hnusno, ohrožení pak katolíci seřaďovali se v těsnější svorný šik. Šlo o boj a jen o boj. *„Žádný pokoj do Čech nechtěl, různice, sváda, Mars byli pohotově jako bratři.“* Takové poměry udržeti se nedaly, katastrofa byla neodvratnou. Zjitření, živěné příčinami politickými a osobními propuklo v stavovskou bouři, která smutně skončila černým dnem na Bílé Hoře. Den bělohorský byl ve svých následcích

brozným. Ty tisíce exulantů, kteří opustili otčinu, zasluhují se strany člověka, jenž má úctu k náboženství vůbec, zajisté soucitu, neboť pro víru, v níž byli odchováni, opustili rodný krb, — ale jak věrnými byli vlastenci, o tom rozhodnouti ponechme těm, kdož dnes náboženství neváží za nic a jazyk s rodnou zemí za všecko.

A kdo z nás dnes může říci, že nebyla by přišla katastrofa horší? **Vždyť byla to jen poslední scena dramatu, jež počalo vystoupením Husovým.** Kéž by národu našemu události tehdejší byly poučením a výstrahou, kéž by nám vždy dějepis byl učitelem života! Budeme mítí na paměti, že národ český s vírou Kristovou vzdělanost přijal, že se vzrůstem náboženského života a nadšení rostla jeho síla, **že za dnů nejkrásnějšího náboženského rozvoje dosáhla vlast naše největší slávy, moci a blahobytu, a naopak, že rozkol náboženský odchoval u nás jen nesvornost a nekázeň a přivedl nás na pokraj záhuby;** pak přirozeně uznati musíme, že dobrý vlastenec nemůže a nesmí pohrdati tím náboženstvím, které vlasti naší prospělo. Či snad může mu náboženství býti lhostejným? Náboženství jest právě tak jako láska k vlasti ideálním statkem člověka; kdo ničí jedno, ničí i druhé, poněvadž bojuje proti idealismu vůbec. Zde jest voliti buď nadšení, nebo všednost, ne snad v jednom, nýbrž ve všem. A národ tak malý, jako jest náš, potřebuje k zachování existence své ideálního nadšení nezbytně. Lhostejnost, ochablost, všednost, materialismus byl by nám hrobem. Nuže tedy prosme každodenně: „Jen se všednět mi nedej, Bože!“ Zapuďme onoho moderního duchomora, který dnes — jako prý přemožené stanovisko — brátí chce nám víru, jest to týž, jemuž co nevidět bude přemoženým stanoviskem i vlastenectvím, a mějme vždy na paměti slova, jimiž napomíná nás veliký znatel české minulosti a básník J. E. Vocel ve svém Labyrintu slávy, řka: „Víru, lásku k vlasti, statečnost spojte v národnost, tu svatou ctnost, velebíce Tvůrce všehomíra, jenž tím slávu národům otvírá“.

Ročník VI.

Cena 2 kr.

Číslo 16.

Slova pravdy.
Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje:

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

Koho volit?
Ani lišku, ani vlka, ani hraboše.
Časové čtení napsal **Petr Kopal**

Vychází posledního každého měsíce o jednom neb dvou číslech
a čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů v Praze.

V Praze, 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

— Kde pak nám zůstal náš mistr bednář?

— Musilo ho něco zajít, neboť on je muž od slova. Řekne-li jednou, že přijde, tedy přijde a kdyby padaly trakaře.

— Čas kvapí, volby máme na krku a tu bychom rádi vyslechli jeho radu. Kandidátů se nám nabízí jako kandelábrů, každou chvíli na některého narazím.

— To se s těmi dobrodinci dělnictva zrovna roztrh pytel a jací to páni! — Ale již ho vidím našeho boдрého mistra přicházeti.

— Dobrý večer, přátelé, — zdravil mistr bednář z daleka.

— Dobrý večer! — vítali ho všickni přítomní, ruce své k němu zvedajíce a rukou mu potřásajíce.

— Odpustte, že jsem se chvilenu pozdržel. Já rád držím slovo, ale tu mi z nenadání přišel v cestu pan Dr. Liška a chytiv mne za rámě, tiskne se ke mně — (jednotlivé hlasy: ten Dr. Lišák!) a praví hlasem sladoučkým: Pane mistře, já vím, že se ve veškerém dělnictvu těšíte největší vážnosti — prosím, račte mne mu doporu-

čiti za kandidáta k volbám. — (Hlasy: aha!)
Prosím, — pokračoval, — já mám velmi dobře
zařízenou advokátní kancelář, já jsem neodvislý!
já — já --

Nevím, kolik by bylo těch já ještě přišlo,
já se mu ale vytrh se slovy: odpusťte, pane dok-
tore, mám na spěch. — Pospíchám tedy, ale v tom
s druhé strany narazím na jakéhos mladíka.

— Prosím — zachytí se mne jako klíště —
já jsem kandidát filosofie a podepisuji se Fic,
což znamená filosofie kandidát Vlček, a jsem re-
daktorem »Pokroku«, já se s pýchou hlásím ku
straně pokrokové; já již mnoho let studuji otázku
dělnickou, otázku ženskou, otázku učennickou a
otázku — —

Prosím vás ale pane Fiku Vlčku — skočím
mu do řeči — zdali pak jste též studoval otázku
svou vlastní a otázku svého pana otce, který vás
sem na vysoké školy poslal, aby se z vás stal
gymnasiální učitel, já vás znám již po deset let
jako věčného studenta, který místo knih maže no-
viny. S Bohem, pane, odpusťte, já nemám kdy
s vámi se zdržovati.

Tak bych byl i tomu se šťastně vytrh, ale
jak se říká, do třetice bývá nejen dobrého, ale
i zlého. Zahnu stranou do ulice a v tom do
mne zrovna vrazí mladík v širokém klobouku,
a s červenou mašlí na krku.

— Ah to mne občane těší — spustí na mne —
že mám čest sejít se s vámi — já se jmenuji

občan H r a b o š a jsem redaktorem sociálně demokratického —

— A čím jste, občane, býval dříve? — tážu se ho. Ale to ho zarazilo. Zůstal mi odpověď dlužen. — Vy jste byl dříve kominickým tovaryšem, vy jste ale ze řemesla sběh a nyní po kominicku mažete ve svém listu poctivé lidi. Poručím se! — To jste milí přátelé měli viděti ten hrozitánský nos! Zůstal státi jako zkamenělý a teprv když zacházel za ulici jinou, spustil na mne spoustu nadávek.

— Počkej ty — šosáku, já tě ve svém listě zmažu po kominicku!

— Ty umučená hodino! — končil mistr bednář své vypravování — to máme těch kandidátů!

— Hlásí se Dr. L i š k a — ten Fik Vlček, — a H r a b o š. To bychom tak měli již tři. První je advokát a podle politického přesvědčení liberál, čili svobodář; druhý pokrokář, ale takto nedostudovaný student, který nejraději plete se do toho, čemu nerozumí a ten třetí — Hraboš, je sociální demokrat, který by rád všecko všude rozhrabal a obrátil vzhůru nohama.

Kterého pak z těchto třech měli bychom si za svého zástupce zvoliti?

— Já myslím, — ozýval se hlas —

— Dovolte přátelé — ujal se opět slova mistr bednář — abych vám dříve pověděl krásnou bájku, kterou jsem nedávno četl.

— Jen vypravujte, my vás budeme s radostí poslouchati.

— Nuže poslyšte.

Ke lvu, králi zvěře, přišla jednou deputace zvířat. Představil se kůň, představil se i vůl, kráva s teletem, osel, koza, pes, opice, jelen, kanec, zajíc, králík, přišla i slepice s koroptví a vůbec všecka nám známá zvěř. Deputaci tu vedli liška a vlk, vzadu pak následovali ještě tchoř a kuna.

— Čeho si přejete, mé děti? — tázal se král zvěře.

— Přišli jsme — ujala se slova jako mluvčí deputace liška — pane a králi náš u nohou tvých přednésti stížnost na »pána« zvěře, člověka.

V tom vlk tlamou vrazil do koně: — Teď mluv.

— Viz pane a králi náš — pravil kůň — ty šlehy na mých stehnách, popatř na ty jízvy na mých zádech — to všecko pochází od toho tyрана člověka. To mám za to, že pána svého nosím do boje a že v době míru tahám nesmírná břemena.

— Ten pán světa — zvaný člověk — ujala se slova kráva — jest nesmírný sobec. On nás všechny vyssává a když nás využil, pak ke všemu ještě vede nás na jatky. Ba i toho barbarství se dopouští, že odnímá nám naše telátka, aby si na jejich mase pomlsal.

— Tyran, tyran je světa pán člověk! — zvolala všecka zvěř najednou.

— Popatř jen zde na můj hřbet — žaloval

osel. — Za všechno mé dření dostává se mi takovéto odměny.

— Co tedy chcete? Co mám pro vás učiniti? tázal se vážně lev.

— Zde náš mluvčí ti to králi poví — ujal se slova osel, poukazuje svým dlouhým uchem na lišku, kteráž opět spustila:

— Prohlaš, králi, všem zvířatům svobodu, dej nám konstituci, dej nám svobodu živnosti, svobodu stěhování, tak aby každý z nás mohl se stěhovati kam by chtěl, a živiti se čím by chtěl.

— Slovem, králi — prohodila opice — my chceme svobodnou konkurenci. Já totiž pocházím z daleka od východu, kde každý dělá co chce a živí se čím chce.

— Proč jsi tam tedy nezůstala? — tázal se hněvivě lev.

— Já jsem prosím kosmopolita, já chci sloužiti všem a všude.

— Drž hubu! — ubroukl se na opici vlk, načež obrácen ku králi pravil: my chceme emancipaci.

— Emancipaci! — pravil polohlasně lev.

— My chceme volnost, rovnost, bratrství!
— vykřikl někdo hlasem skoro dětským.

— Kdo to zde křičí? — tázal se král zlostně.

— Zde prosím občan h r a b o š — ukazoval osel uchem na zemi na malé zvířátko.

— Malé sice — pravil král — ale velmi nebezpečné. — Tedy vy chcete volnost, rovnost a bratrství? — opakoval si lev. — A k tomu, jak

vidím, přemluvili vás zde: liška, vlk, hraboš a snad i tam vzadu kuna a tchoř.

— To jsou naši nejupřímnější přátelé — ujišťoval ten s dlouhýma ušima.

— Ale jednoho zde pohřešuji — ujal se slova král — beránka. Což se beránek k vám nepřidal?

— Nikoliv, pane — odpovídal ze zadu beránek, který protlačiv se ku králi pravil: To, co tito zde chtějí, jest převrácením stávajícího řádu, jest to vlastně převrácením všeho na rub. (Oho! ozývaly se hlasy.) Sám Bůh ustanovil člověka nad námi za pána. Zneužívá-li člověk svého nad námi práva, musí za to odpovídati tomu, jenz si mne beránka vyvolil za obraz nevystihlého slitovnictví. (Hraboš: k smíchu!) To, co tito chtějí, bylo by záhubou nám všem, proto že by to byl převrácený svět. Dejme vši zvěři bez rozdílu volnost, pustme ji z ovčinců a chlévů, a stane se brzy obětí dravců. Chraň mne Bůh bratrství zde pana vlka, který by mne rázem ze samé bratrské lásky sežral (Smích.) A což ta svobodná konkurence! Kde jsou nestejně síly, tam o soutěži nemůže býti ani řeči. Což já bych mohl konkurrovati tamhle s opicí, která všecko všude prolézá a všude vřeští: khupujte, mé zboží je nejlepší! Mohu já soutěžit s vlkem, medvědem anebo koněm? (Hlasy nevole a volání: zpátečník, zotročilec, zrádce, hanba mu!) Já nemohu nikdy soutěž držeti s jelenem co do běhu, s medvědem co do síly, s vlkem co do žravosti — (vlk s vyceně-

nými zuby na beránka: vyprošuji si, jen žádných urážek!)

— A dále nevím, co si mám o té, vlkem navrhované emancipaci druhého pohlaví mysliti? Ve svém ovčinci často zahledím se na samičku vlašťovičku, sedící na hnízdě a vidím, kterak jí sameček starostlivě obletuje a jí do hnízdečka přináší potravu. A když vyjdeme mezi křoví blízko lesa, tu zase vidím kosa, kterak si nad hnízdem, v němž sedí jeho panímáma, prozpěvuje a kterak přes tu chvíli jí přináší červy. Vidíme i koroptvičky, kterak kohoutek stále stojí na stráži a dává výstrahu své slepičce, šustne li se co podezřelého. Každé pohlaví má své zvláštní povolání a svou práci: — mužskému dal Bůh sílu, aby staralo se o chléb vezdejší a ženskému dal něžnou pečlivost o domácnost. (Hraboš: To jsou věci zastaralé, směšné bajky!)

— Rád bych také věděl — pokračoval beránek, — k čemu dobrému by nám mělo sloužiti svobodné stěhování. Pán Bůh každému druhu zvěře vykázal jeho kraj čili pásmo ku přebývání. Na chladný sever dal medvěda, opatřiv ho hustou a dlouhou srstí; do horkého jihu dal velblouda, slona a jinou zvěř; do pásma středního dal největší počet zvířat. Tam našinci svědčí nejlíp, kam ho postavil Bůh a které zvíře ze svého pásma vybočí, buď zakrní a zvrhne se, nebo zahyne. (U posluchačů odpor. Hraboš hvízdá.)

Mezi řečí beránka přiblížil se ke lvu pán

přírody — člověk s povděkem naslouchaje řeči beránka.

— Vy si přejete — dí k deputaci zvěře — volnost, rovnost a bratrství, přejete si emancipaci a svobodnou konkurenci, přejete si všecko míti společné, tak aby všecko patřilo všem, a nikomu zvlášt, jak si to přeje hraboš. Nuže, staniž se dle vašeho přání.

Avšak beránek ku člověku přistoupiv a přítuliv se mu k nohoun pravil prosebně: Mne, pane, sám boží Syn vyvolil si za obraz svého milosrdenství, jež jeho předchůdce nazval beránkem, který snímá hříchy světa. Tentýž Syn boží nazval své vyznavače svými beránky a ovečkami poslouchajícími hlasu pastýře. Mně dosud v ovčinci se nezastesklo a chci proto i v něm zůstat. Aniž toužím po cti, aby vlk nazýval mne svým bratrem a tiskl mne ku svým prsoum. (Vzadu posměch.)

— I tobě staň se, jak si přeješ.

Po těch slovech člověk s beránkem odešel, a zvěř se do všech úhlů světa rozběhla. Ale v malé již chvílce na to ozýval se řev osla, jemuž vlk zažíral se do týla.

— Ia — ia — ia! — říčel osel — bratře vlku, co to děláš, to jsou přece moje záda! Ia — ia — ia!

Proto že jsi můj slabší bratr — chechtal se vlk — proto tě sežeru.

A liška ihned skočila na zajíce.

— Pozor, sestro — volal zajíc — to je můj krk —

Bratr sem, bratr tam, teď každý si může dělati co chce. Ať žije volnost!

Nejhůře se vedlo psu. Na toho vrhali se všickni svobodomyšlní a radikální dravci jako na tajného, jako na »špicla« ve službě člověka, každý ho tahal a rval, jak jen mohl a uměl. Ubohý pes měl co dělat, aby se jejich drápům a zubům vyrval.

Opičák použiv svobodné konkurence v tržbě zařídil si konfekci na všecko možné zboží, jež vyráběla ostatní zvířata, ano zařídil si i výprodej na zboží staré, přeleželé. A obchod se mu dařil znamenitě. On ze vsí zvěře měl se nejlépe. Jemu k ruce pracovala liška a vlk. Opičák sice žádnému zvířeti nesahal na krk, ale měl ku své dispozici lišku a vlka, kteří mu tu hloupou, mezi sebou se požírající zvěř nadháněli.

Jsem, milí přátelé, se svým podobenstvím u konce — končil svou řeč mistr bednář. — Vy sami se domyslíte, k jakým koncům to s tou zvířecí republikou dospělo -- dospěti musilo. Při té volnosti, rovnosti a bratrství jedno zvíře požíralo druhé, a opičák měl ze všech zisk největší. I ta zvěř, jež používši svobodného stěhování, opustila své, jí nejlíp svědčící ponebí, zahynula bídně buď hladem anebo nemocemi.

Nastalo bědování.

— Co jsme to učinili! — naříkal nejvíce kůň.

— Ó já osel! — bědoval osel — co sem to udělal!

— A já hloupý vůl! — hořekoval roháč.

— Vraťme se zase — volal kůň — ku starému pořádku! Prosme pána přírody, aby nás opět vzal pod svou ochranu, podle starého, Bohem ustanoveného řádu!

* * *

— A nyní přátelé — pravil mistr ku shromážděným — sami si nejlíp zodpovíte otázku, koho volit? Vlastně bych měl říci, koho nevolit. Nebudeme volit předně Dra. Lišku, proto že je liberál, proto že se hlásí, čili dříve se hlásil k zásadám svobodné tržby, svobodné konkurence, svobodnému provozování řemesel a živnosti, v níž silnější t. j. zámožnější, lstivější, bezohlednější ubíjel slabého, menšího. Teď ti páni Liškové sice obrátili, ale oni vlastně vydali maloživnostníka a řemeslníka na pospas velkokapitálu a velkopřůmyslu, z jehož železného objetí my se již nemůžeme vyrvatí.

Teď se ti páni zase k nám lisají, ale my o nich nechceme ani slyšet. (Souhlas.)

Oni naše sedláky oblažili svobodným dělením pozemků, tím pověstným parcelářstvím, které nejvíce prospělo těm známým »křivonoskám«. Oni rolníku do ruky vnutili ten hrozný papírek, zvaný směnkou, na němž může škrtnutím péra rolník státi se žebrákem.

Oni rolníku lichotili, že je neobmezeným pánem svého statku, jímž může nakládati dle své vůle a zvůle: prodati nebo na kousky rozdrobiti a dali mu pak »laufpas«, totiž právo ku svobodnému stěhování, jako by mu řekli: teď si můžeš jít kam chceš, třeba k Duchcovu pod zem jako uhlokop, anebo za moře někam do Čamcadálie.

Ti páni liberálové vyhnali řemeslníky z dílen u rodinného krbu a vehnali je i se ženami do továren velkopřumyslníků. Svobodná, neobmezená konkurence prý nejlíp povznese blahobyt země. Ale brzy každé handrle zařídilo si konfekci na všeliké řemeslnické zboží a tím se stalo, že dnes řemeslník, dříve samostatný, musí pracovati pro konfekci. Následek té neobmezené soutěže byl, že řemesla ztratila své zlaté dno a že řemeslnictvo kleslo na proletářstvo. Z toho ovšem povstal veliký pokřik; páni liberálové dostávali strach a proto honem začali tu svobodnou soutěž záplatovati živnostenskými »novellami« toho znění, že kdo prý chce řemeslnické výrobky prodávati, musí dokázati, že se tomu kterému řemeslu vyučil. Těmi však záplatami probořená dna řemesel se neucpala, nýbrž díry stávají se vždy většími, jež nyní vypadají jako propast, v níž my se topíme. Pověstné konfekce v rukou kapitalistů zkvétají a rdousí řemeslníky a živnostníky, Proto jen žádného liberála, žádného Dra. Lišku do sněmu za našeho zástupce. Němci jim již dávají vale, a my v Čechách měli bychom je pořád ještě voliti? (Hlasy: Nechceme je.)

Ti lišáci — pokračoval mistr bednář — aby obloudili český lid, nastrčili na sebe mumraj Táboritů. Oni rádi se nazývají potomky Husa a Žižky. Není to nic než mámení lidu. Oni do vídeňského parlamentu jezdí nejraději jen tehdy, když se vyplácejí desítizlatové diety, a tu příležitostně některý z nich řinkne tam do ministrů nějakou řečí, načež jede zase domů s vítězoslavným vědomím: To jsem jim dal! Ti sedláci a ti měšťáci budou koukat, až to budou číst!

Není-liž tohle hotový švindl, pak již nevím, co by ještě švindlem slouti mohlo. (Hlučný souhlas.)

Nabízí se nám též za poslance pokrokář pan »Fik« Vlk, tentýž, jenž horuje pro emancipaci ženy, aby prý byla s mužem postavena ve všem na roveň. Kdybychom volili nějakého zástupce někam do bláznice, řekl bych: ano, volme si toho pana »Fika«, ten by se tam hodil nejlíp. Pokrokáři chtějí ze ženy udělati konkurentku muže, tak aby s ním zároveň směla chodit nejen do dílen, ale i do školy, do kanceláře, do parlamentu, do soudní síně jako obhájce i jako soudce atd. Byl by to, Pane Bože, krásný pořádek. Já myslím, že žena má zůstatí pomocnicí muže, podle Božího ustanovení, ale nikoliv státi se jeho konkurentkou, jež by mu vyrvala poslední sousto chleba z úst. Žena potřebuje k živobytí méně nežli muž, proto i může své ruce továrníku pronajmáti laciněji nežli muž. Pak by ale ženské

vytiskly muže ze všech odborů práce. Proto jen blázen může horovati o naprosté emancipaci žen.

Jelikož v žádném domě nemohou panovati dva: muž i žena zároveň, vypadlo by to při té pokrokářské emancipaci ženy asi tak, jak kdosi volně dle německého básníka Šillera napsal:

Muž musí u krbu mésti, musí punčochy plésti,
musí pleny práti, musí kolíbatí,
s děvečkou se hubovati.

Zatím žena musí do života ven

do záložen a spořitelén,

musí dělat doktorku

často též professorku;

musí mluvit v parlamentech,

u soudu o testamentech.

musí dělat Sokola, vsedat též na kola,

o závod jezdit, plovat

a muže k neckám přikovat — — —

Byl by to na světě krásný pořádek.

Zbývá mi ještě třetí kandidát: socialní demokrat Hraboš. Místo dlouhých slov o něm podotknu jen krátce toto: V naší Praze skoro již každou neděli opakují se štvance socialních demokratů naproti menším řemeslníkům a živnostníkům. Vždyť přece řemeslníci dnes nemají ustláno na růžích. Oni trpí nejvíce bezmeznou konkurrencí velkokapitálu a velkoprůmyslu. Proto ty všechny štvance socialních demokratů naproti řemeslníkům připadají mi velmi podezřelé, jako extra objednané ku zničení mistrů tak, aby

i z nich se stali proletáři. Proč žádný z nich nepovází se ani hlesnouti proti židovským konfektionářům? Proto že jejich vůdci jsou pověstní němečtí židé, kteří při nedávném sjezdu socialistů na Střeláku se roztahovali. (Hlučný souhlas.)

Mezi hraboši je jich mnoho, jimž žádné řemeslo nevoní, a kteří znají jen řemeslo jedno: dělat z bůhdarma stávky a připravovat otce rodin o práci a o výživu.

A tito právě jsou otroky těch známých křivonosků, kteří stojí v čele socialních demokratů, kteří dělnictvo štvou a kteří nyní se mu vtírají za poslance. Proto jen žádného pokrokářského hraboše!

Koho tedy voliti?

Víte přátelé co? Když se nám nezamlouvá ani liberál, ani pokrokář, ani socialní demokrat, tak to zkusme teď s pořádným křesťanským mužem z lidu, mužem práce, mužem z dravého, byť jen prostého rozumu, který ví a který i zkusil, kde nás malé lidi střevíc tlačí.

Volme si našince, který se nedá ohnouti ani přízní pánů, ani hrozbou davů! (Všeobecný souhlas.)

Ročník VI.

Cena 2 kr.

Čís. 17.

Slova pravdy.
Laciné čtení časové.

Vydává a rediguje :

Dr. Josef Burian,
předseda Jednoty katolických Tovaryšů.

—*—

Liberalismus.

Napsal P. **Jiří Freund**, C. SS. R.

Zčeštil —Č—

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou
číslech a čistý výtěžek věnován jest Jednotě kat. Tovaryšů
v Praze.

V Praze 1896.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

Předmluva.

»Liberalismus jest nepřitelem.« Proti němu jest bojovati všem přátelům sv. náboženství i společenského řádu. Každý to čiň svým způsobem! Ačkoli je malý spis tento, přece není zcela bez obsahu a nebude snad mluvíti k lidu bez účinku, ježto psán jest z lásky k lidu.

P. Jiří Freund,
C. SS. R.

Chlubiti se, není pěkné; chlubiti se dětinstvím, jest směšné; chlubiti se lživě, jest ošklivé, chlubiti se špatností, jest hanebné. Nikdy se nikdo tak nepěkně, směšně, ošklivě a hanebně nechlubil, jako *liberalismus*. Jak se vynáší svou osvětou, vzdělaností, vymožeností, svým lidumilstvím *)! A přece celá jeho bytost, jeho povaha, jeho chování a konání, jeho celé »já« jest holé hrozné sobectví, které brojí proti všemu, co jest dobré a šlechetné, které lidu odnímá to nejmilejší a nejsvětější, které jej vrhá v pouta otrocká a živí se loupeží spáchanou na chudých. Mnoho lidí dosti dobře naučilo se jej znáti, prohlédlo jeho sobecký a loupeživý život, pohrdá jím a nenávidí ho. Dobře činí, neboť

1. *Liberalismus jest nepřitelem Božím*. Bytosti nejvyšší si ani nevšímá. Jako cizí lidé ve světovém městě se potkávající málo kdy se pozdravují, právě tak málo kdy pozdravuje liberalismus Boha. Do Boha mu ničeho není; Bůh jest

*) Tak na př. Dr. Kopp v politické schůzi ve Vídni před dvěma lety se vyjádřil: „Všechn pokrok v Rakousku jest námi (zástupci liberalismu) učiněn.“

mu cizí mocí v cizím světě. Liberalismus nemá diplomatického zastoupení u dalekého dvora Božího. Bůh se ani nesmí míchat do neobmezené působnosti liberalismu, a činí-li to přec, pak se mu dá na vědomí, aby zůstal ve své říši za hvězdami a nevšímal si liberalního novověkého samovládce. Bůh mu není bytostí mimo svět, věčnou, nekonečnou, osobní, která stvořila nebe i zemi a jest všeho tvorstva původem, zákonem a cílem, Bůh jest liberalismu pouhým slovem bez obsahu, skořábkou bez jádra, slepencem prvků, vesmírem. Liberalismus jest neznabohem. Greuter na sněmu 1872 pravil: »Liberalismus jest vykoupením člověka sebou samým. Liberalismus neuvěří v žádnou pravdu, leč kterou si sám vynašel, neplní žádného zákona, leč který si sám učinil!«

2. *Liberalismus jest nepřitelem náboženství.*
To přirozeně vyplývá z řečeného. Náboženství záleží v bázni Boží, v úctě a lásce Boží. Kde není víry v Boha, tam není ani lásky Boží. Virchow pravil ve veřejné schůzi v Mnichově 1877: »Lidu nechme jeho víru, v z d ě l a n ý m (liberálům) postačí věda n e v ě r y.« A na sněmu zemském v Berlíně pravil tentýž: »Nepochopuji, jak může tvrditi člověk rozumný, že jsou lidé zde k tomu, aby se připravovali na nebe.« To jest vskutku svobodomyšlné! Nemluví-li vždy liberalismus tak upřímně, jest to jen z pokrytectví a z diplomatické chytrosti, aby si nevhodně nepopudil lid proti sobě. Někdy i velebí jisté dobro svatého náboženství před hloupým (!) lidem. Tu

a tam je i odporučuje a volá je o pomoc, jakožto úřad osobní a věcné bezpečnosti, ovšem toliko, aby sebe a veliké bohatství, jež nashromáždil, chránil před nebezpečenstvím! Zvláště nenávidí tupí a pronásleduje liberalismus náboženství katolické. Tu dává průchod své povaze, buď vědomě nebo nevědomě. Jeho povahou jest lháti a lež nenávidí pravdy. On koketuje s rabínem, nedopustí ničeho na pastora, ale utrhá papeži, biskupům, řeholníkům, farářům i kaplanům. Obraz ukřižovaného Spasitele přivádí ho do křečovitého trhání; proto pryč s ním ze všech veřejných místností, i z paláců, jejichž zvláštním stavitelem byl liberalismus sám, pryč s křížem ze školy! Pryč s katolickými modlitbami, na př. »Zdrávas Maria« a jinými! Komukoliv se stala veliká čest, že mohl vstoupiti do prostorných, lehkomyšlných předsíní liberalismu, jest ihned — dokáže-li, že jest toho hoden — zasvěcen do temných tajností zednářství a nesmí pak se ukázati v žádném chrámě katolickém, leč mají-li obřady náboženské ráz více občanský, politický nebo diplomatický než náboženský. Avšak i tu musí nějak ukázati, že jest povznešen nad náboženskou pověru. Boj proti »klerikalismu« (náboženství katolickému) jest jeho heslem.

3. *Liberalismus jest nepřitelem svátosti manželství.* Manželství, toto na nejvyšš důležité, do života sahající zřízení, jest svaté ve svém ustanovení, ve své podstatě, ve svém účelu, ve svých vlastnostech. I pohané je měli za svaté. Před

pádem Říma nebylo tam manželství uzavřeno bez obětí. Svatební slavností vstoupila nevěsta ve spolek s obětí svého manžela. Oběť byla podstatnou částí náboženského výkonu. (Döllinger, Judenthum und Heidenthum, str. 532.) I u starých Slovanů bylo manželství považováno za svaté. Palacký píše: »Manželství svatě zachováváno; chválena zvláště cudná věrnost a oddanost paní slovanských.« (II. 6 str. 218). Avšak liberalismus se stal kupeckým mládencem cestujícím, který nestydatou dotíravostí a živou licoměrností pravlastní své zboží, totiž civilní manželství, vlastně znesvěcené manželství vychvaluje a to ještě za babku. Co ještě chceme více? Pravé, laciné zboží a z brusu nové! Novověké manželství proti starému křesťanskému světu zdá se mnohem jednodušší! Před c. k. anebo jen královským nebo městským úředníkem řekne se »ano« až do výpovědi! To jest civilní manželství. Jak jednoduché! Jestliže liberalismus, až do nejnovější doby neobmezeně vládnoucí zákonodárce, nezakázal pod trestem smrti občansky oddaným jíti potom ještě do kostela k oddávkám církevním, jest to velikou milostí, pro kterou by mu měli nevďeční katolíci líbati sandály nohou jeho! Je-li manželství jednou znesvěceno ve své podstatě, pak se znesvěcuje ještě více. Nerozlučitelnost vyhlašuje se za tyranství lidské nestálosti, provolává se svoboda rozvodu a nového svazku manželského. Dítky at samy hledí, jak by se vyživily, k čemu jsou tu? Ještě krok — a vítězí »volná láska«.

4. *Liberalismus jest nepřitelem rodičů.* Svoboda jest slovo svodné, které napsáno jest na praporu liberalismu daleko se lesknoucími zlatými písmeny. Ale poněvadž jest liberalismus lhář, jest pravdou opak toho, co chvástá. V říši zlaté svobody, kde krutě panuje, mají rodičové tak málo svobody nad dětmi, jako spoutaný člověk na rukou. Liberalismus nutí rodiče, aby posílali děti své do škol, kde se nevyučuje náboženství, kde vane duch protikatolický, kde vyučují a správu školy mají jinověrci, ano i nekřtění učitelé! Jestliže pobloudilí rodičové jsou tak šťastni, že poznají samospasitelnou církev katolickou a jsou přijati do lůna její, není jim dovoleno vzít s sebou do bezpečného přístavu své děti, jestliže sedmý rok překročily a čtrnáctý ještě nedosáhly. V tom případě jest jim nechat děti zemřít v bludu. Liberalismus tak chce. Kdo se smí opovážiti proti tomu něco namítati?

5. *Liberalismus jest nepřitelem dětí.* Náboženství jest nejvyšší a nejpotřebnější dobro pro jednotlivce i pro celou společnost. Výrok, který sám sebou jest již dokázán. Proto má každé dítě právo na náboženství a rodiče mají povinnost starati se o to, by děti došly toho práva. Škola jest rodičům vzdělávací pomůckou. To musí býti vítáno jakožto veliké dobrodiní tisícům a tisícům rodičů, kterým se nedostává buď času, nebo schopnosti, neb obojího, aby mohli děti přiměřeně vychovati. Proto musí býti škola pro děti katolické k a t o l i c k o u; mají tudíž děti ka-

tolické býti vychovávány učiteli katolickými, učitelé katoličtí mají býti věrni svému přesvědčení náboženskému a žítí dle víry a za tím účelem mají býti vychováváni v ústavech katolických při obsazení neb sesazení učitelstva mají a musí míti vliv i církevní úřady, a ani ve vyučování ani v prostředcích vyučovacích a učebních nesmí býti něco, co by se úplně nesrovnávalo s naukami a zvyky církve katolické. Jaká jest novověká škola, tento zemský ráj na pohled, toto zbožňované dítko liberalismu, o kterém pravil kdysi Suess: »To nejlepší, co jsme až dosud mohli poskytnouti trpící třídě, byly zákony školní« ? Škola není již pro dítky katolické ústavem vychovavacím, ona jest mezináboženskou, co splývá skoro s beznáboženskou. Ona jest vyjmuta z nejvyššího nutného vlivu úřadů církevních a znekřesťanuje namnoze dítky. Tiskové orgány učitelstva jsou nezřídka naplněny zrovna dábelskou nenávisťí proti církvi katolické. Zasloužilé listy křesťansko-paedagogické oznamují na př., že »Oesterreichische Zeitung« teprve nedávno přinesla zuřivý článek proti církvi a škole katolické, a jest tam též tato věta: »Pryč s náboženskou výchovou, pryč s náboženskou školou, neboť jest rakovinou vznešené, novověké, pokročilé a čistě lidské výchovy!« To jest přece dosti jasné!

6. *Liberalismus jest konečně nepřitelem dělnického lidu.* Jemu není dělník obrazem Božím, ani spolubratrem, jenž má téhož Stvořitele a Vykupitele a tentýž účel, jako onen, jemuž není

potřebí v potu tváři své vydělávati si chléb. On praví zcela totéž, co řekl velice známý Řek starověku: »Dělník není hoden jména měšťana, není rozdílu mezi ním a otrokem, nemá šlechtného smýšlení.« Dělník jest toliko síla; jako síla se najímá a se užívá, upotřebuje a se odhazuje. Dělníci jsou pouze bytosti menší třídy, vyvoleni k tomu, aby vykonávali boháčům nízké služby. V době, kdy liberalismus opojen štěstím slavil své divoké, prostopášné hody a nikdo jej v tom nerušil, poněvadž vlády byly liberální, zastoupení národu a všechno, ano vše, co něčím chtělo býti, bylo liberální, a kdy lid strojeně byl štván proti svým pravým přátelům, v tom čase byli vykořisťování a poroba dělníka bez míry: nejdělnější doba pracovní, nejmenší mzda, konkurence žen, práce dětí, libovolné propuštění. V neštěstí a v stáří vyhazov. Žádný odpočinek a svátek. — Jestliže v nové a nejnovější době svoboda využitkování liberálního kapitalismu jest zákonodárstvím poněkud obmezena a osud dělníků trochu lidštěji se uzpůsobil, jest to jen odtud, že liberalismus zatím ztratil svou všemohoucnost a opravdu lidumilní muži zlomili jeho tyranství.

* * *

Ano, to se může nyní s radostí na jisto tvrditi, že liberalismus již nepanuje neobmezeně. Jeho škraboška jest stržena, ach jak ďábelské

jest jeho vzezření! Jeho ovčí kůže jest s něho stažena a jeho vlčí povaha postavena jest na pranýř. Všecko se od něho odvracuje. Lid, šlechta, intelligence, křesťanská moc. Ba i to roztomilé dítě, které zplodil a zároveň zrodil, totiž socialní demokracie, odepírá mu často i při vši rodinné podobnosti poslušnost, úctu a vážnost, ačkoli pan otec se snaží svému přemoudřelému synáčkovi lichotiti. Ano on sám štítí se svého vlastního jména, ačkoli jméno jediné jest krásné na něm. »Liberálním« nechce se již nikdo jmenovati, svobodomyšlnými, pokročilými se nazývají. Ach, vy pokrytci! Nikoli jméno jest hanbou vaší; změňte své skutky a podržte si jméno své! Kdybyste se nazývali každou hodinu jinak, hana skutků vašich lpí na každém jménu, avšak žádné jméno vám neuškodí, jsou-li skutky vaše dobré. Liberalismus jest na úpadku, a jaké pak jsou toho příčiny?

1. První příčinou jest liberalismus sám. On jest lhář, pravdy není v něm. Lež však nosí na sobě zárodek smrti. Člověku nelze dlouho se uspokojiti lží, poznenáhla ji zapudí jako cizorodý a nepřirozený živel. K tomu ještě žil liberalismus ve svých počátcích příliš prostopášně, brzo sestárnul a nosí na sobě následky svých nepravostí ku své hanbě, tak že mu každý s oškivostí a opovržením zlořečí! Při své vysokomyslnosti měl lid za hloupý, zbabělý a slabý. On však jest rozvázný, zmužily a silný.

2. Největší zásluhu o úpadek liberalismu má

sv. Otec Lev XIII. Ve své encyklice »Genus humanum« obrací se přímo proti nerozlučnému společníku liberalismu, proti zednářství. O otázce dělnické (1891) pojednává způsobem, který vzbudil obdiv celého světa vzdělaného, povzbudil k nadšení a radosti všechny, kteří mají oči otevřené a vroucí srdce pro nouzi lidu. Pak pojednává opět v oběžníku »Inscrutabili« o zlu novověké společnosti lidské a končí: »Příčina toho zla spočívá ve zlehčování vznešené autority církve, která z rozkazu Božího lidi řídí a chrání proti každému.« Svatý Otec v listu ke všem knížatům církevním líčí svatost manželství (roku 1880), mluví o podstatě manželství přímo proti liberalismu, zavrhuje sňatek občanský jakož i rozvod manželský. Napomíná vážně, aby byla opět získána škola katolická, kterou nazývá bojištěm, na kterém se rozhodne učitel, zdali budoucnost bude křesťanskou nebo neznabožskou. Papež stojí na cimbuří svého hradu skalopevného a všude se ohlížeje, varuje, napomíná a povzbuzuje.

3. Se sv. Otcem stojí pevně a neohroženě biskupové, kteří zprostředkují slova nejvyššího pastýře lidu věřícímu, vykládají je a na srdce kladou; kteří jakožto vrchní pastýři svých diecesí starají se o čistotu víry, hájí právo církve, ozývají se proti liberálnímu podmanění školy, napomínají kněze k statečnému boji, řídí je a povzbuzují.

4. A tak tu stojí duchovenstvo v uzavřených řadách, připraveno k boji proti nepří-

teli všeho dobrého a drahého, proti liberalismu. Dlouho dařilo se liberalismu, že lid od kněžstva odlučoval a s účinkem utrhal kněžím jako vládochtivým, zpátečnickům a největším rušitelům pokoje, pokroku a všeobecného blaha lidu. Tisk divadlo, schůze každodenně podněcovaly proti kněžím. Vítězství liberalismu zdálo se býti jisté. Blahopůsbný vliv duchovenstva na lid zdál se býti pro vždy zničen. Mělo však jinak býti! Lid prohlédl i zde sprostáctví, prolhanost, sobectví liberalismu a stýká se s kněžími svými, kteří jsou dítkami a přáteli lidu, vyrostli z lidu a stojí uprostřed lidu. Kněží a lid jdou nyní pospolu a bojují proti odkrytým cizincům a sluhům těch cizinců, proti lupičům ideálních i hmotných statků společnosti lidské.

5. I nesčíslné spolky katolické přispěly k podmanění liberalismu. Jak krásně se vyvinuje život spolkový všude a zvláště v městech! Tisíce a tisíce členů rozličných jednot, počínaje od zbožného bratrstva až k politickému spolku odhodláni jsou věrně, pevně a statečně zastávat se Boha, císaře a vlasti a jejích životních zájmů, které liberalismus uvrhnul v nebezpečí.

6. Vědom si cíle, řadí se neohroženě k rozličným potlačovatelům liberalismu katolický tisk. Jemu nejsou dány v moc peníze židů, ani hana a posměch, ani lež, utrhaní, sprostáctví, bujnost a všechny ty otravné šípy, které bez počtu vězí v tiskovém toulci liberalismu: tisk

katolický jest nemajetný, udržuje své trvání prací těžkou, peprnou, poctivou a bojuje toliko vznešenou zbraní pravdy a práva. Pravdě však a právu náleží vítězství.

7. Konečně last not least hlavní zásluhu veškerého úpadku cizorodého a vetřelého liberalismu v říši rakouské, zvláště ve Vídni, jakož i v Praze, mají oni velikáni, kteří již leta stojí ve veřejném životě a neunavně pracují o všeobecném blahu lidu. Oni prohlédli okem jasným podlost liberalismu, a podstoupili s ním boj veřejný již tehdy, kdy tentýž jako druhý Goliáš, spoléhaje na své tělesné síly, lid křesťanský hanou a posměchem zasypal. Nenávist a zášť, posměch a lež potkaly hned tyto neohrožené reky, tyto vojevůdce, kteří tehdy neměli ještě skoro žádných vojinů. Avšak na těchto statečných mužích odrážely se všechny výstřely, které je měly zničit a letěly zpět na liberalismus, kterému dávaly ránu za ranou. Tito hrdinové získali si důvěru a lásku lidu, v jehož prospěch pracují upřímně a neunaveně ve dne v noci. A čím zuřivější, čím zběsilější jest nenávist dokonávajícího liberalismu proti těmto vůdcem křesťanské ligy, tím vroucnější a nadšenější bude láska lidu k nim!

* * *

Nuže, nechť i Bůh dá své požehnání k boji osvobozujícímu křesťanství od potupně bolestných pout liberalismu! Kde jest spolu Bůh, tam jest úplné vítězství, »donec ejiciat ad victoriam iudicium.« Bůh pomůže k vítězství: právu a spravedlnosti.

Na skladě máme ještě veliké množství výborných brožur, z nichž zvláště jmenujeme:

Brožury *protikořaleční*:

Jed. Cena 2 kr.

Zde se prodává cholera. Cena 2 kr.

Rodina opilcova. Cena 2 kr.

Dále *časové* brožury:

Pravda o pokrokářích. Cena 2 kr.

Hrr na klerikály. Cena 2 kr.

Církev a klerikalismus Cena 2 kr.

Rolník sobě. Cena 2 kr.

Vědík a Věřík. Cena 2 kr.

Červený papež svobodných zednářů. Cena 2 kr.

O náboženství. Cena 2 kr.

Život rodinný. Cena 2 kr.

Pryč s konkubinátem! Cena 2 kr.

Koho volit? Cena 2 kr.

**Kdy byl český národ šťastnější,
zda v dobách náboženského rozkvětu anebo úpadku?**

Na I. sjezdu katol. česko-budějov. diecése
v Táboře dne 9. t. m.

promluvil prof. Josef Braniš.

Cena 2 kr.

Doporučujeme.

Doporučujeme.

LIDOVÝ LIST.

Vychází každý druhý a čtvrtý pátek v měsíci.

Směr apologeticko-politický.

Proti „Ruchu“ a „Lidu“. Číslo za 1 kr. Celoroční předplatné 50 kr.

Poznámka: »Slova pravdy« jsou časopisem a možno na jich prodej obdržeti licenci, na čež opětně upozorňujeme.

„Slova pravdy“ lze předplatiti v knihkupectví Cyrillo-Methodějském, anebo v Jednotě Katolických tovaryšů v Praze. Ročně 18 čísel.